

Luke

Saadanii Kaimana'o Kuwai

Di'oraz kaarita daua'o

Di'oraz kaarita Luke saadani. Wuru'u Luke, uruu Gentile na'iki daakataa kapam. Aitapa'o pidan uruu, dobata'o utominpan, na'iki uparada Greek paradan kaimanaiman. Uchi'ikapauzonii da'i apostle Paul tuma ukakuwaatinan dono.

Luke saadan kaarita Theophilus ati'o, na'iki ba'oran Gentilenao ati'o mishidainouznaa Jesus. Luke aipan mishidainao aitapan mishi'o wuru'u itominapa-kida-kaosz. Tominkaru aipan kawana'ati'o wuru'u Jesus kaawanuz imi'i baara ati kazannaata'o nii ipai pidannao oia'o ai, Jewnao na'iki Gentilenao kapam.

Kaina'a iriba Luke kowaadan aimaakan kida dau'an. Soo Luke kaaritan ida'a karikaonan usaadinpan: angelnao kunuupan dau'u, na'iki taapainao kaznizonao tukapankan dau'u Jesus, ushakatan dauna'an; Jesus makon dau'u Tominkaru Dapu iti Upa'inan dono zii; Samaria san kamunanun daua'o; na'iki daonaiora padantan daua'o padaru ida'ati.

Tuukii Luke paradan toriinapa-karu dau'an; Kaimana'o Kuwai konaukii-kida-kaos dau'an; zunnao kakuda-kaos dau'an, Jesus na'iki apostlenao kaminka'uapa-kaos dau'an; mapuraataniinao dau'an; oiainao pidannao dau'an, na'iki Kaimana'o Doronaa dau'an.

Paul saadani kapam masakauda'u Luke dau'an pakaaritan ida'a, 2 Timothy 4:11 na'iki Philemon 24 ida'a.

Kaarita buutinpan kida

Kaarita sakadinan	1:1-4
Jesus na'iki John Chikaawunuupauzo shakatan atii ituubarun	1:5—2:52
John Chikaawunuupauzo kaudin-kizi dau'a'o	3:1-20
Jesus chikaawunu-kaos na'iki utiwaa-kidapa-kaos	3:21—4:13
Jesus kaudinan Galilee Baara ii aka	4:14—9:50

Jesus kaudinaanan pamakopan dono Jerusalem iti	9:51—19:27
Jesus sha'apatanii kida pazowii-kaou ua'ii	19:28—22:46
Jesus zaamata-kaou, na'iki uzowii-kaou	22:47—23:56
Jesus kadishitan pamawaka-kizi iki, na'iki uaidinan pidannao ati	24:1-49
Jesus na'aka-kaou aokazi iti	24:50-53

1 ¹Naobanai Theophilus, Kaina'a iriba pidannao, saadainao ipai Jesus sha'apatanii kida aimaakan dau'u, na'iki ipai Jesus sha'apata-kaou dau'an. ²Ïsaada ipai aimaakan, na'apa pakawan waabatan kawan ukowaada-kaou utukapikinao di'iki, ïnao tukapai-nao kidaz ipai aimaakan sha'apan usakadin-kizi iki, na'iki ba'orainao di'iki, kowaadainao kidaz ipai kaiman kida'o usha'apatanii dau'u. ³Ukau'an naobanai Theophilus, òdi'itapa kaiman-daun aimaakan wuru'u sha'apata-kariwai kidaz usakadin-kizi iki, na'iki òabata kaiman-daun ipai wuru dau'ana'a aimaakan kida sha'apata-kariwaiz. Uruu idi òaipan òsaadan pu'atizu kaiman-daun usha'apan kawana'ati manawun. Ipai usakadin-kizi iki, atii utokon iti. ⁴Òsaadan pu'atizu kaimanaiman, usha'apanum kau'an òaipan idi puaitapan kaimanaiman, ipai wuru dau'ana'a puabatanii kidaz aimaakan sha'apan.

Angel aidinan Zechariah ati

⁵Aizii Herod king-tinpan dono na'iki ukazowautapan dono, ipai

amazada Judea Baara ii aka. Kaina'a faadaa na'ia'o umashaapan, Zechariah kia'o u'uu. Aizii Zechariah dokoza-daunnao, na'apa kapam faadaa-tinpauzonao pa'idiwaru. Kaina'a faadaa, Abijah kia'o u'uu, uruu tuma'o Zechariah dokoza-daunnao kaudinauzon kotua'a naa. Aizii Zechariah daiaro Elizabeth, faadaa-tinpauzonao kapam oiribanna. ⁶Kaiman Zechariah na'iki Elizabeth mashaapan Tominkaru awun za'a. Ipai ïizo'atin Tominkaru dyuuzaa na'iki ukakinaori kida. ⁷Mazan aonaa Elizabeth kaudanin, usha'apanum kau'an maudanich oroo. Aizii na'apain maskonnaou'u naa oroo, na'iki uruu tunarunaou'u naa kapam.

⁸Bauda'apa kamoo Zechariah na'iki umin-kaudinannao, wuru'u faadaa-tinpainao kidaz zaamata-kaou kaudina'o nii Tominkaru Dapu nazo ii. Usha'apanum kau'an Abijah ida'atanpuinao pa'idiwaru faadaanao wuru'u kaudina'oraz uruu dono.^a Uruu idi Zechariah na'iki umin-kaudinannao sha'apata'o nii ipai aimaakan, wuru'u faadaanao sha'apatauzonii kidaz

^a **1:8** Kaina'a iriba faadaanao kaudinauzonao Tominkaru Dapu ii. Ìkaudinannoo nii batonapa kida. Na'iki ìkaudinannoo nii baada'apa sondii. Uruu dauna'an ba'orainao'u'u ìnaa kaudin.

Tominkaru ati. ⁹Aizii faadaanao, kaina'a ĩsha'apatauzonii aimakaan, patukapa-kinaa nii kanoma'o nii aizii kaudin, kawaoda'o nii kaduunu'o Tominkaru ati. Uruu dono Zechariah zaamata-ka. Uruu idi Zechariah morotan naa Tominkaru Dapu iti ukawaoda'anan kaduunu'o shanaribai altar paawa iti, Tominkaru ati. ¹⁰Aizii kaduunuribai kawaodapa-ka pu'u, pidannao kasaba'ukinan paniba itinapu, na'iki ĩtoriinpan naa kapam.

¹¹Upu'a'a naa angel, Tominkaru di'iki'o kaawa'akan Zechariah di'ii. Angel kadishitan altar wuru'u kaduunu'o kawaodapa-kizinaoaz diwa'ora antanapu. ¹²Tuukii Zechariah taria'akan patukapan idi angel. ¹³Mazan angel kian u'ati, "Zechariah, mana'a putaria'ana'a, Tominkaru abata putoriinpan. Kaudani'o nii pudaiaro, okaudani-pan dono daonaio'ora'o nii odani nii. Pudukota pa'i u'uu John kii. ¹⁴Aizii ushakatan dono tuukia'o nii pukonaukii-kidanuz na'iki ipai ba'orainao pidannao tuukia'o nii kapam ĩkonaukii-kidanuz. ¹⁵Na'iki umanawunu'o nii pidan uruu, Tominkaru awun za'a. Aonaa kizi pa'i utuzan wine na'iki ma'ozaka'o riwunii. Sariaapa'o nii Kaimana'o Doronaa zaamatan uruu ushakatan dono. ¹⁶Na'iki uru'o nii padanata-kida iriba Israelitenaob powaa ati, Naobanai Tominkaru ida'ati. ¹⁷Na'iki uru'o nii kiwiita Naobanai ua'ati, ma'ozaka'o nii uruu,

na'apa'o nii manawun uma'o-zakan Elijah kawan, Tominkaru prophetiniz. Na'iki ukaimanadan nii daruinao nyukunuu ĩdainao tuma kida. Na'iki pidannao wuru'u dikintapainao kidaz, utanawatan nii ĩnyukunuu, kaiman kizi'i naa ĩaitapan padli'tinpan, na'apa izo'a-tiinoo kawan Tominkaru. Na'iki uminziiwa-kidan ni'i naa Tominkaru pidannao nyukunuu, ĩizo'ati kizi uparadan."

¹⁸Sariapa Zechariah kian angel ati, "Kandii ida'ana'o nii mooko ōaitapan umishiin wuru'u pukowaadaniaz aimakaan ō'ati? Usha'apanum kau'an ōgaru tunaru-naou'u naa na'iki ōdaiaro na'apa maskonnaou'u naa kapam."

¹⁹Sariapa angel kian u'ati, "Ōgaru Gabriel, Tominkaru di'iki'o ōwa'ati'ikan. Udyuudanii ōgaru kowaada'o nii paparadan pu'ati, wuru'u kaimana'oraz kuwai. ²⁰Mazan aonaa pumishidan ōkuwaa, wuru'u mishi'oraz nii usha'apan paainaa kawana'ati. Pumamishidikan idi ōkuwaa, pumaparadanun nii aizii. Ukau'an aona'o nii pukaparadanun, atii ōkuwaa mishiinan dau'ana'o nii zii pukaparadanun koshan."

²¹Upu'a'a naa pidannao zaudapan Zechariah koditan. ĩaitapa'azon usha'apanum naa wuru'u umakoditakanuz kadiman. ²²Udauna'an zii ukoditan ĩ'ida'ati. Mazan aona'a naa uparadan nii. ĩaitapa'aka sariapa, Tominkaru tukapa-kidan aimakaan

b 1:16 *Israelitenaob*: ĩnao dakota-kariwaiz kapam Jewnao nii.

u'ati. Pamaparadanun idi Zechariah tiwaan naa pakakuwaapan i'ati paka'u ida'ana'a naa karikaonan.

²³Uipaiian dauna'an ipai pakau-dinkiz, ukiwan naa padapu iti. ²⁴Aonaa ukotua'ikin uruu dauna'an Elizabeth kaudanin naa mishi. Mazan aonaa okoditan padapu iki, atii baka'iauda'u kauzu dauna'an zii okoditan. ²⁵Uruu idi okian, "Aizii Tominkaru kamunan-kida mishi ōgaru. Uruu idi aona'o nii powa'a pidannaŋo dakoopanun."

Jesus shakatan kowaada-kida-kaŋo

²⁶Aizii 6 kauzu Elizabeth kaudanin dauna'an, uru'u naa Tominkaru dyuudan angel, Gabriel kia'oraz u'uu, wiizai Nazareth iti, Galilee Baara ia'oraz. ²⁷Udyuudanuzu na'aka'o nii parada-karu pa'inaiba zun di'iti, Mary kia'o o'uu. Joseph, King David takaa-daunuz, aiapanii oroo na'iki upishaani'i naa oroo padaronao ati pamin-mazidan nii.

²⁸Aizii angel kaawan o'ida'ati, sariapa ukian o'ati, "Kaiman pugaru? Kaina'a Tominkaru putuma, na'iki tuukii ukamunanun pu'ati," ukian o'ati. ²⁹Tuukii Mary tarian, na'iki tuukii odi'itipan ukuwaa dau'u, na'iki tuukii oaitapa'azon na'apa'oram manawun wuru'u ukianuz pa'ati. ³⁰Mazan angel kian o'ati, "Mary, mana'a putaria'ana'a, aizii Tominkaru kamunanu'uzon pu'ati. ³¹Ukau'an pukaudanin nii daonaiora idi. Aizii pukaudanipan dono, pudakota pa'i u'uu Jesus kii. ³²Uruu tuubaru'o

nii, na'iki umanawunu'o nii pidan, na'iki udakota-kaŋo nii Tominkaru umanawunu'oraz Dani nii. Na'iki Naobanai Tominkaru zaamatan nii uruu king nii, na'apa kotua'o udokozu-daun King David kawan. ³³Karikaonanu'o nii uking-tinpan Israelitenaŋo ati, wuru'u Jacob takaa-daunnaouz, na'iki unaobanai-tinapanuz, aonaa na'apainim nii ukatokon-tinan."

Luke

angel paradan Mary ati (1:26-33)

³⁴Udauna'an Mary kian angel ati, "Ōgaru pa'ina'o zii zun, aona'o zii daonaiora kiitauzon. Na'apam nii mooko ōkaudanin?"

³⁵Angel kian o'ati, "Kaimana'o Dorona'o nii wuru'u kaawa'oraz pu'ida'ati, na'iki Tominkaru taan ida'ana'o nii karikaonan pama'ozakan pu'ida'ati, wuru'u pukaudaninuz. Ukau'an pudani, wuru'u kaimana'oraz manawun koraidaonaa, aona'oraz oia'o nii u'ida'a, udakota-kaŋo nii Tominkaru Dani. ³⁶Puaitapa purriban

taoro'o Elizabeth. Pidannao kian aonaa na'apainim nii okaudaniizon. Mazan kai oroo kaudani'i naa, 6 kauzu'u naa. Omaskonnaoun pu'a'a naa padamata, mazan upu'u zii okaudanin. ³⁷Usha'apanum kau'an Tominkaru ati, aonaa aimaakan kasha'apannan, turuu usha'apatan sha'apa'oram aimaakan, aona'oraz turuu puabatan usha'apata-kae."

³⁸Sariapa Mary kian, "Ōgaru Tominkaru poitoruaba. Marii mooko aimaakan sha'apan ō'ati, puparadan kawana'ati," okian. Udauna'an angel mako'okan naa o'ai.

Mary makon Elizabeth di'iti

³⁹⁻⁴⁰Kadiman aka udauna'an, uru'u naa Mary makon munapo, midukuo-ta'o wiizai di'iti, Judea Baara ia'oraz. Omakon atii Zechariah dapu iti. Aizii okaawan sariapa onaubaan Elizabeth. ⁴¹Mary nau-baan pu'u oroo, sariapa Elizabeth abatan paudani dakazatinan patoba nazo ii. Upu'a'a naa Kaimana'o Doronaa kaawan Elizabeth ida'ati. ⁴²Uruu idi Kaimana'o Doronaa aipan ati okian Mary ati diiwa'o ida'an. "Tuukii manawun Tominkaru kaimanan pu'ati, ipai ba'oran zunnao ai. Na'iki kaiman manawun Tominkaru pudani ati, putoba nazo ia'oraz." ⁴³Okian koshan, "Kandii ni'o pa'an wuru'u kaimana'o manawun aimaakan sha'apanuz ō'ati, wuru'u ōnaobanaa daro morowautapanuz ō'ida'ati? ⁴⁴Punaubaan pu'u ōgaru, sariapa ōabatan ōdani dakazatinan ōtoba nazo ii, ukonaukian idi. ⁴⁵Konaukia'o nii manawun

pugaru, usha'apanum kau'an pumishidan idi wuru'u parada-karuz, na'iki pumishidan idi mishi'o nii umishii-kae wuru'u wanaobanaa kowaada-kidaniaz pu'ati," okian Mary ati.

Mary konaukii-kidan Tominkaru

⁴⁶Uruu idi Mary kian.

"Tuukii manawun ōkonaukii-kidan wanaobanaa.

⁴⁷⁻⁴⁸Tuukii manawun ōnyukunuu konaukian,

Tominkaru ōkazannaatapiki nyukunuitapan idi ōgaru, na'iki ukamunan-kidan idi kowas ōgaru, papoitoruaba.

Aizii ipai'o nii pidannao dii-na'iti'i, idakotan ōgaru konaukiaiba nii.

⁴⁹Usha'apanum kau'an, Tominkaru ma'ozaka'oraz sha'apatan idi kaimana'oraz manawun aimaakan ō'ati. Mishi uruu umanawunu'o ukaimanan.

⁵⁰Ipai pidannao taapainauz Tominkaru umanawunu'o nii, idokozu-daunnao di'iki atii iwadaunnao di'iti, utukapa-kida pakamunanun i'ati.

⁵¹Mishi uruu ma'ozaka'o manawun, pama'ozakan ida'an ipai uwaataabi'ian pidannao, wuru'u tuukia'oraz i'atadinpauzon.

⁵²Tuubaru kidainao nao-banainao, na'iki

umanawun-tinpainao
kidaz,

ipai uwaota-kidan ĩdyaun
panaobanai-tinpan ai.

Aizii pidannao

waranuitapa-kariwainao,
uzaamata pa'an ĩdyaun tuu-
baru kidainao nii.

53 Aizii zamazi-tinainao utaa ipai
aimaakan ĩ'ati,
abaapa utaapan ĩdyaun.

Mazan kapuraataniinao, aonaa
kanom utaan ĩ'ati.

54 Mishi pakiauzon kawan
wadokozu-daunnao ati
kotua'a naa,
aizii ukawana'ati mishi
ukaminka'utan papoitoru-
nao Israelitenaouz.

55 Aonaa mishi umanyukunuu-
tan kotua'o paparadan,
ukiauzonuz,
karikaonanuo'nii
ukamunan-kidan Abraham
na'iki udainao diina'iti'i,"
kia'o Mary kian.

56 Mary na'ian idikinauda'u
kauzu Elizabeth tuma. Udauna'an
okiwan naa padapu iti.

***John Chikaawunuupauzo
shakatan daua'o***

57 Aizii Elizabeth kaudanipan
dono'o naa, uru'u naa okaudanipan,
daonaiora mishi odani nii. 58 Aizii
omin-dazabazinao, na'iki oiriban-
nao abatan na'apam Tominkaru
kamunanun na'iki utukapa-kidan

tuukii pakaimanan o'ati. Tuukii
ĩkonaukian paabatan idi okaudani-
pan, uruu idi baokopa ĩkonaukian
otuma.

59 Aizii bauda'apa sondii Eliza-
beth kaudanipan dauna'an, uru'u
naa pidannao kaawan ĩtukapa'a-
nan naa ĩdani choota-kao^c Jewnao
kaduz kawana'ati.^d Aizii wuru'u
pidannaouz aipan naa padako-
tan u'uu Zechariah kii, padaru uu
kawan. 60 Mazan udaro kian ĩ'ati,
"Aonaa, aonaa na'apa'o nii mani
u'uu, John kia'o nii pa'an u'uu."

61 Sariapa ĩkian o'ati, "Mazan
aonaa bauda'apa uiribannao na'a-
pa'o nii ĩ'uu." 62 Udauna'an ĩpishaan
udaru paka'u ida'an, ĩaipan ukowaa-
dan na'apam uaipan paudani uu
dakota-kao.

63 Sariapa Zechariah pishaan
ĩ'ati kaarita, udauna'an usaadan
kaarita ida'a kaikapa'a: "John kia'o
nii u'uu." Tuukii pidannao di'itin-
pan, aonaa ĩzauda-kidan udakotan
u'uu na'apa. 64 Upu'a'a naa mazan
Zechariah kaparadanu'ukan.
Uruu idi tuukii ukonaukii-kidan
Tominkaru.

65 Ipai ĩmin-dazabazinao, tuukii
ĩdi'itinpan. Udauna'an ĩkowaadaa-
bi'ia'akan naa ba'orainao ati, ipai
wuru dau'an kida'a patukapanii
kidaz usha'apan. Uruu idi kuwai
makon na'iki una'aka-kao ipai wiizai
kawana'ati, wuru'u midukuo baawu
an kida'oraz wiizainao, Judea Baara
ii aka kida'oraz. 66 Uruu idi ipai

Luke

^c 1:59 *choota-kao*: Putukapa 'chootin-karu' daua'o, kaarita token ii, Parada-karu
Masha'apannaada-kinao di'ii. ^d 1:59 Leviticus 12:3

pidannao wuru'u abatainao kidaz kuwai, tuukii manawun ïdi'itinpan, na'iki ïkian, “Ei, kanom kaduzu'o nii wuru'u koraidaonaaz diina'iti'?” Usha'apanum kau'an ïaitapan idi Tominkaru kaina'an utuma.

***Zechariah konaukii-kidan
Tominkaru***

67 Uruu dono Kaimana'o Doronaa kaawan Zechariah ida'ati. Kaimana'o Doronaa aipan ati ukowaadan naa Tominkaru paradan pidannao ati. Kaikapa'o wuru'u ukianuz ï'ati:

68 “Wakonaukii-kida wanaobanaa, Israelitenao Tominkarunuz, ukaawan idi na'iki ukaminka'uta'anan idi papidanannao, na'iki uso'ota'anan idi ïdyaun ïpataka'uta-kaao ai.

69 Utaa zii mishi ipai waunao ati, ma'ozaka'o kazannaatin-kinai nii, papoitoru David takaa-daun idi.

70 Na'apa pakiauzon kawana'ati kotua'a naa, kaimana'o paprophetinnao ida'an.

71 ïkowaadan ukazannaatan nii waunao, na'iki uso'otan nii waunao watarubanao ai, wunao aia'a tuukia'oraz manawun ïto'ora-kizaitapan waunao.

72 Mishi Tominkaru kowaadanii kotua'a naa wadokoza-daunnao ati, ukamunan-kidan nii ïdyaun.

Na'iki aona'o nii umanyukunuutan wuru'u ukowaadauzoniaz pasha'apatan nii ï'ati.^e

73 Kaimanaiman uwa'akan mishi'oraz paparadan wadokoza-daun Abraham ati kotua'a naa, aona'oraz turuu upana'ada-kaao.

74 Ukowaadauzon u'ati diina'iti'i, ukazannaatan nii waunao watarubanao ai.

Kaiman kizi wamashaapan u'ati aonaa wataritan bi'i mani.

75 Na'iki kaiman kizi manawun wamashaapan soo uruu ati bauda'apa na'iki waizo'ati kizi uparadan karikaonan.”

76 Udauna'an ukian.

“Pugaru ödani, pudakota-kaao nii

umanawunu'o manawun Tominkaru prophetin nii.

Pukiwiitan nii Naobanai ua'ati, pusaaba'anan naa dunapo umako kizi nii.

77 Na'iki pukowaada kizi'i naa upidanannao ati, ïaitapa kizi ukazannaatan nii ïdyaun,

^e 1:72 ukowaadauzoniaz pasha'apatan nii ï'ati: uruu dakota-kaao covenant. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

umainaabatan ni'i naa ipai
i'oiian.

78 Mishi kaimana'o na'iki
kamunanu'o manawun
wuru'u waTominkarunuz.
Uruu aipan ati'o nii wuru'u
kazannaatin-kinai wa'a-
tinuz kaina'iki.

Uwa'atin nii kaina'iki kamoo
koditan kawanu'o nii.

79 Na'iki ukanadapan nii ipai
waunao mashaapainouz
maruta'o-karu'u,
na'iki kichana'ikitinainouz
pamawakan ai.

Na'iki kaimana'o nii una'aka-
pan waunao,
utukapa-kidan nii wa'ati kai-
mana'o mashaapa-karu,"
Zechariah kian.

80 Uruu idi John dyaupain naa,
atii utuubarun. Aizii unyukunuu
ma'ozaka kapam udyaupain Tomin-
karu dau'ati. Aizii umashaapan
mapidantaka'o amazada ii aka.
Atii bauda'apa kamoo, ukaudinan

kamoon kaawan naa. Uruu dono
ukakuwaapatinan naa pidannao ati,
wuru'u Israelitena'o kidaz.

Na'apam Jesus shakatan
(Matthew 1:18-25)

2 ¹⁻³Uruu dono kaina'a tuuba-
ru'o king, Caesar Augustus
kia'o udakotapa-ka'o. Ukazowautap-
pan idi ipai amazada atii amazada
tokon iti, udyuuda-kidan papara-
dan ipai pidannao ati, ipai amazada
kawana'ati. Uaipan ipai daunuu-
da'u pidannao saada-kidan pa'uu
padokozu-daunnao shakata-kizi
ii pa'idiwaru. Uruu zi'o pidannao
uu saadapauzo-ka'o na'apa. Uruu
dono, Quirinius kazowautapa'o ipai
wiizainao Syria ii. Uruu dono ipai
pidannao makon padokozu-daunnao
shakata-kizi iti kida, king paradan
kawana'ati.

⁴⁻⁵Aizii Joseph, mashaapan
idi Nazareth ii, sariapa umakon
Bethlehem iti, Judea Baara ia'o-
raz. Na'ia'o King David shakatauzon

Luke

Mary na'iki Joseph makon Bethlehem iti (2:4-5)

kotua'a naa. Aizii wuru'u King Davidiz, uruu kotua'o Joseph dokozu-daunu'u naa manawun. Uruu shakata-kizi iti'o wuru'u Joseph na'iki Mary saada-kida'ananz pa'uu, oroo upishaaniaz pamin-mazidan nii. Na'apain pidannao uu saadapa'azoo-kaoo dono, kaudani'ora'a naa Mary patoba ii.

6-7 Aizii Joseph na'iki Mary kaawan dono Bethlehem iti, ipai kabaun nazoo sookapa-kizai paidan. Uruu idi isookapa-kida-kaoo tapi'izannao dapu nazo ii. Uruu dauna'an Mary kaziwapan naa, atii okaudanipan na'ii, tapi'izannao dapu nazo ii. Uruu baukapan zii Mary kaudanipan, daonaiora odani nii. Okaudanipan dauna'an osaabaan naa paudani sodi na'iki obazobatanuzu kamicha idi. Udauna'an opaidanuzu tapi'izannao wanyukunuu kinnaa zo'iti.

**Angel kakuwaapan
taapauzonao kaznizonao ati**

8 Kaina'a pidannao taapauzonao kaznizonao. Uruu dono ina'ian baara ii aiwaka'an, iawunuutapan pa'uzannao isha'apata-kaoo ai. 9 Iawunuutapan pu'u pa'uzannao, masha'apakiaka angel Tominkaru di'iki'o kaawan i'ida'ati. Ipai Tominkaru umanawunun kanada'akan amazada idazaba an kida'o, kanada, kanada kamoo ai. Uruu idi tuukii itarian. 10 Mazan angel kian i'ati, "Mana'a utaria'ana'a. Owa'atin da'ati'i, okakuwaapa'anan idi u'ati. Aizii okowaadan nii u'ati kaimana'okuwai, na'iki ipai pidannao konau-

kii-kinnaa ni'o. 11 Aizii kai, kaina'a koraidaonaa shakatan Bethlehem ii, kotua'oraz King, David kia'oraz u'uu shakatauzo-kizi ii. Uruu koraidaonaa shakata'oraz, uru'u naa Christ, tuubaruo manawun Naobanai, Tominkaru kowaadauzoniaz padyuuda'azon kazannaata'o nii ipai pidannao. 12 Kaikapa'o nii uaitapan wuru'u koraidaonaa. Aizii umakon dono na'iti, utukapan nii koraidaonaa bazobatapa-kaoo kamicha idi, na'iki uwashatapa-kaoo nii tapi'izannao wanyukunuu kinnaa zo'ii. Uruu ida'ana'o nii uaitapanuzu," ukian i'ati.

13 Upu'a'a naa mazan itukapa'akan ba'oran angelnao, aonaa masakauda'u mani, ikaawa'akan pairiban ida'ati. Iabatan angelnao konaukii-kidan Tominkaru pakunipan ida'an. Kaikapa'o wuru'u iabatanuz ikunipan:

14 "Oo Tominkaru aokazi ia'o, umanawunu'o manawun.

Kaimana'o nii manawun
mashaapa-karu da'a'a imili
baara'a,
ipai pidannao ati,
Tominkaru
naudapaniinaouz."

15 Udauna'an angelnao mako'okan naa powaa iti, aokazi iti. Aizii imakon dauna'an, uru'u naa wuru'u uzai taapikinnoo kian pa'atiaaka kida, "Aushaa wamako Bethlehem iti, watukapanaka kizi kaiwuru'u Tominkaru kowaada-kidaniaz wa'ati."

16 Uruu dauna'an imako'okan naa na'iti kadimana'o

ida'an. Īkaawan na'iti, ĭtukapa Mary, Joseph, na'iki wuru'u koraidaonaaz, uwashatapa-kaio tapi'izanao wanyukunuu kinnaa zo'ii. ¹⁷Patukapan idi koraidaonaa, uru'u naa ĭkakuwaapan pidannao ati, na'iki ipai ĭkowaadan wuru'u angel kowaadani kidaz pa'ati koraidaonaa dau'an. ¹⁸Ipai pidannao wuru'u abatainaouz ĭkakuwaapan, tuukii ĭdi'itinpan ĭkuwaa dau'u. ¹⁹Aizii Mary tuukii odi'itapan, na'iki ipai otaan panyukunuu iti wuru'u parada-karu kidaz. ²⁰Udauna'an uzai taapikinao kiwan naa koshan pataapa-kizi iti pa'uzanao. Mazan ĭkiwan konaukii, tuukii manawun ĭkonaukii-kidan Tominkaru, paabatan idi kaimana'o manawun kuwai angel di'iki, na'iki patukapan idi wuru'u koraidonaaz paawun idi manawun. Uruu idi pamakopa-kizi an ĭkunuian aonaa masakauda'u mani, ĭkonaukii-kidan Tominkaru patukapan idi ipai aimaakan, na'apa angel kowaadan kawana'ati manawun pa'ati.

Jesus uu dakota-kaio

²¹Aizii bauda'apa sondii Mary kaudanipan dauna'an, uru'u naa odani choota-kaof Jewnao kaduz kawana'ati.^g Na'iki u'uu dakotakaoa'a naa Jesus kii, na'apa angel kiauon kawana'ati o'ati okaudanin ua'ia'oraz zii.

Jesus taa-kaio daua'o Tominkaru ati

²²⁻²⁴Aizii bauda'apa kauzu na'iki bauda'apa sondii powa'a Mary kaudanipan dauna'an, uru'u naa omakon Joseph tuma Jerusalem iti Moses kakinaori kawana'ati. Īna'aka dya'utam wakokoonao pataan nii na'iki zowii-karu nii Tominkaru ati, pasaabainan pakaudanipan dauna'an tanna nii, na'apa kakinaorii kawana'ati. Na'apaini'i naa kapam ĭna'akan Jesus na'iti, uruu ĭtaa'an naaz Tominkaru ati, kakinaorii kawana'ati. Kaikapa'a sha'atii tawuru'u kakinaorii kiauonuz: "Marii ipai daonaioranao, kiwiin kidainaouz ĭshakatan taa-kaio Tominkaru ati."^h

²⁵Uruu dono kaina'a tunarunao, Simeon kia'o u'uu, Jerusalem ia'o umashaapan. Uruu kaimana'o pidan, izo'ati'o na'iki mashaapa'o Tominkaru ati. Na'iki kotua'iki'ora'a naa uzaudapan na'iki tuukia'ora'a naa utukapa'azon Tominkaru kazaanaatan Israelitenao ĭpataka'uta-kaio ai. Karikaonan kapam Tominkaru Dorona mashaapan utuma. ²⁶Uruu idi Kaimana'o Dorona ida'an Tominkaru kowaada-kidan u'ati, uaitapa patukapan nii zii Christ pamawakan ua'ii, wuru'u Tominkaru kowaadauzoniaz padyuuda'azon. ²⁷Kaimana'o Dorona aipan ati Simeon morotan Tominkaru Dapu iti. Na'apain

Luke

^f 2:21 *choota-kaio*: Putukapa 'chootin-karu' daua'o, kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. ^g 2:21 Leviticus 12:3 ^h 2:22-24 Leviticus 12:6-8

kapam Joseph na'iki Mary na'akan Jesus na'iti, uruu itaa'anana naaz Tominkaru ati, kakinaorii dyuudan kawana'ati. ²⁸Uruu idi na'ia'ana Simeon dokobatan Jesus, na'iki tuukii ukonaukii-kidan Tominkaru. ²⁹Ukian.

“Ōnaobanaa, aizii ōgaru
pupoitoru mawakan nii
konaukii,

usha'apanum kau'an aizii
puparadan mishiinan,

³⁰ ōtukapa mishi aizii ōawun idi
wuru'u kazannaatin-kinai
ni'oraz,

³¹ pudyuudaniaz na'iki puai-
paniaz ipai pidannao
aitapan.

³² Uruu ida'ana'o nii pupida-
nannao Israelitenao
konaukii-kida-ka.

Na'iki uruu kanada'o,
tukapa-kida'o nii mishi'o
parada-karu
ipai ba'oran kaduz pidannao
ati,
wuru'u Gentilenao
kii-kizaiz.”ⁱ

³³Tuukii Mary na'iki Joseph di'itinpan Simeon paradan idi na'apa, Jesus dau'an. ³⁴Na'ia'ana Simeon toriinapa-kidan naa idyaun, udauna'an ukian Mary ati, “Di'oraz koraidaonaa Tominkaru di'iki'o, udyuuda-ka waota-kida'o nii Israelitenao imamishidakan idi, mazan ba'oran Israelitenao ukadishita-kidan nii pa'an pa'ida'ati imishidan idi uruu. Uruu kaina-

ribai ni'o Tominkaru dyuudan, iriba'o nii pidannao kashadanuz na'iki dakoopanuz. ³⁵Padakoopan ida'ana'o nii uruu, ikainaabainan na'iki ia'idan pa'oian, wuru'u idizapauzonii kidaz panyukunuu ii. Uruu idi tuukia'o nii pubaiaapan kasha'ora'o na'iki kaziwa'o nii punyukunuu iti, na'apa'o nii punyukunuu dakata-ka kawan marii idi.”

Prophetiaba daua'o

³⁶Uruu dono kaina'a maskon-nao, Anna kia'o o'uu. Aizii odaru uu Phanuel, Asher takaan-daun. Na'iki oroo Tominkaru prophetiaba. 7 wunu zii imazidan daua'an odaiaru mawakan. ³⁷Aizii uruu dono, 84 owunun. Na'iki aonaa na'apainim oonauzon Tominkaru Dapu ai. Ipai kamoo na'iki ipai maruta'o otoriinpauzion Tominkaru ati, na'iki osanadinpan patoriinpan dono Tominkaru ati. ³⁸Aizii omorotan naa koshan Tominkaru Dapu iti, okaawan na'iti Jesus kaawa-kida-ka kawana'ati manawun. Uruu idi tuukii okonaukii-kidan Tominkaru. Udauna'an okowaadan naa koraidaonaa dau'an ipai pidannao ati, wuru'u Jerusalem sannaouz, zaudapainaouznaa pakazannaata-ka.

Joseph, Mary na'iki Jesus kiwan naa Nazareth iti

³⁹Aizii Joseph na'iki Mary ipaian naa pasha'apaapan ipai wuru'u Tominkaru kakinaori kawana'ati'oraz usha'apata-ka. Uruu daua'an

ⁱ 2:32 Isaiah 42:6; 49:6; 52:10

Īkiwan naa Nazareth iti, Galilee Baara ia'oraz. ⁴⁰Na'ia'a naa Jesus dyaupain, utominan ma'ozaka na'iki aitapina'o manawun pidan nii. Na'iki powa'a zii Tominkaru kaimanan u'ati.

Jesus wa'akinan Jerusalem ii

⁴¹Ipai wunu Joseph na'iki Mary makouzon Jerusalem iti, Passover Kamoon dau'ati. ⁴²Aizii Jesus ikodan dono'o naa 12 wunu, ĩmakon naa koshan Jesus tuma Jerusalem iti, Passover Kamoon dau'ati. ⁴³Īna'ian atii ĩpaian wuru'u pasha'apaapaniaz. Aizii paipaian dauna'an pasha'apainpan, pidannao kiwan naa ipai daunuuda'u pawiiizi iti kida. Aizii Joseph na'iki Mary ĩkiwan naa kapam. Aizii Jesus, una'ian naa uwa'akinan Jerusalem ii. Mazan aonaa Joseph na'iki Mary aitapan wuru'u uwa'akinanuz na'ii. ⁴⁴Ī'itiiman kaina'a'a naa uwa'atin pairibannao bii'i. Uruu idi ĩmakon naa atii wachuupun, uruu zii ĩsookapan. Aizii pasookapa-kizi ii, uruu naa ĩdorotan Jesus pidannao bii an, ⁴⁵mazan aonaa ĩikodanuzu. Sariapa ĩpadantan powaa iti Jerusalem iti. Uruu idi ĩdorotinan naa udau'u na'ii'aka. ⁴⁶Atii idikinauda'u kamoo dauna'an zii ĩikodanuzu. ĩikodan uruu Tominkaru Dapu nazo ii, usakanatapan Jewnao tiichaa-nao bii'i, uabatapan ĩkadakotinan Tominkaru Paradan dau'u na'iki upishautan ĩdyaun. ⁴⁷Tuukii ĩdi'tinpan Jesus dau'u, aonaa na'iam zii ĩikodauzon koraidaonaa aitapa'o

manawun uruu kawan na'iki aita-pa'o padako'atin parada-karu.

⁴⁸Aizii Joseph na'iki Mary tuka-pan idi Jesus na'ii tuukii ĩdi'tinpan. Sariapa Mary kian u'ati, “Ōdani, kandii nii pusha'apatan aimakaan wa'ati kaikapa'a? Tuukii wadopian, na'iki tuukii pudorotin-kidan waunao ipai di'ii'aka'a.”

⁴⁹Sariapa Jesus kian padaro ati, “Kandii nii mooko wuru'u udorotapanuz ōgaru di'ii'aka'a? Aonaa mooko uaitapan da'a ōgaru'u, ōdaru dapu'u?” ⁵⁰Mazan aonaa ĩaitapan na'apa'oram ati'o wuru'u una'apanuz.

Illustration by Dawid Durrheim.
© United Bible Societies, 1989 Nairobi Kenya. Used with permission.

Jesus, ukoraidaonaa dono'o, ukadakotinan Tominkaru Dapu naazo ii (2:41-50)

⁵¹Udauna'an Jesus makon naa ĩtuma Nazareth iti. Na'ia'a naa ipai usha'apatan aimakaan padarona-nao dyuudan kawana'ati, aonaa udikintapan ĩdyaun. Mazan ipai Mary taapan panyukunuu ii wuru'u aimakaan kida sha'apanuz. ⁵²Aizii Jesus tominan ma'ozaka'o nii, na'iki aitapaaba'o nii. Uruu idi ipai pidan-

nao marainapanuz na'iki Tominkaru tuukii kapam umarainapanuzu.

John chikaawunuupan pidannao

(Matthew 3:1-12; Mark 1:1-8;

John 1:19-28)

3 ¹Aizii 15 wunu, Tiberius kazowautapan ipai daunuuda'u amazada, atii utokon iti. Uruu dono Pontius Pilate tuubaru'o naobanai nii Judea Baara ii. Na'iki Herod kazowautapa'o nii amazada Galilee Baara ii aka. Aizii u'inawuzu Philip kazowautapa'o nii kapam amazada Iturea ii aka, na'iki Trachonitis ii aka. Na'iki uruu dono Lysanias kazowautapa'o nii amazada Abilene ii aka. ²Na'iki Annas na'iki Caiaphas Umanawunu'o Faadaanao uruu dono. Aizii na'apain wunao naobanai-tinpan dono kida'a, Tominkaru dyuudan paparan dan John di'iti, Zechariah daniz. Udyuudan paparan umashaapakizi iti, wuru'u mapidantaka'oraz amazada di'iti. ³Uruu idi John makon na'iki ukakuwaatinan naa ipai amazada kawana'ati, wuru'u Jordan Wa'o itinapu kida'oraz. Na'ii ukakinaopan pidannao kaikapa'a: "Utanawatina'a naa u'oian ai, na'iki uchikaawunuina'a naa, Tominkaru mainaabata kizi u'oian." ⁴Kaikapa sha'atii tawuru'u kotua'o Tominkaru prophetin Isaiah kiauzonuz.

"Kaina'a pidan kadakoinpan diiwa mapidantaka'o amazada ii aka kaikapa'a:

'Usaaba'a naa dunapo kaimanaiman Naobanai ati, ukaawan ua'ii, na'iki usakitapada'a naa dunapo u'ati, umako kizi nii.

⁵ Marii ipai kasakodaz-tinapa kida'oraz amazada, na'iki baawuz kida dida-ka'o, na'iki marii ipai naawazi na'iki midukuonao patumaakada-ka'o, na'iki marii ipai dunapo koraudapa kida'o sakitapada-ka'o, na'iki marii ipai dunapo dikauda kida'o na'iki kichadin kida'o patumaakada-ka'o kaimanaiman.

⁶ Ipai'o nii pidannao tukapan na'iki ïaitapan wuru'u Tominkaru kanzanaatanuz pidannao.' ^j

⁷ Aizii John chikaawunuupan dono, iriba pidannao kaawan ïchikaawunuukidina'anan u'ati. Sariapa John kian ï'ati, "Kowazazunao, kandii kowaadan u'ati turuu ukazannaatinan Tominkaru pataka'uta'azon ai unao?" ⁸Usha'apata'a naa kaiman kida'o aimaakan, utukapa-kida kizi mishi utanawatinan u'oian ai. Na'iki aonaa ukia'ana'a u'atiaaka kida, 'Mazan waunao Abraham takaan-daunnao pa'an.' Òkowaadan nii unao ati aizii, turuu Tominkaru toman Abraham takaan-daunnao nii di'oraz kuba

kida idi'li. ⁹Kaina'a baro, minzii-wapa'ora'a naa barota'o nii atamun kida. Ipai atamun wuru'u aona'oraz ukaakan kaiman na'iki wuru'u dikauda kida'oraz u'aka kida, ipai'o nii ubarota-kaao, udauna'an ukaboota-kaao nii ipai tikazi wu'iti."

¹⁰Sariapa pidannao pishaan John, ĩkian u'ati, "Aizii mani, na'apam nii washa'apatinan?"

¹¹Ukian ĩ'ati, "Kanom kaina'a dya'utama'o ushooton oo uchaakitan, marii utaan bada'apa mashootonu'o pidan ati. Na'iki kanom kawanyukunu'o, marii uka'idiwatan mawanyukunu'o pidan."

¹²Kaina'a pidannao zaamaapauzonao tax puraatannaa,^k ĩnao kapam kaawan, ĩchikaawunuu-kidina'anan John ati. Na'iki ĩkian u'ati, "Tiichaa, waunao mani, na'apam nii washa'apatinan?"

¹³"Mana'a naa uzaamaapa'ana'a puraata pidannao ai dobata mana-

wun udyuuda-kaao ai."

¹⁴Kaina'a kapam soldyaanao kaawan John ida'ati. "Waunao mani, na'apam nii washa'apatinan?" ĩkian u'ati.

"Mana'a naa ukazaapa'ana'a puraata pidannao ai, na'iki mana'a naa utoma'ana'a mariidin-karu ĩdau'an, uaipan idi karikaonan ukazatan ĩpuraatan. Turua'o wuru'u ukawinipinaapa-kaaoz," ukian ĩ'ati.

¹⁵Tuukii pidannao di'itinpan John dau'u, na'iki tuukii ĩtukapa'azon aimaakan umanawunu'o sha'apata-kaao. ĩkian panyukunuu ii, "Uru'u naa õaitapan Christ, tawuru'u Tominkaru kowaadauzoniaz padyuuda'azon."

¹⁶Aizii John kian ipai ĩnao ati, "Õgaru, õchikaawunuupan unao wunu idi karikaonan. Mazan kaini'iki'o nii pidan kaawan powa'a'o zii umanawun õ'ai. Õgaru aonaa õturuan õbuzuutan udazkidi

*pidan kaudinan uwidau-
pan papaoriba aka (3:17)*

k 3:12 *zaamaapauzonao tax puraatannaa:* Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

zunaa.¹ Uruu, uchikaawunuuan nii pa'an unao Kaimana'o Doronaa idi na'iki tikazi idi. ¹⁷Kaina'a'anaa una'akapan pawidauapa-kinnaa papaoriba aka kida. Ipai'o nii uwidauan kaiman kida'o papaoriba aka, na'apa zaishi widau-kaokawan pamada ai. Udauna'an usaabaa-kaoni'i naa kaiman padapunaa iti. Mazan wuru'u dikauda kida'oraz, ipai'o nii pa'an ukaboota-kaotikazi wu'iti, wuru'u aona'oraz umakadauzon.”

¹⁸Iriba sodi kida John paradan, utiwaan pakowaadan kaimanaiman pidannao ati Kaimana'oraz Kuwai. Na'iki ukakinaowan idyaun tuukii, uaipan idi ipana'adan pakaduz kida.

¹⁹Aizii Herod naobanai-tinpa'oraz Galilee Baara ii, tuukii John kakinawanuz, ukazatan idi pa'inawuzu daiaro Herodias, na'iki usha'apatan idi ba'oran dikauda kida'o aimakaan. ²⁰Na'iki powa'a zii Herod toman aimakaan dikauda'o, ukaboota-kidan idi John taraa-kizai iti.

Jesus chikaawunu-kaodaau'o
(*Matthew 3:13-17; Mark 1:9-11*)

²¹Aizii John kaboota-kaoua'ii taraa-kizai iti, uchikaawunuupan ipai pidannao, wuru'u kaawainao kidaz u'ida'ati. Uruu dauna'an uchikaawunuuan naa kapam Jesus. Jesus toriinpan pu'u, sariapa aokazi da'ata-kaokao. ²²Na'iki Kaimana'o Doronaa kaawan u'ida'ati aokazi iki, ukaawan orid nii. Na'iki parada-karu kian Jesus ati aokazi

iki, “Pugaru odani omarainapanii, kaiman manawun onyukunuu pu'ati.”

Jesus dokoza-daunnao uu
(*Matthew 1:1-17*)

²³Aizii Jesus sakadan dono pakaudinan, 30 uwunun na'apain. Aizii pidannao dakotan Jesus Joseph dani nii.

Joseph uruu Heli dani,
²⁴aizii Heli uruu Matthat dani,
aizii Matthat uruu Levi dani,
aizii Levi uruu Melchi dani,
aizii Melchi uruu Jannai dani,
aizii Jannai uruu Joseph dani,
²⁵aizii Joseph uruu Mattathias dani,

aizii Mattathias uruu Amos dani,
aizii Amos uruu Nahum dani,
aizii Nahum uruu Esli dani,
aizii Esli uruu Naggai dani,
²⁶aizii Naggai uruu Maath dani,
aizii Maath uruu Mattathias dani,
aizii Mattathias uruu Semein dani,
aizii Semein uruu Josech dani,
aizii Josech uruu Joda dani,
²⁷aizii Joda uruu Joanan dani,
aizii Joanan uruu Rhesa dani,
aizii Rhesa uruu Zerubbabel dani,
aizii Zerubbabel uruu Shealtiel dani,
aizii Shealtiel uruu Neri dani,
²⁸aizii Neri uruu Melchi dani,
aizii Melchi uruu Addi dani,
aizii Addi uruu Cosam dani,
aizii Cosam uruu Elmadam dani,
aizii Elmadam uruu Er dani,
²⁹aizii Er uruu Joshua dani,
aizii Joshua uruu Eliezer dani,

¹ 3:16 Poitorui kaudin-kizi wuru'u ubuzuutanuz panaobanaa dazkidi zunaa.

aizii Eliezer uruu Jorim dani,
 aizii Jorim uruu Matthat dani,
 aizii Matthat uruu Levi dani,
³⁰aizii Levi uruu Simeon dani,
 aizii Simeon uruu Judah dani,
 aizii Judah uruu Joseph dani,
 aizii Joseph uruu Jonam dani,
 aizii Jonam uruu Eliakim dani,
³¹aizii Eliakim uruu Melea dani,
 aizii Melea uruu Menna dani,
 aizii Menna uruu Mattatha dani,
 aizii Mattatha uruu Nathan dani,
 aizii Nathan uruu David dani,
³²aizii David uruu Jesse dani,
 aizii Jesse uruu Obed dani,
 aizii Obed uruu Boaz dani,
 aizii Boaz uruu Salmon dani,
 aizii Salmon uruu Nahshon dani,
³³aizii Nahshon uruu Amminadab dani,
 aizii Amminadab uruu Admin dani,
 aizii Admin uruu Arni dani,
 aizii Arni uruu Hezron dani,
 aizii Hezron uruu Perez dani,
 aizii Perez uruu Judah dani,
³⁴aizii Judah uruu Jacob dani,
 aizii Jacob uruu Isaac dani,
 aizii Isaac uruu Abraham dani,
 aizii Abraham uruu Terah dani,
 aizii Terah uruu Nahor dani,
³⁵aizii Nahor uruu Serug dani,
 aizii Serug uruu Reu dani,
 aizii Reu uruu Peleg dani,
 aizii Peleg uruu Eber dani,
 aizii Eber uruu Shelah dani,
³⁶aizii Shelah uruu Cainan dani,
 aizii Cainan uruu Arphaxad dani,
 aizii Arphaxad uruu Shem dani,
 aizii Shem uruu Noah dani,

aizii Noah uruu Lamech dani,
³⁷aizii Lamech uruu Methuselah dani,
 aizii Methuselah uruu Enoch dani,
 aizii Enoch uruu Jared dani,
 aizii Jared uruu Mahalaleel dani,
 aizii Mahalaleel uruu Kenan dani,
³⁸aizii Kenan uruu Enosh dani,
 aizii Enosh uruu Seth dani,
 aizii Seth uruu Adam dani,
 aizii Adam uruu Tominkaru dani.

Satan tiwaa-kidautan

Jesus nyukunuu

(Matthew 4:1-11; Mark 1:12-13)

4 ¹Udauna'an Jesus kiwan naa Jordan Wa'o iki, pachikaa-wunuu-ka'o dauna'an, ma'ozaka Kaimana'o Doronaa taapan unyukunuu. Uruu dono Kaimana'o Doronaa na'akan naa Jesus atii mapidan-taka'o amazada di'iti. ²Jesus na'ian 40 kamoo. Na'ia'a naa Satan tiwaa-kidapan Jesus nyukunuu ma'ozakan. Aizii wuru'u Jesus na'ianuz aonaa kanom unikan, atii 40 kamoo. Uruu idi tuukia'a naa manawun uzamazin.

³Sariapa Satan kian Jesus ati, "Tominkaru danin an pugaru, pudyuuda di'oraz kuba'a tominan bread nii."

⁴Mazan Jesus kian u'ati, "Tominkaru Paradan tawuru'u kotua'oraz usaadauzo-ka'o kian: 'Aonaa pidan mashaapan soo bread ida'an karikaonan.'"^m

⁵Udauna'an Satan zaida-kidan Jesus dokoa'o amazada di'iti, na'iki uaida-kida Jesus ati ipai daunuuda'u

wuru'u umanawun kida'oraz donoi-nao, ipai amazada tokon iti. Mazan masakauda'u'o karikaonan wuru'u utukapa-kidankanuz u'ati amazada. ⁶Ukian Jesus ati, “Ōzaamatan nii pugaru kazowautapa'o nii ipai wuru'u amazada putukapanii kidaz, na'iki ōtaan nii ipai wuru'u konaunam kida'oraz na'iki umana-wun kida'oraz aimaakan utaaapan. Ipai daunu'o utaa-kaō ō'ati wuru'u amazadaz na'iki ipai wuru'u utaapaniinao kidaz aimaakan. Ukau'an turuu ōtaanuzu na'ia'oram pidan ati. ⁷Aizii pukodoru'ukan an ō'ati, ōtaan nii pu'ati ipai daunuuda'u wuru'u amazadaz, na'iki ipai wuru'u aimaakan kidaz kaina'a'oraz na'a.”

⁸Sariapa Jesus kian u'ati, “Tominkaru Paradan saadauzo-kariwaiz kian:

‘Pukodoru'uka soo bauda'apa Naobanai puTominkarun ati. Pusha'apatin soo uruu aipan kawana'ati.’ ”ⁿ

⁹Udauna'an Satan na'akan naa Jesus Jerusalem iti. Uruu idi ikaawa'akan naa Tominkaru Dapu zowau paawa iti, udokoodinpan di'titi manawun. Na'ia'a naa ukian Jesus ati, “Tominkaru danin an pugaru, puzaka'uta kai di'iki'i imi'i baara iti. ¹⁰Tominkaru Paradan saadinpa'oraz kian:

‘Udyuudan nii pa'angelinnao kazannaatapan pugaru, na'iki i'taapan nii pugaru kaiman.

¹¹Īzaamatan nii pugaru na'iki aona'o nii pukaziwan pukidiba puwaotan an kuba kida di'titi.’ ”^o

¹²Mazan Jesus kian u'ati, “Tominkaru Paradan saadinpauzo kian: ‘Mana'a putiwaa-kidapauzo'ona'a uNaobanaa Tominkaru paradan mishiin.’ ”^p

¹³Aizii ipai'i naa Satan tiwaan Jesus nyukunuu. Uipaian dauna'an patiwautanuz, umako'okan naa, atii ba'oran dono'o nii zii koshan utiwaan Jesus.

*Jesus sakadan pakaudinan
Galilee Baara ii*

(Matthew 4:12-17; Mark 1:14-15)

¹⁴Uruu dauna'an Jesus kiwan naa Galilee Baara iti, na'iki ma'ozaka Kaimana'o Doronaa taapan unyukunuu. Kuwai Jesus dau'u kida'o abata-kaoa'a naa ipai wiizai kawana'ati wuru'u Galilee Baara ii aka kida'oraz. ¹⁵Na'ii aka'a naa Jesus tominapa-kidan pidannao Tominkaru Paradan dau'u synagogue^q kida kawana'ati. Tuukii pidannao konaukii-kidanuzu.

*Jesus kashanau-kaō padyaupai-kizi
Nazareth ii*

(Matthew 13:53-58; Mark 6:1-6)

¹⁶Udauna'an Jesus makon Nazareth iti, padyaupai-kizi iti. Aizii Sookapa-karu Kamoon dono, umakon na'iki umorotan naa syna-

ⁿ 4:8 Deuteronomy 6:13 ^o 4:10-11 Psalm 91:11-12 ^p 4:12 Deuteronomy 6:16
^q 4:15 *synagogue*: kabaun Jewnao baokopainapa-kizi. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

gogue iti. Ukaduz umorotauzonuz na'apa iŝookapan kmoon dono. Umorotan idi, na'ia'a naa pidannao dyuudan uaitan Tominkaru Paradan tawuru'u saada-kariwai kidaz kotua'a naa. ¹⁷Uruu idi iŝtaan naa u'ati kaarita,^r tawuru'u Tominkaru prophetin, Isaiah saadanii kidaz kotua'a naa. Sariapa Jesus buzuitan wuru'u papidapa-kariwaiz kaarita, uda'atanuzu atii uikodan wuru'u paaita'azooniaz. Kaikapa'a usaadinapanu'u:

- ¹⁸ “Kaina'a Kaimana'o Doronaa Tominkaru di'iki'o mashaapan òtuma.
 Uzaamatanii ògaru usha'apanum kau'an uaipan idi òkowaadapan Kaimana'o Kuwai pataka'utinainao ati.
 Udyuudan òkowaadan so'otakao nii ipai pidannao wuru'u pataruba zaamatapaniinao kidaz,
 na'iki udyuudan ògaru ishawnunnao ida'ati,
 òkowaada kizi i'ati kaimana'o ni'i naa itukapan, iawun saabaakao idi.
 Na'iki udyuudan ògaru kaminaka'uta'o nii,
 ipai wuru'u pataka'uta-kariwainauz.
¹⁹ Na'iki kowaada'o nii Naobanai kamunanun ni'i naa pa'an aizii,
 papidanannao ati.”^s

²⁰ Udauna'an Jesus papida'akan naa wuru'u kaaritz powaa iti, na'iki utaa'akan naa powaa itiz pidanati, wuru'u taa'oraz u'ati kaarita. Udauna'an usakanata'akan naa. Ipai pidannao, wuru'u synagogue iainao kidaz, awunuupa'akan soo Jesus ati. ²¹ Na'iki ukian i'ati, “Aizii wuru'u uabataniaz Tominkaru Paradan aita-kao, uruu umishiinan naa wuru'u.”

²² Ipai pidannao, abatapainao na'ii, tuukii i'di'itinpan uparadan dau'u. Kaiman iabatan ukakuwaapan, aitapa'o pidan kawan manawun. Mazan ikian pa'ati-aaka kida, “Kanom dii mooko uruu, aonaa Joseph dani mani karikaonan?”

²³ Sariapa Jesus kian i'ati, “Òaitapa na'apam ukia'azon ò'ati, uparada'azon ò'ati tawuru kawanu'u parada-karu kiauuzonuz. ‘Daakataa, pukasarain puaipan ati pukakuda kizi,’ kii-karuz. Na'iki òaitapa ukia'azon ò'ati. ‘Pusha'apata kapam da'a'a puwiizi'i, tawuru'u kowaada-kariwaiz wa'ati pusha'apatan Capernaum ii.’”

²⁴ Udauna'an Jesus kian koshan i'ati, “Mishi, aonaa na'apainim Tominkaru prophetin naubauzokao, ukaawan an pawiizi ati. ²⁵ Aizii uabata na'apam òkian. Elijah, kowaadapauzoz Tominkaru Paradan, kakupan dono zii, kaina'a iriba zunnao mawaka'o i'daiarunao, mashaapan Israel ii. Uruu dono idikinauda'u wunu

Luke

^r 4:17 *kaarita*: Di'oraz kaarita'a dakota-kao scroll. Putukapa kaarita token ii 'scroll' waranu'u, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. ^s 4:18-19 Isaiah 61:1-2

pazikon an powa'a aonaa wunu kaawan Israel ii, uruu idi aonaa wanyukunui nii, zamazi kaawan ipai wiizai kawana'ati. ²⁶Mazan upu'u zii aonaa Elijah dyuuda-kaokaminka'uta'o nii zunnao Israelite-naouz, wuru'u mawakainaouznaa ïdaiarunao. Mazan udyuuda-kaoso bouda'apa zun di'iti mawakaiba'anaa odaiaru, ba'oran wiizai ia'oraz omashaapan, Zarephath kia'oraz udakota-kaokao, Sidon ia'oraz. ^{t 27}Na'iki Elisha, Tominkaru prophetin kaku-pandan dono zii, kaina'a iriba pidannao Israel ii, kabishopauzonao kichana'iki-kia'o bishoi idi. Mazan upu'u aonaa bouda'apa pidan Elisha kaku-dan Israel ia'o ïmashaapan. Soo ukakuda bouda'apa pidan Naaman kia'o u'uu, mashaapa'o ba'oran wiizai ii, Syria kia'oraz udakota-kaokao. ^u

²⁸Ipai pidannao wuru'u abata-painaouz Jesus paradan synagogue ii, tuukii ïto'oran u'ati, uparadan idi na'apa ï'ati. ²⁹Uruu idi ïkadishia'akan kida'a naa, udauna'an ïzaamata'akan naa Jesus paanoba kadu'iki kida, na'iki ïna'aka'akan naaz atii pawiiizi tokon iti, doko'o ukatawudapuz-tinpan di'iti. Na'iki'o ni'ï naa ïaipan pakida'ukan Jesus. ³⁰Mazan upu'a'a naa Jesus mako'okan, upodowaana'akan pidannao bii an, atii na'apa umakon ï'ai.

***Oia'o doronai zaamatapanii
daonaiora***
(Mark 1:21-28)

³¹Udauna'an Jesus mako'o-

kan naa Capernaum iti, wiizai Galilee Baara ia'oraz. Na'ii utominapa-kidan pidannao Tominkaru Paradan dau'u, Sookapa-karu Kamoon dono synagogue ii. ³²Tuukii pidannao di'itinpan paabatan idi Jesus paradan kaimanaiman manawun, usha'apanum kau'an ïabatan ma'ozaka manawun ukaku-waapan pa'ati.

³³Kaina'a daonaiora na'ii synagogue ii, oia'o doronai zaamatapanii. Sariapa ukadakon diiwa'o ida'an Jesus ati. ³⁴Ukian, "Ei, Jesus Nazareth san. Kandii dau'ati puwa'atin wa'ida'ati, kanom puaipan wa'ai? Oo pumainaabata'anan waunao? Õaitapa pugaru, kaimana'o manawun, Tominkaru di'iki'o puwa'atin."

³⁵Sariapa Jesus kian u'ati, "Pumashaadautapa, pukodita u'ai!" Sariapa oia'o doronai kaboota'akan wuru'u daonaioraz pidannao awun za'a, mazan umuuda'akan naa na'iki ukodita'akan naa u'ai wuru'u ukaboota'akanuz uruu. Mazan aonaa usha'apatan daonaiora kaziwa'o ida'an.

³⁶Tuukii pidannao di'itinpan, na'iki ïkian pairibannao ati, "Ei, na'apa dii pa'an uparadan ma'ozakan manawun? Uka'iita, na'iki ma'ozaka mishi uparadan oia'o doronainao ati, atii udyuuda zii mishi ïkoditan pidan di'iki." ³⁷Uruu idi ipai kuwai makon Jesus sha'apatanii dau'u, uruu wiizai di'ii'aka.

Jesus kakudan iriba pidannao
(*Matthew 8:14-17; Mark 1:29-34*)

³⁸Aizii Jesus koditan dauna'an synagogue iki, umakon sariapa Simon dapu iti. Na'apain tuukia'o Simon imauzo karinaan, omada wiichan wiicha, wiicha. Sariapa ikowaadan Jesus ati odau'an. ³⁹Uruu idi umakon o'idi'iti. Ukaawan, ukadishitan maonapa owashatinapa-kizi bed ida'a. Sariapa uduyudan orinaa, wuru'u omada wiichanuz koditan o'ai. Sariapa mishi omada wiichan shabata'akan, na'iki okakuda'akan naa. Udauna'an okadishitan naa, na'iki otaan naa iwanyukunuu nii.

⁴⁰Aizii kamoo tipitan dauna'an iriba pidannao kaawa-kidan karinainao pairibannao, pabi'inaaka kida'o irinaa, ipai ina'akan idyaun Jesus ida'ati. Uruu idi ipai Jesus pishatan idyaun, na'iki ipai ukakudan idyaun. ⁴¹Aizii oia'o doronainao, ipai ukoditakidan pidannao ai kapam. Diiwa ikadakon kida ikoditan dono pidannao di'iki. "Pugaru Tominkaru Dani manawun," ikian Jesus ati. Mazan tuukii Jesus mashaatan idyaun, aonaa ukashaapan iparadan. Usha'apanum kau'an itaitapan idi uruu Christ.^v

Jesus tominapa-kidan pidannao
synagogue kida kawana'ati
(*Mark 1:35-39*)

⁴²Aizii ba'oran chaapi'iki ushaawaka zii Jesus makon naa donoi

iki, na'iki umakon mapidantaka'o amazada iti. Uruu idi pidannao dorotapanuz atii ikodanuz. Aonaa padamata itaapadan umakon, tuukii itiwaaan pamashaatanuz. ⁴³Mazan Jesus kian i'ati, "Kaina'a zii okowaada'azon Kaimana'o Kuwai Tominkaru naobanai-tinan dau'u, ba'oran wiizainao kida kawana'ati. Usha'apanum kau'an uruu wuru'u Tominkaru dyuudaniaz okowaa-da'anan," ukian.

⁴⁴Uruu idi Jesus makon, na'iki ukakuwaatinan naa synagogue kida kawana'ati.

Jesus zaamatan
pamin-kaudinannao nii

(*Matthew 4:18-22; Mark 1:16-20*)

5 ¹Bauda'apa kamoo Jesus kadishitapan, Gennesaret Karishiiz^w danoma'a. Uruu dono iriba, iriba pidannao kaawan u'ida'ati. Na'ia'a naa ikasaba'uinan na'iki chakata'a naa ikaawan u'ida'ati, iabata'azon idi ukowaa-dan Tominkaru paradan. ²Upu'u Jesus tukapan dya'utam kanawannao muudapa-kaos karishii danoma ii. Kopautapauzonao muudapanii wuru'u pakanawan kidaz. Aizii wuru'u pidannaouz, ichikaapan naa pasaironnoo na'ii wunu danoma'a. ³Sariapa Jesus makon na'iki upaidinan Simon kanawan zo'iti, na'iki uduyuda ukida'ukan wuru'u kanawaz masakauda'u karishii danoma ai. Uruu idi Jesus sakana-

Luke

^v 4:41 *Christ*: wuru'u Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa Christ kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. ^w 5:1 *Gennesaret Karishiiz*: Galilee Karishiiz kia'o kapam udakota-kaos.

tan naa kanawa zo'ii, na'iki'i naa utominapa-kidan pidannao Tomin-karu paradan dau'u.

⁴Aizii uipaian dauna'an pakaku-waatinan, sariapa ukian Simon ati, "Ukida'uka kanawa baukapa'a naa kaana'o-karu iti, utunuuta kizi usaironnoo na'ii, uzaamata kizi kopaunao."

⁵Sariapa Simon kian Jesus ati, "Õnaobanaa, bauda'apa maruta'o watiwautan wazaamatan kopau da'a'a, mazan aonaa kanom wazaamatan. Mazan aizii pudyuudan idi õgaru, õtunuutan nii wuru'u wasaironnooz, puparadan kawana'ati," ukian. ⁶Uruu idi na'ia'a naa itunuutan pasaironnoo. Na'iki sariapa isaironnoo zaamatan diri'i, diri'i kopaunao, aonaa uka'iita-kaoo kawana'ati. Atii isairon kida aonaa uka'iitan naa pawazoo, maonapa kida isairon dadotan, pawazoo kimishan idi manawun. ⁷Sariapa iawarian pairibannao, wuru'u ba'oran kanawa zo'iainaoz kaminka'uta'o nii paugaru. Uruu idi baokopa'a naa ito'otan wuru'u sairo kidaz, izaamata kopau diri'i, diri'i, ipai ipaidadan pakanawannao, maonapa kida ikanawan tipitan, uwazoo diri'in idi manawun.

⁸Aizii Simon tukapan idi aimakaan sha'apan kaikapa'a, sariapa ukodoru'ukan Jesus kanaapu iti, na'iki ukian u'ati, "Marina'a shoman õgaru, õnaobanaa, usha'apanum kau'an oia'o pa'i manawun pidan wuru'u õgaruz." ⁹Tuukii Simon na'iki wuru'u ba'orainaoz di'itinkan, patukapan idi pazaamatan

diri'i manawun kopaunao. ¹⁰James na'iki John wuru'u Zebedee dainaoz na'apa kapam, tuukii kapam di'itinkan.

Sariapa Jesus kian Simon ati, "Mana'a putaria'ana'a, aizii puzaamaapan ni'i naa pa'an pidannao." ¹¹Udauna'an ikozootan naa pakawan kida karishii danoma ati, na'iki iwa'aka'akan naa ipai pa'aimaakanutu kida, na'iki imako'okan naa Jesus dawu'ati.

Jesus kakudan pidan kabishopa'o
(Matthew 8:1-4; Mark 1:40-45)

¹²Aizii Jesus kaawan wiizai iti, na'ii kaina'a'o pidan baiatina'o kichana'iki-kia'o bishoi idi. Utukapan idi Jesus, sariapa ukodoru'ukan ukanaapu iti, uawun baara imi'i baara iti. Na'iki ukian Jesus ati, "Õnaobanaa, õpishaan pugaru tuukii manawun, punyukunuu na'apan an, pukakuda shoman õgaru, puso'ota wuru'u bishoizi o'ai."

¹³Sariapa Jesus pishatanuz na'iki ukian u'ati, "Na'apa mishi õnyukunuu, aizii marii pumada saabainan." Sariapa mishi pidan mada saabaina'akan. ¹⁴Udauna'an Jesus kakinaowan uruu. Ukian u'ati, "Mana'a zii pa'i pukowaada'ana'a pidan ati, wuru dau'ana'a õsha'apantiaz pu'ati. Mazan pumako pa'an kai, faadaa di'iti, marii kizi uawunuutan pumada, utukapa kizi mishi pumada saabainan. Uruu dauna'an putaa'a naa pa'i pu'uza faadaa ati, utaa kiziz na'iki ukawaoda kiziz Tominkaru ati, Moses kaki-naori kawana'ati. Uruu ida'ana'o

nii pidannao mishidan kaimana'a naa pumada saabainan powaa iti.”

¹⁵Mazan kii'an kuwai Jesus dau'ana'o iribaa'aka-kaoa'a naa manawun ipai di'ii'aka kida'a. Uruu idi pidannao kaawan aonaa masakauda'u mani Jesus ida'ati, ĩabata'azon idi ukuwaa. Ba'orainao ĩkaawan ĩaipan idi kapam pakakuda-ka'o, parinaa kida ai. Uruu idi ipai ukakudan ĩdyaun. ¹⁶Mazan panaadon Jesus makon nii da'i, utoriinpa'anan mapidan-taka'o amazada iti.

Jesus chi'ika-kidan machi'ikaka'o daonaiora

(Matthew 9:1-8; Mark 2:1-12)

¹⁷Aizii bauda'apa kamoo, Jesus tominapa-kidan dono pidannao, kaina'a pabi'i kida Phariseenao^x sakanatapan na'ii, na'iki na'ii kapam tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u. Ba'oran wiizai iki kida'o ĩwa'atin wuru'u ĩnaouz, tawuru'u Galilee Baara na'iki Judea Baara ii aka kida'oraz wiizainao, na'iki Jerusalem ikiinao kida na'ii kapam. ĩnao kida wuru'u sakanatapa'oraz na'ii. Mazan Tominkaru taani'i naa pama'ozakan Jesus ati, ukakudakinaa nii karinainao pabi'inaaka kida'o rinai ai. ¹⁸Na'apain pidannao kaawan Jesus ida'ati, ĩna'akan pairiban machi'ikaka'o. ĩna'akanuzu pawashatinapa-kizi baara an. ĩaipan pamorota-kidanuz kabaun nazo iti, Jesus kanaapu iti. ¹⁹Mazan pidannao iriban idi manawun, aonaa

na'itim ĩmorota-kidanuzu. Uruu idi sariapa ĩzaida-kidanuz kabaun zowau iti. Udauna'an ĩso'owan naa kabaun zowau, na'iki'i naa ĩtoka-kidanuz pawashatinapa-kizi baara an, atii pidannao sakoda iti, na'iki ĩmuudanuzu Jesus kanaapu'u. ²⁰Aizii Jesus tukapan idi ĩmishidan tuukii manawun, sariapa ukian machi'ikaka'oraz pidan ati, “Ōpaonaru, aizii ipai pu'oian mainaabata-ka'o pu'ai.”

²¹Sariapa tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, na'iki Phariseenao kian pa'atiaaka kida, “Kandii mooko arawu'u, uwazootapa'azon Tominkaru paparadan ida'an? Soo bauda'apa Tominkaru turua'o umainaabatan pidan oian.”

²²Mazan Jesus aitapa na'apam ĩdi'itinpan. Uruu idi ukian ĩ'ati, “Kandii nii udi'itinpan ōdau'u kaikapa'a? ²³Na'ia'oram masha'apanna: ‘ipai pu'oian mainaabata-ka'o' kii, oo ‘pukadishita na'iki puchi'ika' kii? ²⁴Mazan ōaidan nii u'ati wuru'u Daonaiora Aokazi Iki'o, kaina'a uma'ozakan umainaabata-kinaa nii pidannao oian da'a'a imi'i baara'a.” Uru'u naa Jesus kia'akan naa machi'ikaka'o pidan ati, “Ōkian pu'ati pukadishita, puzaamata wuru'u puwashatinapa-kiziz na'iki pumako'o naa pudapu iti.” ²⁵Sariapa mishi pidan kadishita'akan ipai awunuu-tapainao awun za'a, uzaamata'akan naa pawashatinapa-kizi baara, na'iki umako'okan naa padapu iti konaukii. Tuukii ukonaukii-kidan Tominkaru.

Luke

^x 5:17 *Pharisee*: Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

²⁶Aizii wuru'u awunuutapai-nao kidaz, tuukii ïdi'itinpan, na'iki tuukii kapam ïtarian, na'iki tuukii ïkonaukii-kidan Tominkaru. “Ei, watukapa zii aizii konaunam kida'o na'iki umanawunu'o aimaakan sha'apata-ka, wuru'u aona'oraz watukapauzon usha'apata-ka kida,” ïkian.

Jesus dapadan Levi

(Matthew 9:9-13; Mark 2:13-17)

²⁷Udauna'an Jesus koditan naa kabaun iki na'iki umako'okan naa. Pamakopa-kizi an utukapa pidan Levi kia'o u'uu, uruu zaamaapauzo tax puraatannaa. Jesus ikodan usakanatapan pazaamaapakizi ii puraata. Sariapa ukian u'ati, “Puwa'ati òtuma, òtominapakida kizi pugaru.” ²⁸Sariapa Levi wa'akan wuru'u pakaudinkiz na'iki umako'okan naa Jesus dawu'ati.

²⁹Aizii padapu ii Levi toman naa udaru'o aroapa-karu Jesus ati. Kaina'a iriba ba'orainao zaamaapauzonao kapam tax puraatannaa aroopa'azon ïtuma, na'iki kaina'a iriba kapam ba'oran pidannao kida aroopa'azon ïtuma. ³⁰Kaina'a na'ii pabi'i kida Phariseenao awunuutapan, na'iki na'ii kapam ïribannao tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u awunuutapan. Sariapa ïkian utominapa-kidaniinao ati, “Kandii nii arawu aroopa'azon na'iki utuza'azon wunao tuma'a oiainaoz, zaamaapauzonao kidaz tax

puraatannaa, na'iki wuru'u oiainao kidaz pidannao?” Kia'o wuru'u ïkiainapanuz.

³¹Sariapa Jesus kian ï'ati, “Pidannao ziwuinao, aonaa kanom nii ïaipan daakataa, soo karinainao pa'an tuukii ïaipan daakataa. ³²Ukau'an na'apa'o kapam wuru'u òwa'atinuz da'ati'i, aonaa kaimanainao ida'ati'o mani, soo oiainao ida'ati'o pa'an wuru'u òwa'atinuz ïtanawatin kizi pa'oi'an ai.”

Pidannao pishautan Jesus sanadinapa-karu dau'u

(Matthew 9:14-17; Mark 2:18-22)

³³Pabi'i kida pidannao, kaa-wainao kidaz Jesus ida'ati, kian u'ati, “John Chikaawunuupauzoz tominapa-kidaniinao mapuda pa'an ïsanadinpauzon,^y na'iki ïtoriinpauzon Tominkaru aipan kawana'ati. Na'iki wuru'u tominpauzonao kidaz Phariseenao di'iki, na'apa kapam ïsanadinpan na'iki ïtoriinpan. Mazan aizii wuru'u putominapa-kidaniinaouz, aonaa ïsanadinpauzon, mazan ïarooapan nii na'iki ïtuzan nii atii ïshiitan.”

³⁴Sariapa Jesus kian ï'ati, “Turuu mani u'itiiman pidannao wa'atiinao mazida-karu dau'ati baiatan pazamazin mazida'o daonaiora na'an pu'u ïtuma? Aonaa turuu ïbaiatan pazamazin. ³⁵Mazan bauda'apa kamoo na'aka-karu nii wuru'u mazida'oraz daonaiora ï'ai, uruu dono'o ni'i naa pa'an ïsanadinpan na'iki ïbaiatan pazamazin.”

^y 5:33 *sanadinpauzon*: Uruu zamazidin-karu. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

³⁶Udauna'an Jesus kowaadan naa di'itinapa-kinai kuwai. Ukian i'ati, "Aonaa na'iam zii pidan kuzuutauzon pa'ina'o chaakita pazimindota-kinaa nii uzaama'ora'a naa chaakita. Mazan aizii pidan kuzuuan an pa'ina'o chaakita pazimindoapa-kinaa nii, upataka'uan pa'ina'o chaakita, na'iki pana'a'o nii uaidinpan uzaama'o ai. ³⁷Na'iki aonaa na'apainim pidan paidauzon, pa'ina'o zii wine toma-ka'o, uzaama'ora'a naa wine kinnaaz^z zo'iti. Usha'apanum kau'an pa'ina'o wine paida-ka'o an, upoodan nii uma'ozakan ana'a naa, na'iki utada'okan nii wuru'u uzaama'oraz naa riwunii kinnaaz. Uruu idi ipai'o nii riwunii wakudinan. Aizii wuru'u ukinnaaz ukaboota'aka-ka'o ni'i naa. ³⁸Mishi'oraiman pa'ina'o wine paida-ka'o pa'ina'o ukinnaaz zo'iti. ³⁹Na'iki aonaa kanom tuza'azon pa'ina'o zii wine toma-ka'o, patuza'akan dauna'an ma'ozaka'ora'a naa wine. Aizii pidan tuzan an wuru'u ma'ozaka'oraz wine, 'Kaiman pa'an wuru'u ma'ozaka'oraz wine, pa'ina'o utoma'aka-ka'o ai,' ukian nii." Uruu kia'o wuru'u Jesus kowaadaniaz kuwai.

Sookapa-karu Kamoon daua'o
(Matthew 12:1-8; Mark 2:23-28)

6 ¹Bauda'apa kamoo Sookapa-karu Kamoon dono, Jesus dobatapan zakapu an patominapa-kidaniinao tuma, paoribai wheat

baawu an. Na'apain Jesus tominapa-kidaniinao karaowaanan wheat aka. Uruu idi i'zu'uan naa wuru'u wheat aka kidaz paka'u baara iti, iaipan idi umada so'oinan, udauna'an inikan naaz. ²Pabi'i kida Phariseenao pishaan idyaun, "Kandii ni'o udikintapan wuru'u aona'oraz wakakinaorinaa kashaa-pan usha'apata-ka'o, Sookapa-karu Kamoon dono?"^a

³Jesus kian i'ati, "Aonaa mooko utukapauzon kaarita ida'a'oraz usaadinpan kanom King David na'iki uminauda'unao sha'apatauzonii izamazin dono'oraz? ⁴Umorotan Tominkaru Dapu nazo iti, na'ii uzaamatan bread taa-kariwaiz Tominkaru ati. Udauna'an unikan naaz na'iki utaan naa paminauda'unao atiz. Aonaa ukashaapa-ka'o padamata ba'oran pidan nikan wuru'u bread kidaz, soo faadaanao." ⁵Powa'a zii Jesus kian i'ati, "Daonaiora Aokazi Iki'o, uruu pa'an kazowautapa'oraz Sookapa-karu Kamoon."

Jesus kakudan pidan
dadara'o uanoba

(Matthew 12:9-14; Mark 3:1-6)

⁶Ba'oran dono koshan, Sookapa-karu Kamoon dono, Jesus morotan synagogue iti. Na'ii utominapa-kidan pidannao Tominkaru paradan dau'u. Kaina'a bauda'apa pidan na'ii dadara'o uanoba bada'ii, udiwa'oran atanapa na'iki aonaa na'apam

^z 5:37 *wine kinnaa*: Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. ^a 6:2 Phariseenao ati, Jesus tominapa-kidaniinao kaudinan wuru'u ikaraodanuz wheat aka kida Sookapa-karu Kamoon dono.

ukaiwaanuzu. ⁷Kaina'a wunaou'u tiichaapauzonaouz Moses kakinaori dau'u, na'iki Phariseenao na'ii kapam. Ñao tuukii ñaipan patukapan Jesus sha'apatan aimaakan, ñaipan pana'apaunuz, usha'apatan an aimaakan, Sookapa-karu Kamoon dono. Uruu idi kaimanaiman ñawunuutapan uruu, ñtukapa'azon usaabaan wuru'u pidan anobaz. ⁸Mazan Jesus aitapa ipai ñidi'itinpan, uruu idi ukian wuru ati'i daonaiora dadara'oraz uanoba, "Pukadishita, na'iki puwa'ati da'ati'i pidannao kanaapu ati." Sariapa ukadishitan na'iki umako'okan naa pidannao kanaapu iti. ⁹Udauna'an Jesus kian pidannao ati, "Õpishaan nii unao aizii, na'apa dii kakinaorii taa-kariwaiz wa'ati aipan washa'apatinan, Sookapa-karu Kamoon dono? Uaipan washa'apatan oia'o oo kaimana'o? Uduyuda wakakudan pidan oo wazowianuzu?" ¹⁰Jesus awunuu-pan ipai pidannao kawana'ati, na'iki sariapa ukian pidan dadara'o uanoba ati, "Pusawada puanoba." Sariapa usawada'akan paanoba, na'iki uanoba saabaina'akan naa. ¹¹Mazan tuukii wunao to'oranu'u, zaudapainaoz Jesus sha'apatan aimaakan. Uruu dauna'an ñmiitiniipan naa, ñaitapa'azon na'apam nii pasha'apatan Jesus.

Jesus zaamatan 12 pidannao padyuudan nii

(Matthew 10:1-4; Mark 3:13-19)

¹²Uruu dono Jesus makon naawazi paawa iti utoriinpa'anan,

uruu idi una'ian utoriinpan bauda'apa maruta'o Tominkaru ati. ¹³Aizii ba'oran chaapi'iki, uruu naa udapadan patominapa-kidanniinao. Aizii ñbii iki, uzaamata 12 daonaioranao padyuudan nii kowaadapa'o nii ipai kuwai wuru'u uaiapanii kidaz ukowaada-kaona'iki usha'apata-kaona. Udakotan wuru'u pazaamataniinaouz apostlenao. ^b ¹⁴⁻¹⁶Kaikapauda'u'o wuru'u uzaamataniinaouz: Simon, Peter kia'oraz udakotapa-kaona, na'iki u'inauwuzu Andrew, na'iki kaina'a James, John, Philip, Bartholomew, Matthew, Thomas, na'iki James, Alphaeus daniz, na'iki Simon, uruu Patriot, ^c Judas, James daniz na'iki Judas Iscariot zaamata-kida'oraz Jesus.

Jesus tominapatin-kidan na'iki ukaminka'uupan pidannao
(Matthew 4:23-25)

¹⁷Udauna'an Jesus tokan naa naawazi paawa iki, apowa'a'o baara ati, wunao tuma'a pazaamataniinaouz daonaioranao. Na'ia'a naa iriba pidannao wuru'u tominpauzonaona kidaz u'idi'iki kasaba'uinan, na'iki iriba kapam ba'oran pidannao kaawan na'iti. Pidannao wa'atin pabi'inaaka kida'o wiizai iki, ipai Judea Baara ii aka kidainaoz wiizainao, Jerusalem ikiinao na'ii kapam. Aizii kaina'a ba'orainao kida kaawan wa'atiinao Tyre na'iki Sidon iki, munapo'o paran danoma

^b 6:13 *apostlenao*: dyuuda-kariwai kakuwaapa'anan Tominkaru naobanai-tinan dau'u. ^c 6:14-16 *Patriot*: mizaataakapauzoz pawiiizi dau'an. Ba'oran udakotapainao Zealot kii.

itinapu kida'o wiizainao. ¹⁸Ĩwa'atin ĩabata'azon idi Jesus kuwaa. Ba'orainao, ĩkaawan ĩaipan idi kapam pakakuda-ka'o parinaa ai. Na'iki kaina'a ba'orainao oia'o doronai zaamatapaniinao kida. Uruu dono ipai ukakudan karinainao. ¹⁹Tuukii pidannao aipan papishatan Jesus, usha'apanum kau'an ĩtukapan idi ma'ozaka Tominkaru kaudinan u'ida'a, uso'ota pabi'inaaka kida'o rinai pidannao ai. Uruu idi ukakuda ipai pidannao parinaa kida ai.

Konaukii-karu na'iki
kasha'ora-karu
(Matthew 5:1-12)

²⁰Sariapa Jesus awunuupan wunao di'iti'i tominpainao kidaz u'idi'iki. Ukian ĩ'ati.

“Konaukia'o pa'an unao,
mapuraataniinaouz,
usha'apanum kau'an unao
ati'o pa'an
wuru'u Tominkaru
naobanai-tinanuz.

²¹Konaukia'o pa'an unao baiatainaouz pazamazin kai. Usha'apanum kau'an, diina'iti'i abaapa'o nii pa'an unao. Konaukia'o pa'an unao, kasha'oratinainao kidaz kai, usha'apanum kau'an diina'iti'i karikaonanu'o nii pa'an ukonaukiitinan.

²²“Konaukia'o pa'an unao, uto'ora-kizaitapa-ka'o an, na'iki ukashanaukii-kida-ka'o an, na'iki udakowautapa-ka'o an, na'iki udakota-ka'o an oiainao nii Daonaiora Aokazi Iki'o dikin ii.

²³Ukonaukii na'apa kida'o aimakaan sha'apan dono u'ati. Ukonaukii tuukii, usha'apanum kau'an kaina'a pa'an umanawunu'o uwini pinaa ni'o taapa-ka'o aokazi ii. Wuru'u pidannao to'ora-kizaitapa'oraz unao kai, na'apa'o kapam ĩdokoza-daunnao taapauzon Tominkaru prophetinnao kotua'a naa.

²⁴Kasha'ora'o nii manawun ubaiaapan diina'iti'i, unao kapuraataniinao, kai kaiman manawun uabatinpan.

²⁵Kasha'ora'o nii manawun ubaiaapan diina'iti'i, unao kawanyukunuinao, mazan diina'iti'i uzamazin nii.

Kasha'ora'o nii manawun ubaiaapan diina'iti'i, unao konaukia'oraz umashaapan, konaukii ushaazootinan kai, mazan diina'iti'i ukasha'oratinan nii tuukii, uzaadinan nii na'iki umuraapatinan nii.

²⁶“Kasha'ora'o nii manawun ubaiaapan diina'iti'i, kai tuukii uatadapa-ka'o. Na'apa kotua'a naa ĩdokoza-daunnao atadapauzon pidannao dakotinpaouzonaouz prophetnao nii.

Umarainapa to'oratinainao u'ati
(Matthew 5:38-48; 7:12a)

²⁷“Mazan aizii ōkia'azon unao abatapainao ati. Umarainapa ipai utarubanao. Kaiman utaapa na'iki usha'apata kaiman aimakaan

wunao ati'i to'ora-kizaitapa'oraz unao. ²⁸Upishaa Tominkaru marii kizi ukaimanan wunao ati'i, aipainouz dikauda'o sha'apan u'ati. Na'iki utoriinapa Tominkaru ati kaimana'o ida'an wunao dau'ana'a antamikiipauzonaouz unao. ²⁹Aizii pidan tinikan an pugaru pukaozoo ati, marii putinika-kidan ba'oran pukaozoo u'ati. Aizii pidan kazatan an puchaakitan, marii uzaamatan pushooton kapam. ³⁰Na'ia'oram pidan pishaan an aimakaan pu'ai, putaa u'ati. Aizii pidan kazatan an pusha'apauzi, mana'a pupishaa'ana'a powaa itiz. ³¹Pusha'apata kaimana'o aimakaan ba'oran pidannao ati, na'apa puaipan kawan isha'apat an aimakaan pu'ati.

³²“Aizii pumarainpan an soo wunaou'u marainpainaouz kari kaonan pugaru, kandii dikin ii puaitapan pukonaukii-kida-ka? Upu'u zii oiainao pidannao imarainapa pamarainpikinao. ³³Aizii pusha'apatan an kaiman aimakaan soo wunao ati kari kaonan'u, sha'apatainao kidaz kaiman aimakaan pu'ati, kandii dikin ii puaitapan kaimana'o aimakaan taa-ka? Upu'u zii oiainao pidannao, isha'apata kaiman aimakaan wunao ati'i sha'apatainaoz kaimana'o aimakaan i'ati. ³⁴Aizii putaan an aimakaan oo puraata pidan ati, puaitapan idi ukawadantant niiz, kandii dikin ii puaitapan pukonaukii-kida-ka? Upu'u zii oiainao taan puraata ba'oran oiainao ati, itaitapa kawadaunita-karu nii wuru'u papuraatanuz. ³⁵Ukau'an

umarainapa utarubanao, usha'apata kaiman kida'o aimakaan i'ati. Utaa kapam aimakaan kana'apan i'ati, aonaa uzaudapa'ana'a ukawadanutakao powaa iti. Kaina'a'o pa'an umanawun kida aimakaan taapaka? Upu'u zii oiainao pidannao, isha'apatannii kida winipinaa nii. Uruu idi mishi'o nii Tominkaru umanawunu'oraz daniitan ipai unao. Tominkaru, uruu ipai ukaimanan pidannao ati. Utukapaka kida pakaimanan wunao ati'i, aona'oraz ikonaukii-kidauzon uruu, utaan pu'u aimakaan i'ati, na'iki wunao ati'i oiainaoz manawun pidannao. ³⁶Ukau'an ukamunan kapam na'apa udaru Tominkaru kamunanuuzon kawan.

***Mana'a uzaudauzo'ona'a pidan
madiwautapaka
(Matthew 7:1-5)***

³⁷“Mana'a udakotauzo'ona'a pidan dikauda'o nii, aonaa kizi Tominkaru dakotan unao dikauda'o nii. Mana'a ukaboota-kida'ana'a pidan pataka'uta-karu nii, aonaa kizi kapam uboota-ka. Na'iki umarina'ata wuru'u dikauda kida'oraz sha'apatauzo-ka? Upu'u zii oiainao pidannao, isha'apata kaiman aimakaan wunao ati'i sha'apatainaoz kaimana'o aimakaan i'ati. ³⁸Utaa aimakaan ba'orainao ati, Tominkaru taan nii aimakaan unao ati. Na'iki diri'i'o nii manawun aimakaan taa-ka? Upu'u zii oiainao taan puraata ba'oran oiainao ati, itaitapa kawadaunita-karu nii wuru'u papuraatanuz. ³⁵Ukau'an

³⁹Udauna'an Jesus kakuwaapan naa, di'itinapa-kinai kuwai ida'an.

Kaikapa'o wuru'u ukianuz: "Aonaa turuu pidan ushaawun na'akan pamin-usaawunun, usha'apanum kau'an ipai daunuuda'u'o nii iwaotan kichada-kariwai nazo iti. ⁴⁰Aonaa na'iam pidan tominpauz umanawunun patiichaan ai, mazan ipai wuru'u tominpauz-naouz iipaian dauna'an patominpan, na'apa'o ni'i naa iaitapan patiichaan kawan.

⁴¹"Kandii nii mooko wuru'u pudi'itapanuz kaunuba'o puiriban awun ida'a, pumadi'itapakan pu'u wuru'u atamun taramtinpa'oraz puawun ida'a? ⁴²Puka'iita zii pukian puiriban ati. 'Da'ati'i ošo'ota kizi kaunuba'oraz puawun ai,' pumatukapakan pu'u kaina'a udaru'o atamun idin puawun ida'a? Pugaru taapinpa'oraz kaimana'o nii kaikini'i, mishi'oraiman puso'ota'a naa zii kiwiin atamun idin puawun ai. Uruu dauna'an kaimana'o ni'i naa putukapan puso'ota'azoonii kaunuba'oraz puiriban awun ai.

Paoribai na'iki u'aka daua'o
(*Matthew 7:16-20; 12:33-35*)

⁴³"Paoribai ziwu'o usodan, aonaa u'aka dikauda'o nii. Mazan aizii paoribai maziwuka'o, ukakaan dono dikauda'o nii kapam u'aka. ⁴⁴Ipai kaimana'o dizookaru kadunaa aitapa-kao pa'aka ida'an kida, na'iki aonaa na'iam zii pidan karaodauzon dizookaru fig oo grape kaiwada-karu kadunaa di'iki. ⁴⁵Aizii kaimana'o pidan, ukodita-kida kaiman kida'o pa'idiwaru aimakaan, utaapan idi

kaiman kida'o aimakaan panyukunu ii. Mazan aizii dikauda'o pidan, ukodita-kida dikauda kida'o pa'idiwaru aimakaan, utaapan idi oii kida'o aimakaan panyukunu ii. Ukau'an sha'apa'oram aimakaan pidan taapanii kida panyukunu ii, uruu kida wuru'u ukodita-kidaniaz paparadan ida'an.

Luke

Dya'utama'o kabaun tomikinao
(*Matthew 7:24-27*)

⁴⁶"Kandii nii udakotan ogaru unaobanaa nii, umasha'apatakan pu'u odyuudanii usha'apatan? ⁴⁷Na'ia'oram pidan wa'ati'o o'ida'ati, na'iki mishi'o uabata'azon okuwaa, na'iki izo'ati'o o'paradan, okowaadan nii kanom kawanu'o uruu. ⁴⁸Uruu na'apa pidan kawan, toma'o padapu dadara'o baara'a, na'iki kichada'o patoron uun nii munapo. Aizii na'apainim wunu tuubarun na'iki udapu naraan, aona'o nii wunu paran kabootanuz, usha'apanum kau'an dadara'o baara'a'o wuru'u udapuz. ⁴⁹Aizii na'ia'oram pidan abata'o okuwaa mazan aonaa uizo'atinuz, na'apa'o uruu tawuru kawanu'u maaitapin-ka'oraz pidan, toma'oraz padapu shomada'o imi'i ida'a. Aizii na'apainim wunu tuubarun, baukapa'o nii wunu paran kida'uka'akan wuru'u kabaunuz, uruu idi sariapa kabaun dorautan ipai daunuuda'u."

Jesus kakudan
soldyaa zowaunaa poitoru
(*Matthew 8:5-13*)

7 ¹Aizii Jesus ipaian dauna'an pakadakotinan pidannao ati,

uru'u naa umakon Capernaum iti. ²Aizii na'ii kaina'a Roman soldyaanao zowaunaa. Uruu dono upoitoru umarainapanii manawun kari-naan tuukii, maonapa'ora'a naa umawakan. ³Uabatan idi Jesus kaawan wuru wiizai ida'ati'i pamashaapa-kiziz, sariapa udyuudan kazowautapainao Jewnao Jesus di'iti. Uaipan ïdapadankan Jesus, uwa'ati kizi padapu ati, ukakudana kizi upoitoru. Aizii uruu aonaa Jew mani. ⁴Udauna'an ïmakon naa Jesus di'iti, atii ïkodonuzu. Na'ia' naa ïkowaadan u'ati parada-karu, na'iki tuukii ïpishaan umakon patuma. ïkian u'ati, "Tuukii manawun waaipan pukaminka'utan wuru'u pidanaz, waaitapanii uruu kaimana'o naobanai. ⁵Usha'apanum kau'an uruu umarainapanii tuukii wairibannao Jewnao, na'iki uruu tomanii wa'ati wuru'u synagogue. Uruu idi tuukii wapishaan pugaru pumako kizi u'idi'iti," ïkian. ⁶Uruu idi Jesus makon ïtuma.

Aizii ïmaonapatapaanan pu'a'a naa, uru'u naa naobanai dyuudan papaonarunao ikodapa'anan Jesus. Na'iki udyuudan ïna'akan papara-dan u'idi'iti, kaikapa'a: "Naobanai, aonaa òaipan pumizidinan, aonaa òaipan puwa'atin òdapu ati. ⁷Na'iki aonaa umanawunu'o mani pidan ògaru, na'iki aonaa òturuan òparada'anan na'iki òmakon pu'idi'iti manawun. Turuu pa'an puparadan, na'iki karikaonan òpoitoru kakuda kizi. ⁸Ògaru na'apa, òkaudinan doko ainao pidannao ò'ai waranu a'o. Ògaru na'apa, kaina'a soldyaa-

nao kaudina'o òwaranu'u kapam. Aizii òkian dono bauda'apa soldyaa ati, 'Pumako,' umakon nii. Aizii òdapadan dono ba'oran soldyaa, 'Puwa'ati,' òkian an u'ati, uwa'atin nii. Na'iki òdyuudan dono òpoitoru, 'Pusha'apata wuru'u,' òkian an u'ati, usha'apatan niiz."

⁹Tuukii Jesus di'itinpan uabatan idi wuru'u kaikapa'oraz parada-karu'u. Sariapa utanawatinan pidannao di'iti, wuru'u wa'atipainao kidaz udawu'ati. Na'iki ukian ï'ati, "Aizii òkowaadan nii u'ati: aonaa na'iam zii òikodauzon mishidakarmanawun wuru kawanu'ora'a Israelitenao bii an." ¹⁰Udauna'an wunaou'u na'akainaoz parada-karu kiwa'akan naa powaa iti, naobanai dapu iti. Aizii ïkaawan ïabatan poitorui kakuda'aka'a naa.

***Jesus kakudan daonaiora
mawaka'ora'a naa***

¹¹Kadiman aka uruu dauna'an Jesus makon wiizai di'iti, Nain kia'o u'uu. Aizii pidannao, tominpauzonnao u'idi'iki na'iti kapam ïmakon utuma. Na'iki iriba kapam ba'orainao pidannao makon udawu'ati.

¹²Aizii Jesus kaawan pu'u wiizai koraratapa-kinao paniinomizinaa ida'ati, upu'u daonaiora mawaka'o na'aka-kaoo baaranai iti. Zuna mawakaiba'a naa odaiaru, odani wuru'u mawaka'oraz, ubauda'apan odani wuru'u uruuz. Na'iki kaina'a iriba, iriba pidannao makon otuma.

¹³Aizii Jesus tukapan oroo tuukii ukamunan-kidanuzo, sariapa ukian o'ati, "Mana'a puzaada'a-

na'a." ¹⁴Udauna'an umakon na'iki upishatan naa wuru'u mawaka'o na'akapa-kinaoaz, sariapa wunaou'u na'akapainaoz mawaka'o mashaadina'akan. Udauna'an ukian mawaka'o ati, "Pa'ina'o daonaiora, òkian pu'ati, pukadishita." ¹⁵Sariapa daonaiora sakanata'akan na'iki uparadan. Udauna'an ukadishitan na'iki Jesus na'akan naaz padaro dazaba iti.

¹⁶Tuukii pidannao tarian na'iki tuukii ìdi'itinpan. Na'iki tuukii kapam ìkonaukii-kidan Tominkaru. Uruu idi ìkian, "Ei! Kaawa zii mishi wabii ati umanawunu'o Tominkaru prophetin. Mishi Tominkaru kaa-wan ukaminka'uta'anan waunao Jewnao, upidanannaouz," ìkian. ¹⁷Aizii kuwai, Jesus sha'apatanii daua'o kowaadaabi'ii-kaoa'a naa ipai Jewnao wiizi kida kawana'ati, na'iki ìwiizi dawun itinapu kida'o pidannao mashaapan, ipai kapam ìabatan wuru'u kuwaiz.

John Chikaawunuupauzo dyuuda-kidan paparadan Jesus di'iti
(*Matthew 11:2-19*)

¹⁸Aizii John abatan idi patominapa-kidaniinao pidannao kakuwaapan ipai wuru dau'a'a Jesus sha'apatanii kidaz aimakaan, sariapa udapadan dya'utam pidannao ìbii iki. ¹⁹Udauna'an udyuudan naa ìdyaun Naobanai Jesus di'iti, na'iki udyuuda ìpishaan Jesus kaikapa'a: "Pugaru'u naa wa'ati'o

ni'oraz kowaadapa-ka? Oo marii zii wazaudapan ba'oran wa'atin?"

²⁰Udauna'an ìmakon naa Jesus di'iti, atii ìkaawan u'idi'iti, na'ia'a naa ìkian u'ati, "John Chikaawunuupauzoz dyuudan waunao pu'ida'ati, upishaa-kidan na'iki uaitapa'azon pugaru'u naa tawuru'u wa'ati'o ni'oraz kowaadapa-ka? Oo marii zii wazaudapan ba'oran wa'atin kaina'iki?"

²¹Aizii wuru'u ìkaawanuz na'iti, Jesus kaudinan pu'u karinainao dau'u. Ukakudan pu'a'o iriba, iriba pidannao pabi'inaaka kida'o ìrinaa ai, oia'o doronai zaamatapaniinao, ipai ukakudan ìdyaun, na'iki ishaawunnao kida, ipai uda'atan na'iki usaabaan ìawun. ²²Uruu idi Jesus dako'atin wunao paradanu'u John dyuudaniinaouz. Ukian ì'ati, "Aizii ukiwa John di'iti, ukowaada kizi u'ati ipai daunuuda'u wuru'u utukapanii kidaz òsha'apatan, na'iki ukowaada u'ati ipai wuru'u uabatanii kidaz kuwai. Ukowaada u'ati iriba'a naa ishaawunnao awun da'ata-ka, na'iki saaba-ka; aizii machi'ika-kainao, chi'ika-kida-ka; na'iki kabishopauzonao kichana'iki-kia'o bishoi idi, ipai ìkakuda-ka. Aizii makinao-ziiwanao, kaimana'a naa ìabatan; na'iki mawakainao kida, kakuda-ka powaa iti; aizii pataka'utinainao, kowaada-kaoa'a naa ì'ati Kaimana'o Kuwai.^d ²³Konaukia'o nii manawun wunaou'u sariaapa'oraz ìmishidan

Luke

^d 7:22 Na'apa tawuru ida'a usaadinapanu'u Isaiah saadanii kidaz. (Isaiah 29:18-19; 35:5-6; 61:1-2)

ōgaru, aona'oraz īdi'itinpan pana'iti kida ōdau'u," ukian ī'ati.

²⁴Aizii John di'ikiinao pidannao kiwan dauna'an, sariapa Jesus kian wunao ati'i iribainaouz pidannao, kasaba'ukinpainaouz utuma. Ukian ī'ati, "Kandii dau'ati'o tawuru'u unao makouzonuz John di'iti mapidantaka'o amazada di'iti? Kandii wuru'u utukapa'azooniaz na'ii? Utukapa'azon pidan kakataimana'o unyukunuu, awaru dawuu-kidan kawan pinidi? ²⁵Kanom dii sha'a wuru'u utukapa'azooniaz na'ii? Oo utukapa'azon pidan konaunama'o oo umanawunu'o ukaiwadinpan? Pidan umanawunu'o, na'iki kaiwadinpa'o kaimanaiman, umashaapan kabaun umanawunu'o di'ii? ²⁶Oo kanom sha'a wuru'u utukapa'azooniaz na'ii? Tominkaru prophetin? Mishi'o wuru'u, pidan utukapaniaz na'ii, powa'a'o zii umanawunun ba'oran prophetnao ai. ²⁷Uruu John, dau'ana'o tawuru'u kotua'o Tominkaru Paradan saadauzo-kaoz kaikapa'a: 'Ōdyuudan nii ōprophetin kiwiin, saabaa'o nii dunapo pu'ua'ati,' " ukianuz.

²⁸Udauna'an Jesus kian koshan ī'ati, "Ōkowaadan nii u'ati aizii aimakaan, John uruu uwazootapanii ipai, ipai pidannao, aonaa bouda'apa pidan kaina'a shakatainao wuru baara'a'a, uruu kawanu'o nii. Mazan pidan, aona'oraz umanawunun Tominkaru naobanai-tinapa-kizi'i, upu'u umanawunu'o uruu John ai," Jesus kian ī'ati.

²⁹Ipai pidannao na'iki wuru'u zaamaapauzonao kidaz tax

puraatannaa, abatan Jesus paradan, na'iki īnao tuukii pa'an īmishidan, na'iki īaitapa mishi'o na'iki sakitapa'o wuru'u Tominkaru paradan kidaz. Uruu idi'o pa'an īchikaa-wunuu-kidinan John ati. ³⁰Mazan kaina'a ba'orainao pidannao, īdakotapa-kaoz Phariseenaon na'iki kaina'a ba'orainao tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u. Īnao aonaa pa'an īsha'apatan wuru'u Tominkaru aiapanii kidaz usha'apata-kaoz. Uruu idi aonaa īchikaawunuu-kidinan John ati.

³¹Powa'a zii koshan Jesus kian pidannao ati, "Na'apa dii mani ōkian wunao dau'ana'a kainaouz pidannao mashaapan? Na'apa dii mani ōkowaadan oo ōdakotan īdyaun? Ōkian nii. ³²Īnao mashapan koraiziannao makinaotinan kawanu'o, aonaa īnyukunuu kaimana'azon ba'orainao ati. Aizii pamakinaotin kizi iki, koraizian-nao kadakoinpauzon pa'atiaaka kida kaikapa'a: 'Wakunuian mazida-karu kunnaa unao ati kuwudii ida'an, mazan aonaa ukonaupan. Aizii Wakunuian mawaka-karu kunnaa u'ati, aonaa uzaadan,' īkiitaakapan. ³³Aizii John Chikaawunuupauzo kaawan dono da'ati'i, aonaa unikauzon kaimana'o wanyukunui wuru'u ba'oran pidannao nikauzonii kaduz kidaz, na'iki aonaa utuzan wine. Uruu idi unao kian udau'an. 'Kaina'a oia'o doronai u'ida'a.' ³⁴Aizii Daonaiora Aokazi Iki'o, ukaawan da'ati'i, ipai pa'an uaroopan, na'iki utuzan bishoa'o wine. Uruu idi unao kian udau'an. 'Aushaa utukapa,

kashabakizi pa'an arawu'u, na'iki tuzapa-shori kapam. Na'iki unau-dapa kapam pakaminauda'u-tinpan wunao idi'i zaamaapauzonaouz tax puraatannaa, na'iki oiainao pidanna-nao tuma.^e 35 Mazan ipai pidannaou wuru'u da'anainao kidaz Tominkaru paradan, ñnao tukapa-kidan mishilo wuru'u Tominkaru aitapanii kidaz oo wuru'u usha'apaapanii kidaz aimakaan."

*Oia'o zunaaba sha'apatanii
daua'o*

36 Aizii kaina'a Pharisee, una'akan Jesus, uaroapa-kida'azoonuzu padapu ii. Uruu idi Jesus makon utuma udapu iti, na'ia'a naa usakanatan na'iki uaroonan naa. 37 Uruu wiizai di'li kaina'a zunaaba madoronaa-daunu'o omashaapauzon. Aizii oabatan idi Jesus aroopa'azon Pharisee dapu ii, sariapa omakon na'iti, ona'akan kaduunuribai pakinnaa zo'an kuba idi'i utoma-kae.^e 38 Okaawan Jesus kidiba di'iti ubarau itinapu. Ozaadan tuukii, uruu idi ipai ozabian Jesus kidiba paawunuu idi. Udauna'an oaradan naa ukidiba padizo idi na'iki sariapa okissitan wuru'u ukidiba kidaz, udauna'an oramaudan naa ukidiba kaduunu'oraz ramau idi. 39 Aizii Pharisee, wuru'u na'aka'oraz Jesus padapu ati, tukapan wuru'u zun sha'apatanz aimakaan na'apa Jesus ati. Sariapa ukian panyukunuu ii, "Umishiin an mani di'oraz daonai-

ora Tominkaru prophetin, uaitapa mani na'apa'oram okaduz wuru'u zunaz pishata'oraz paugaru. Na'iki uaitapa mani ipai na'apam omashaapauzon na'iki wuru'u oii kida'oraz aimakaan osha'apaapauzon."

40 Sariapa Jesus paradan, na'iki ukian u'ati, "Simon, kaina'a aimakaan òkowaada'azon pu'ati."

"Tiichaa, na'apa'oram aimakaan wuru'u pukowaada'azooniaz ò'ati?" Simon kian.

41 Jesus kian u'ati, "Kaina'a dya'utam pidannao mawinipinaatapainao pidan. Bauda'apa mawinipinaatapan 500 wizi'i kida'o puraata, ba'oran mawinipinaatapan 50 wizi'i kida'o puraata.^f 42 Aonaa bauda'apa ñnao ka'iitan pakawadauntan powaa iti wuru'u pamawinipinaatapaniaz puraata. Uruu idi pidan wuru'u taa'oraz zii puraata i'ati, umarina'ata'akan naa wuru'u ñmawinipinaatapaniaz. Aona'o ni'i naa uaipan uwadaun oo unyukunuupa'akan powa'a wuru'u ñmawinipinaatapaniaz. Ukau'an, na'ia'oram nii puaitapan marainapa tuukii wuru'u marina'ata'oraz pamawinipinaatapa-kae?"

43 Simon dako'atin, na'iki ukian, "Õzanda-kidan wuru'u mawinipinaatapa'o uruu dobata manawun, uru'o nii marainapa uruu tuukii."

"Na'apa mishizi, sakitapa'o kaiwuru'u pudi'itinapanuz," Jesus kian Simon ati. 44 Udauna'an Jesus tanawatinan zunaaba di'iti, na'iki

Luke

^e 7:37 kuba idi'i utoma-kae: Wuru'u kubaz, udakota-kae Alabaster. ^f 7:41 wizi'i kida'o puraata: Greek paradan ida'an, denarius wuru'u. Bauda'apa denarius, bauda'apa'o kamoo kaudin-karu winipinaa.

ukian Simon ati, “Putukapa di'oraz zunaaba'a, mishii? Òmorotan pudapu ati, aonaa putaan wunu ò'ati òchikaa-kinaa nii òkidiba. Mazan oroo, okaawan da'ati'i, ozaadan atii ochikaan òkidiba paawun uu idi. Udauna'an oaradan òkidiba padizo idi. ⁴⁵⁻⁴⁶Na'iki aonaa pukissitan ògaru, mazan oroo pakaawan di'iki'o aonaa osookadan pakissiipan òkidiba. Na'iki aonaa putaan òramauda-kinaa nii òzowau, mazan oroo oramauda zii òkidiba. ⁴⁷Aizii òkowaadan nii pu'ati aimaakan,” Jesus kian. “Wuru'u osha'apatanuz aimaakan kaikapa'a, otukapa-kidan na'apam pamarainpan ògaru tuukii. Usha'apanum kau'an o'oi'an wuru'u tuubarur'oraz manawun mainabata-ka'o idi ipai daunuuda'u o'ai. Mazan aizii pidan masakauda'u'o u'oi'an, aizii u'oi'an mainabata-ka'o an, masakauda'u'o nii kapam umarainpan ògaru.”

⁴⁸Udauna'an Jesus kian zunaaba ati, “Aizii ipai daunuuda'u'u naa pu'oi'an mainabata'aka-ka'o, aona'o nii powa'a unyukunuupa-ka'o.”

⁴⁹Sariapa pidannao wuru'u sakanatapainao kidaz utuma kiitaakapan pa'atiaaka kida, “Kandii mooko arawu'u turuu mooko uaitapan pamainaabatan pidan oian?”

⁵⁰Mazan Jesus kian zun ati, “Pumishidan idi'o wuru'u, puka-zannaatinanuz pu'oi'an ai. Aizii pukiwa'a naa, kaiman punyukunuu aizii, na'iki aonaa kanom powa'a kasharutapa'o nii pugaru.”

Zunnao kaminka'uupauzonao Jesus

8 ¹Udauna'an Jesus makon naa, uchi'ikapan ipai donoi na'iki wiizai kida kawana'ati. Wuru'u uchi'ikapanuz ukowaadapan Kaimana'o Kuwai, Tominkaru naobanai-tinan daua'o. Aizii 12 utominapa-kidaniinaouz, na'ii'aka kapam i'chi'ikapan utuma. ²Na'iki zunnao, tawuru'u ukakudaniinao kidaz parinaa ai, na'iki ba'orainao ukakudaniinao oia'o doronai zaamatapan ai i'dyaun, na'iti kapam pabi'i kida i'nao makon, i'kamin-ka'uupan Jesus na'iki wuru'u utominapa-kidaniinaouz. Mary, Magdala sanaaba, Jesus so'otaniaz 7 oia'o doronainao o'ai, oroo wuru'u kaminka'uupa'oraz i'dyaun, ³na'iki Joanna oroo Chuza kia'oraz odai-aru uu, kazowautapa'oraz pabi'i kida Herod poitorunao. Na'iki Susanna na'ii kapam, na'iki iriba ba'oran zunnao kida na'ii i'tuma. Ipai i'sha'apatan aimaakan, i'taan papuraatan, na'iki aimaakan sodi kida paaipan ati, pakamin-ka'uta-kinaa nii Jesus na'iki utominapa-kidaniinao.

*Jesus kowaadan
uudai paowa-ka'o dau'u
(Matthew 13:1-9; Mark 4:1-9)*

⁴Pidannao kaawan iriba, iriba Jesus ida'ati, na'iki iriba kapam ba'oran wiizai ikiinao kida kaawan. Aizii pidannao baokopatinan dauna'an, uru'u naa Jesus kakuwaa-pan naa i'ati di'itinapa-kinai kuwai ida'an. ⁵Ukian, “Bauda'apa kamoo

pidan makon pazakapun iti upao-wa'anan poroom uuda kida. Aizii kawii-zii-kariwai baara an, uru'u naa upararaan poroom uuda. Pabi'i kida poroom uuda waotan chi'ikapa-kizai an, uruu idi ipai udakazaabi'ii-ka. Udauna'an kotu'uznao wa'atin na'iki ipai ñikan wuru'u uudai kidaz.

6“Ba'oran uudai kida waotan kubata'o baawu an. Mishi kaiman padamata uudai soda'akan mazan aonaa na'itim u'ishataba'u zaamatan, udauna'an kamoo wiicha'akan naa, uruu idi sariapa uaradan atii umaririn.

7“Ba'oran uudai kida waotan kaiwada-karu ta'o baara an. Mishi kaiman padamata usoda'akan, mazan udauna'an, kaiwada-karu watuda'akan naa wuru'u pa'ina'oraz usodan kida. Uruu idi aonaa na'itim naa ñdyaupain.

8“Ba'oran uudai kida, kaiman pa'an ñwaotan kawii-zii-kariwai baara an. Uruu idi ziwu ñsodan, udauna'an ñkaaka'akan naa mado-waaka kida pa'idiwaru, na'iki diri'i shinibaba kida u'aka. Bauda'apa'o ukadunaa di'iki, uikoda 100 u'aka diri'in.”

Udauna'an Jesus kian naa pidannao ati, “Pukakinaon an puabata'a naa kakinaorii!”

Kanom ni'o Jesus kaiwaan di'itinapa-kinai kuwai kida
(Matthew 13:10-17; Mark 4:10-12)

9Udauna'an Jesus tominapa-kidaniinao pishaan naa uruu, na'apa'oram manawun wuru'u di'itinapa-kinai kuwai, ukowaa-

daniaz ñ'ati. 10Uruu idi ukian ñ'ati, “Soo unao ati'o nii ukainaabata-ka. Wuru'u di'itinapa-kinai kuwai, Tominkaru naobanai-tinan dau'o-oraz. Mazan wunao ati'i ba'orainao kidaz ukowaada-ka. Nii soo di'itinapa-kinai kuwai ida'an. Uruu idi ñtukapan pu'u padamata wuru'u kadakotin-kizaiz, mazan upu'u aona'o nii ñtukapanuzu. ñabatan pu'u padamatazu, mazan upu'u, aona'o nii ñaitapan na'apa'oram wuru'u parada-karu kianuz.

Jesus kowaadan na'apa'oram wuru'u di'itinapa-kinai kuwai
(Matthew 13:18-23; Mark 4:13-20)

11“Kaikapa'a wuru'u di'itinapa-kinai kuwai,” Jesus kian ñ'ati, “Aizii wuru'u uudai kidaz, Tominkaru paradan kida wuru'u. 12Aizii wuru'u uudai kida woa-ta'oraz chi'ikapa-kizai an, uruu pidannao dau'ana'o, wuru'u abatainao kidaz Kaimana'o Kuwai. Mazan udauna'an Satan kaawan ñ'ida'ati, uruu idi sariapa umainabatan ipai daunuuda'u ñnyukunuu iki wuru'u Kaimana'oraz Kuwai kida. Usha'apanum kau'an aonaa uaipan ñmishidan, na'iki aonaa uaipan ñkazannaatinan pa'oian ai.

13“Aizii uudai kida wuru'u woa-ta'oraz kubata'o baawu an, uruu pidannao dau'ana'o, wuru'u konau-ka'oraz ñabatan na'iki ñzaamatan padamata Kaimana'o Kuwai. Mazan aonaa ñzaamatan tuukii panyukunuu iti wuru'u parada-karu kidaz. Uruu idi masakauda'u aimakaan dikauda'o sha'apa'akan ñ'ati, uruu

Luke

naa ikashadina'akan, aona'a naa powa'a imishidapa'akan.

14 "Aizii uudai kida wuru'u waota'oraz kaiwada-karu baawu an kida, uruu pidannao dau'ana'o, wuru'u abatainao na'iki mishidainao kidaz Kaimana'o Kuwai. Mazan idi'itinpan aimakaan aiapa-kaodau'u, na'iki kasha'apauzi-karu dau'u, na'iki iaipaa-bi'ian ipai pabi'inaaka sodi kida'o aimakaan. Uruu idi imanyukunuutan naa wuru'u kuwaiz. Na'iki aona'a naa isha'apainpan kaiman kuwai kawana'ati.

15 "Aizii uudai kida wuru'u waota'oraz kaiman, kawiiizii-kariwai baara an, uruu pidannao wuru'u abatainao na'iki zaamatainao kidaz parada-karu kaimanaiman manawun panyukunuu iti. Iizo'ati ipai parada-karu, uruu idi aonaa ikashadinan. Usha'apanum kau'an kaiman inyukunuu dyaupain Tominkaru ati. Uruu idi kaiman mishi imashaapan tukapa-kaodau'u.

Aonaa lamp taratapauzo-kaodau'u

(Mark 4:21-25)

16 "Aonaa na'ia'oram pidan suuazon lamp, udauna'an utaratanuzu boon idi, oo umuudanuz bed waranu iti. Mishi'oraiman lamp suu-kaodono, umuuda-kaodoko'o ukana-dapa kizi kaiman. Aizii pidannao morotan an, kaimana'o nii ukanadapan i'ati. 17 Na'iki ipai aimakaan dizapa-kariwai usha'apaapa-kaodau'u, ipai'o nii ukodita-kida-kaodau'u kainaabana'o-karu ati. Na'iki ipai aimakaan dizapa-kariwai ipai'o nii ukodita-kida-kaodau'u kanada'o-karu ati.

18 Ukau'an udi'itapa na'iki uzaamata unyukunuu iti wuru'u uabatanii kidaz parada-karu. Usha'apanum kau'an pidan kaina'a'o utaaan aimakaan panyukunuu ii, taa-karu nii u'ati powa'a zii. Aizii wuru'u pidan, aona'oraz utaan aimakaan panyukunuu iti, zaamata-karu nii u'ai ipai daunuuda'u wuru'u masa-kauda'u'oraz aimakaan utaaan panyukunuu ida'a."

Jesus daro na'iki u'inawuzunao dau'u

(Matthew 12:46-50; Mark 3:31-35)

19 Udauna'an Jesus daro na'iki u'inawuzunao kaawan itukapa'azon uruu. Mazan aonaa na'itim imao-napadinan udazaba iti, usha'apanum kau'an iriba manawun pidannao kasaba'ukinpan udazaba an kida. 20 Uruu idi bouda'apa pidan kian Jesus ati, "Kaina'a pudaro na'iki pu'inawuzunao kadishitapan paniba ii, itukapa'azon pugaru."

21 Sariapa Jesus kian ipai pidannao ati, "O'daro na'iki o'inawuzunao pa'an wuru'u abatainaouz na'iki izo'atiinaouz Tominkaru paradan."

Jesus paradan awaru na'iki wunu paran ati

(Matthew 8:23-27; Mark 4:35-41)

22 Bouda'apa kamoo Jesus paidinan kanawa zo'iti patominapa-kidaniinao tuma. Na'iki ukian i'ati, "Aushaa wamako'o naa karishii baza iti." Uruu idi imako'okan naa. 23 Aizii imakopaanan pu'u, Jesus da'awu'ukan naa kanawa zo'ii. Masha'apakiaka ma'ozaka'o awaru

kaawan. Sariapa wunu paran kida daawadaan ĩkanawan, atii wunu paidina'akan naa ĩkanawan zo'iti. Maonapa'a naa kanawa tipitan.

²⁴Sariapa Jesus tominapa-kidaniinao makon u'idi'iti, ĩpokowauanuzu. Na'iki ĩkian u'ati, “Wanaobanaa! Wanaobanaa! Kadiman! Taa'azo'o naa wanaraan,” ĩkian. Udauna'an Jesus kadishita'akan, na'iki udyuudan awaru na'iki wunu paran mashaadinan. Sariapa mishi awaru na'iki wunu paran mashaadina'akan. ²⁵Udauna'an Jesus kian patominapa-kidaniinao ati, “Na'apa'oram mooko wuru'u umishidanuz?”

Mazan tuukii ĩtarian, na'iki tuukii ĩdi'itinpan. ĩkian pa'atiaaka kida, “Ei! Kanom kaduz pidan uruu? Udyuuda zii awaru na'iki wunu paran mashaadan, atii ĩizo'ati zii uparadan,” ĩkian.

***Jesus kakudan oia'o doronai
zaamatanii pidan***

(Matthew 8:28-34; Mark 5:1-20)

²⁶Jesus na'iki utominapa-kidaniinao makopaanan karishii baoko an, atii ĩkaawan baza itinapu wiizai di'iti, Gerasa Baara kia'o u'uu, Galilee Baara pa'ınamunu'oraz. ²⁷Aizii Jesus maratina'akan zii kanawa zo'iki, uru'u naa pidan, donoi iki'o, oia'o doronainao zaamatanii kaawa'akan Jesus ida'ati. Kotua'iki'ora'a naa aonaa ukaiwadan kamicha, na'iki aonaa umashaapauzon kabaun ii. Umashaapan baaranai ii aka, kuba uun ii aka karikaonan. ²⁸Aizii utukapan Jesus,

sariapa ukadako'okan, udauna'an ukodoru'ukan na'iki umapotinan Jesus kanaapu iti. Na'iki ukian diiwa'o ida'an, “Jesus, Tominkaru umanawunu'o dani, kanom puaipan ō'ai, na'apa dii pusha'apata'azon ōgaru? Aonaa shoman pupataka'uta'ana'a ōgaru,” ukian. ²⁹Wuru'u uparadanuz kaikapa'a Jesus dyuudan idi'o oia'o doronainao koditan u'ai.

Kiwiin, mapudu'o da'i oia'o doronainao tuukiidauzonuzu. Pidannao tiwaan pu'u padamata padodowan ipai uanoba na'iki utaba'u chain idi, mazan sariaapa'o nii ubidita'akanuzu. Uruu dauna'an oia'o doronainao na'aka'akan ni'i naa uruu, mapidantaka'o amazada baara iti. Uruu wuru'u parada'oraz Jesus ati.

³⁰Jesus pishaanuzu, “Na'apa dii pu'uu?” “Ō'uu Iribainao,” ukian. Ukowaadan pa'uu na'apa usha'apanum kau'an iriba, iriba manawun oia'o doronainao morotan naa u'idi'iti. ³¹Na'apain tuukii oia'o doronainao pishaan Jesus, aonaa kizi udyuudan ĩdyaun ka'unaru nazo iti, aona'oraz utokon nii.

³²Na'ia'o iriba kooshinao aroapatinan naawazi za'an. Uruu idi oia'o doronainao pishaan Jesus tuukii. “Pukashaapa shoman wamorotan kooshinao di'iti,” ĩkian. Jesus kashaapa ĩmorotan kooshinao di'iti. ³³Uruu idi ĩkodita'akan naa pidan di'iki na'iki ĩmorota'akan naa kooshinao di'iti. Sariapa kooshinao dima'akan naa tawudapu an, na'iki ipai ĩwaotan karishii baoko iti. Uruu idi ipai ĩmawakan panaraan idi.

Luke

³⁴Aizii pidannao, wuru'u taapai-naouz kooshinao tukapan idi wuru'u aimaakan sha'apanuz kaikapa'a, sariapa ĩdiman ĩkakuwaapa'anan. Uruu idi ĩkakuwaapan pidannao ati ipai donoi ii aka, na'iki kazakapuntinpainao ati donoi dawun ii aka. Ipai ĩkowaadan patukapan kawana'ati usha'apan. ³⁵Uruu idi iriba pidannao makon na'iti ĩtukapa'anan wuru'u kowaada-kariwaiz aimaakan sha'apan. Aizii ĩkaawan Jesus ida'ati, ĩtukapa pidan wuru'u so'ota-kariwaiz oia'o doronainao u'idi'iki, aona'a naa usha'apan, na'iki kaina'a'a naa ukaiwadapan kamicha. Kaiman usakanatapan Jesus dazaba'a, aitapina'a naaz, na'iki kaimana'a naa udi'itinpan. Uruu idi tuukii pidannao tarian. ³⁶Pidannao wuru'u tukapainaoz aimaakan sha'apan, ĩkakuwaapan naa ba'oran pidannao ati. ĩkowaadan ĩ'ati na'apa'oram ukakuda-kaowuru'u oia'o doronai zaamatanianiaz pidan. ³⁷Uruu idi ipai pidannao kawii-tinpainao kidaz donoi Gerasa Baara an kida, tuukii ĩpishaan Jesus makon pawii iki. Usha'apanum kau'an tuukii manawun ĩtarian.

Uruu idi Jesus paidinan naa kanawa zo'iti na'iki umako'okan naa. ³⁸Wuru'u pidan so'ota-kariwaiz oia'o doronainao u'idi'iki, tuukii upishaan Jesus. “Ōmako kizi putuma,” ukian. Mazan Jesus kian u'ati, ³⁹“Pukiwa'a naa shoman pudapu iti, pukowaada'an kizi'i naa na'apam Tominkaru sha'apatan kaimana'o manawun aimaakan pu'ati.”

Uruu dauna'an pidan mako'okan naa. Aizii pamakopa-kizi donoi ii aka, ipai ukowaadan pidannao ati wuru'u Jesus sha'apataniaz pa'ati.

Jesus kakudan Jairus dani na'iki izaipaiba zunaaba kapam

(Matthew 9:18-26; Mark 5:21-43)

⁴⁰Aizii Jesus na'iki utomi- napa-kidaniinao kiwan karishii baza itinapu. Na'ii iriba pidannao dapaapan uruu, usha'apanum kau'an tomunu'ora'a naa ĩzaudapanuzu. ⁴¹Udauna'an pidan Jairus kia'o u'uu kaawan Jesus ida'ati, uruu kazowautapauzo synagogue Jewnao ati pawii ii. Ukaawan, sariapa ukoduru'ukan, na'iki udawukan Jesus kanaapu iti ukidiba ida'a. Tuukii una'akan uruu padapu iti. ⁴²Usha'apanum kau'an, udani zun bauda'apauzo, 7 owunun, karinaan tuukii, maonapa'ora'a naa omawakan.

Aizii Jesus makopaanan pu'a'a naa, iriba pidannao kasaba'uinan udazaba an. ⁴³Aizii pidannao bii'i kaina'a zunaaba, izaipaiba, 12 wunu'ora'a naa obaiatinan. Iriba'a naa omakon daakataanao di'iti. Mazan aonaa bauda'apa daakataa kakuda'o nii oroo. Na'iki ipai'i naa otaan papuraatan ĩ'ati. ⁴⁴Uruu dono owa'atin pidannao bii an Jesus barau ikinapa. Sariapa opishatan uchaakitan danoma karikaonan. Sariapa oizaipan shabata'akan. ⁴⁵Masha'apakiaka Jesus kian, “Kanom pishata'oraz ōgaru?”

Mazan ipai pidannao wuru'u udazaba an kidainaoz kian, “Aonaa wapishatan pugaru.”

Uruu idi Peter kian, “Wanao-banaa, kaina'a iriba pidannao pudazaba an.”

⁴⁶“Mazan kaina'a pidan pishata'o ôgaru, ôaitapa, usha'apanum kau'an so'otinanaaka ma'ozaka-karu ô'idi'iki,” Jesus kian î'ati. ⁴⁷Aizii zun aitapan idi'i naa paaitapa'akakao, sariapa omaonapadinan panaka-nakaan bil'i Jesus dazaba iti, atii okodoru'ukan na'iki odawukan ukanaapu iti, oawun imi'i baara iti. Ipai pidannao abatapan pu'u, uruu naa okowaadan kanom ni'o wuru'u opishatanuz Jesus kamichan. Okowaadan papishatan idi ukamichan karikaonan sariapa oabatan izai dukuta'akan. ⁴⁸Udauna'an Jesus kian o'ati, “Ôdadakoo, pumishidan idi'o pukakudan. Aizii pukiwa'a naa, kaiman punyukunuu aizii, na'iki aonaa kanom powa'a kasharutapa'o nii pugaru.”

⁴⁹Jesus kadakotinan pu'u zii o'ati, uruu naa pidan kaawa'akan kakuwaapa'ana'o Jairus ida'ati, udapu'u iki'o uwa'ati'ikan wuru'u pidanaz. Ukian u'ati, “Marina'a naa Tiichaa, mawaka'aka'a naa pudani.” ⁵⁰Mazan Jesus abata wuru'u pidan kakuwaapanuz Jairus ati. Uruu idi ukian u'ati, “Mana'a putaria'ana'a, mazan pumishida pa'an ôgaru, kakuda'o nii powaa iti wuru'u pudaniz.”

⁵¹⁻⁵³Udauna'an îmak'o'okan naa na'iti atii îkaawan kabaun iti. Na'ii îikoda iriba pidannao zaadinainao, diiwa îkadakoinan, uruu îmurapan naa wuru'u mawakaibazo. Uruu idi Jesus kian î'ati, “Mana'a

uzaada'ana'a, aonaa omawakan mani wuru'u, soo oda'awun kari-kaonan.” Îshaazootinan mazan udau'u, pabanikian nii îtaapan wuru'u uparadanuz, usha'apanum kau'an îaitapa mawaka'aka'ora'a naa wuru'u zunaabaz. Udauna'an Jesus morotan naa mawakaiba di'iti, mazan aonaa utaapadan ba'oran pidannao kida morotan patuma. Soo umorota-kida patuma Peter, John, James na'iki mawakaiba daru na'iki odaro. ⁵⁴Aizii îkaawan mawakaiba di'iti, sariapa Jesus zaamatan oka'u na'iki uparadan o'ati. “Pukadishita koraidaonaa,” ukian o'ati. ⁵⁵Sariapa okakuda'akan powaa iti, udauna'an okadishita'akan. “Utaa owanyukunuu nii,” Jesus kian odaronao ati. ⁵⁶Tuukii odaronao di'itinpan. Uruu idi Jesus kian î'ati, “Mana'a pa'i ukowaada'ana'a wuru dau'ana'a ôsha'apatanuz aimakaan kaikapa'a.”

Jesus dyuudan

12 patominapa-kidaniinao

(Matthew 10:5-15; Mark 6:7-13)

9 ¹Jesus dapadan 12 patominapa-kidaniinao baokopa pa'ida'ati. Na'iki utaa î'ati ma'ozakakaru, îka'iita-kinanaa nii paso'otan oia'o doronai kida pidannao ai, na'iki turuu kizi îso'otan pabi'inaaka kida'o rinai pidannao di'iki. ²Udauna'an udyuudan naa îmakon îkowaada'an kizi'i naa kuwai Tominkaru naobanai-tinan dau'u, na'iki îkakuda'an kizi ipai karinaapainao kida pidannao.

³Aizii padyuudan ua'ii îdyaun, ukian î'ati, “Mana'a pa'i

una'aka'ana'a aimakaan kida utuma umakon an. Mana'a una'aka'ana'a uwadookori, oo usaakon, oo uwanyukunuu, na'iki aonaa una'aka'ana'a upuraatan kida, na'iki aonaa una'aka'ana'a ba'oran ushootan. ⁴Na'iam udapaapa-kaao kaiman, na'ii usookadin uruu kabaun di'ii, atii udobata'azon kawana'ati ba'oran wiizai iti. ⁵Mazan na'ia'oram pidannao aona'o ĩnaubaan oo ĩaipan ukaawan pawiiizi ati, mana'a usookadina'ana'a na'ii, mazan uparauda'aka imi'i ukidiba iki kida umakon ua'ii ĩwiizi iki. Uruu ida'an utukapa-kidan ĩ'ati ĩpataka'uta-kaoo nii."

⁶Jesus ipaian dauna'an pakaki-naopan ĩdyaun, ĩmakon naa. Na'iki ĩkowaadapan naa Kaimana'o Kuwai Jesus dau'u ipai wiizai kida kawana'ati, na'iki iriba ĩkakudan karinainao pidannao ipai amazada kawana'ati.

Herod nyukunuu kasharutinpan
(*Matthew 14:1-12; Mark 6:14-29*)

⁷Aizii naobanai Herod kazowau-tapa'oraz ipai amazada Galilee Baara ii aka, uabatan naa kadakotin-karu ipai wuru dau'ana'a Jesus sha'apaapanii kidaz aimakaan. Tuukii kowaadapa-kariwaiz kida kasharutapan unyukunuu. Usha'apanum kau'an kaina'a pabi'i kida uabatan pidannao kian, "John tawuru'u chikaawunuupauzoz, uruu wuru'u kakuda'oraz powaa iti." ⁸Aizii uabatan ba'orainao kian, "Elijah wuru'u kakuda'oraz powaa iti." Ba'orainao kian, "Kotua'o

Tominkaru prophetin wuru'u kaku-da'oraz powaa iti," ĩkian. ⁹Uruu idi Herod kian, "Ei, odukuta-kida'a naa sha'atii John kanau. Kandi'i naa mooko pidannao kadakotinkidaniaz?" Uruu idi tuukii Herod aipan patukapan Jesus.

Jesus paan iriba'o pidannao

(*Matthew 14:13-21;*

Mark 6:30-44; John 6:1-14)

¹⁰Aizii wuru'u 12 Jeusu tominapa-kidaniinaouz, udyuudaniinaouz kaawan naa powaa ati. Uruu idi ĩkakuwaapan naa Jesus ati. Ipai ĩkowaadan u'ati pasha'apatanii kida aimakaan dau'an, pachi'ikapa kizi wiizai kida kawana'ati. Uruu dau'na'an Jesus na'akan ĩdyaun, ĩmakon naa ba'oran pidannao ai. Una'akan ĩdyaun munapo'o wiizai di'iti, Bethsaida kia'o udakotapa-kaoo wiizai dawun itinapu. ¹¹Iriba pidannao abatan wuru'u Jesus makonuz na'iti. Uruu idi iriba, iriba pidannao da'an nan Jesus na'iti. Aizii ĩkaawan na'iti tuukii Jesus konaukii-kidan ĩdyaun. Na'ia'a naa ukakuwaatinnan ĩ'ati, ukowaadapan naa ipai daunuuda'u Tominkaru naobanai-tinan dau'u. Na'iki ukakuda ipai daunuuda'u pidannao wuru'u aipainao kidaz pakakuda-kaoo parinaa ai. ¹²ĩna'ian utuma atii wachuupun.

Aizii 12 Jesus tominapa-kidaniinaouz, tuukia'a naa ĩdopian ĩtukapan idi'i naa wachuupun. Sariapa ĩwa'atin Jesus ida'ati, na'iki ĩkian u'ati, "Pudyuuda'a naa shoman wuru'u pidannaouz marii kizi'i naa ĩmakon ĩdawata'an kizi pada'awu-

kizi nii na'iki pawanyukunuu nii wunao di'iti'i kawii-zi-tinpainao kidaz kaida'ana'a, na'iki ba'orainao mako kizi maonapa zaa kida'o wiizai di'iti. Usha'apanum kau'an da'a'orazu'u amazada'a'o karikaonan wuru'u waunaouz," ĩkian u'ati.

¹³Mazan Jesus kian ĩ'ati, "Unao mishi'oraiman taa ĩwanyukunuu nii."

Mazan ĩkian u'ati, "Kaina'a baka'iauda'u sodi karikaonan bread, na'iki dya'utam kopaunao sodi kida. Oo puaiapa sha'a watoriankan wanyukunui wapaa-kinaa nii ipai daunuuda'u wuru'u iriba'oraz pidannao?" ĩkian. ¹⁴Uruu dono iriba, iriba pidannao kaawan, aonaa ĩaita-kaowana'ati. Daonaioranao pa'idiwaru ikoda mani 5000 ĩdyaun.

Udauna'an Jesus kian patominapa-kidaniinao ati, "Udyuuda ipai pidannao katontinan pana'a kida, marii 50 kida ĩkasaba'ukinan. Na'iki marina'a naa ĩsakanatan kida na'ii."

¹⁵Aizii ĩipalian dauna'an pakatontin-kidan pidannao, ¹⁶uru'u naa Jesus zaamatan wuru'u baka'iauda'u'oraz breadnao na'iki wuru'u dya'utama'oraz kopaunao sodi kida. Uzaamatan dauna'anazu, sariapa uawunuupan aokazi iti patorinpan tuma, "Kaimana'o pugaru Tominkaru, putaan idi wanyukunui." Udauna'an udushowan naa wuru'u bread na'iki kopaunao kidaz, na'iki utaan naaz patominapa-kidaniinao ati, marii kizi'i naa ĩtaanuzu ipai

pidannao kawana'ati kida. ¹⁷Uruu dono ipai pidannao aroopan abaapa kida, atii 12 dazowan udiri'in zii Jesus tominapa-kidaniinao zawadan wanyukunui wa'akun.

Peter kowaadan kanom kaduz

Jesus

(Matthew 16:13-28; Mark 8:27—9:1)

Luke

¹⁸Bauda'apa kamoo Jesus toriinpan pu'u paba'oran, utominapa-kidaniinao kaawan u'ida'ati, sariapa upishaan ĩdyaun kaikapa'a: "Na'apa dii pidannao kian o'dau'an, kanom ĩkowaadan o'garu?"

¹⁹Aizii ĩkian u'ati, "Pabi'i kida pidannao kian pugaru, John Chikaawunuupauzo. Ba'orainao kian pugaru Elijah. Ba'orainao kian pugaru kotua'o Tominkaru prophetin wuru'u, kadishita'oraz pamawaka-kizi iki."

²⁰"Aizii unao mani, kanom uaitapan o'garu?" ukian ĩ'ati.

Sariapa Peter dako'atin uparadan, "Pugaru Christ,⁸ Tominkaru di'iki'o," ukian u'ati.

²¹Mazan Jesus kian, "Mana'a pa'i ukowaada'ana'a pidannao ati o'garu dau'an." ²²Na'iki ukian ĩ'ati, "Daonaiora Aokazi Iki'o kasha'ora'o nii manawun ubaiaapan. Na'iki tuukia'o nii ukashada-kaowana'o, aona'o nii uaiapa-kaowana'o. Kazowautapainao Jewnao, faadaanao zowaunanao, na'iki tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, ĩnaou'o nii wuru'u kashada'oraz uruu. Atii uzowii-kaowana'o

⁸ 9:20 *Christ*: wuru'u Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

nii, mazan idikinauda'utan kamoo ida'a ukadishitan nii ubaaranaa iki," ukian ĩ'ati.

²³Uruu dauna'an Jesus kian ipai ĩnao ati, "Kanom da'ana'azoo' oġaru, marii umarina'atan panaudapanii pasha'apaapan, na'iki marii una'akan pacrossanna, ^h na'iki marii uda'ananao oġaru. ²⁴Usha'apanum kau'an na'ia'oram pidan mamuuda'azoo-ka'o wuru'u pamashaapanuz panyukunuu aipan kawana'ati kai, mazan upu'a'o nii uwaziwadan ipai wuru'u pamamuuda'azookanii. Mazan pidan marina'ata'o wuru'u pamashaapanuz panyukunuu aipan kawana'ati kai, na'iki kashaapa'o pazowii-ka'o oġikin ii. Mishi'o nii pa'an udoronaa kazannaata-ka'o, na'iki karikaonanuo' nii pa'an umashaapan Tominkaru tuma. ²⁵Aonaa kanom pidan ikodan uzaamatan an ipai aimaakan imi'i baara an kida'o, uwaziwainan pu'u karikaonanuo' kakupa-karu ai. ²⁶Na'ia'oram pidan kiba'azoo-kida'o pada'ananao oġaru, na'iki kiba'azoo-kida'o oġakinaori kida, na'apa'o nii kapam Daonai-ora Aokazi Iki'o kiba'azoo-kidan uruu, ukaawan dono pamanawunun tuma, na'iki udaru umanawunun tuma, na'iki kaimanainao angelnao tuma. ²⁷Mishi oġowaadan nii u'ati aimaakan mishi'o. Kaina'a pabi'i kida pidanna kaida'a'a, aona'o nii zii ĩmawakan, atii ĩtukapan nii zii Tominkaru naobanai-tinan."

*Jesus kadakotinan Moses na'iki
Elijah tuma*

(Matthew 17:1-8; Mark 9:2-8)

²⁸Aizii bauda'apa'a naa sondii dobatan Jesus kadakotinan dauna'an, uru'u naa una'akan Peter, John na'iki James patuma. Una'akan ĩdyaun naawazi paawa iti, utoriinpa'anan. ²⁹Aizii utoriinpan pu'a'a

Jesus pana'adinan (9:28-33)

naa masha'apakiaka uawun baara pana'adina'akan, na'iki ukamichan wizi'i, wizi'i. ³⁰Masha'apakiaka dya'utam daonaioranao kaawa'akan u'ida'ati, udauna'an ĩkadakotinan naa utuma. Moses na'iki Elijah wuru'u kaawa'oraz. ³¹ĩkaawa'akan aokazi iki, konaunam na'iki kanada ĩaidinpan. Na'ia'a naa ĩkadakotin-kidan na'apam nii Jesus mawakan Jerusalem ii, maonapa'o ni'i naa umishian wuru'u Tominkaru aipaniaz usha'apata-ka'o.

h 9:23 *una'akan pacrossanna*: ubaiaapan kasha'ora'o oo uzowii-ka'o nii pada'anpan dikin ii Jesus.

³²Aizii Peter na'iki uminauda'unao ipai daunuuda'u ĩda'awun. Aizii ĩpokoda'akan ĩtukapa Kanada Jesus umanawunun kanadapan, na'iki ĩtukapa dya'utam pidannao kadishitapan utuma. ³³Aizii ĩtukapan naa pidannao mako'ozon. Sariapa Peter kian Jesus ati, "Wanobanaa, kaiman zii wuru'u wana'anuz putuma. Turua'o nii watoman idikinauda'u sookapa-kizai, bauda'apa pugaru ati, ba'oran Moses ati, na'iki ba'oran Elijah ati," ukian. Mazan aonaa Peter aitapan na'apa'oram aimaakan wuru'u pakadakotin kiziz.

³⁴Ukadakotinan pu'u zii, isha'iz kaawa'akan, na'iki sariapa ushibatan Jesus, Moses na'iki Elijah. Tuukii Peter na'iki uminauda'unao tarian ĩtukapan idi isha'iz shibatan ĩdyaun. ³⁵Udauna'an ĩabatan parada-karu kian isha'iz bii'i, "Di'oraz ĩdani ĩzaamatanii, ukau'an uizo'ati uparadan."

³⁶Aizii parada-karu mashaadan dauna'an, ĩtukapa Jesus paba'orantina'a naa. Mazan mashaa ĩtaapan wuru'u patukapaniaz aimaakan, aonaa kanom ati ĩkowaadan wuru'u patukapaniaz na'apain.

***Jesus so'otan oia'o doronai
daonaiora ai***

(Matthew 17:14-18; Mark 9:14-27)

³⁷Ba'oran kamoo Jesus, Peter, John na'iki James tokapaanan zii naawazi paawa iki. Na'ia'a naa ĩikodan iriba pidannao. Sariapa ĩikodapan Jesus, ³⁸na'iki masha'apakiaka pidan kadako'okan pidannao bii iki, "Tiichaa, tuukii manawun ĩaipan putukapan ĩdani, ubau-

da'apan ĩdani daonaiora wuru'u. ³⁹Masha'apakiika'o da'i oia'o doronai zaamata'akauzonuz, na'iki ukadakoin-kida'akan niiz diiwa. Udauna'an ukaboota'akan niiz imi'i baara iti, na'iki umawakaziita'akan naa, atii ipai'o nii da'i udako bozowan. Karikaonan ubaiata-kidauzon kaziwa'o u'ati, umuudan niiz, atii ukapatin ana'o nii zii tuukii. ⁴⁰Tuukia'o da'i ĩpishaan wuru'u putominapa-kidaniinaouz, ĩaipan idi ĩso'otan u'aiaz, ĩtiwaa padamata paso'otanut mazan aonaa uso'otina'azon u'ai."

⁴¹Sariapa Jesus dako'atin uparadan na'iki ukian ipai pidannao ati, "Maam, pakawan zii mooko umamishidakan, pakawan umashaa-pa'azon oia'o ati. Na'apam nii zii ukotua'ikin ĩna'an utuma, ĩbaiatan unao? Puna'aka wuru'u pudaniz da'ati'i," ukian pidan ati.

⁴²Aizii udani wa'atin pu'a'a naa, uru'u naa koshan oia'o doronai zaamata'akanuzu, ukaboota'akanuzu daam kii imi'i baara iti, mazan umawakaziita'akan naa. Mazan upu'a'a naa Jesus dyuudan oia'o doronai so'otinan u'ai. Uruu idi kaiman ukakuda'akan wuru'u daonaiora. Udauna'an utaan padaru atiz kaimana'a naa. ⁴³Ipai pidannao, wuru'u na'iainaouz, tuukii ĩdi'itinpan, Tominkaru tukapa-kidan idi ĩ'ati mishi pama'ozakan, usha'apatan ida'an aimaakan kaikapa'a.

***Jesus kakuwaapan pamawakan
dau'u***

(Matthew 17:22-23; Mark 9:30-32)

Pidannao kadakoinapa-kidan pu'u zii wuru'u Jesus sha'apa-

taniaz aimakaan, uru'u naa Jesus kian patominapa-kidaniinao ati. ⁴⁴“Ōaiapa uabatan ōparadan kaimanaiman aizii, aonaa kizi umanyukunuutanuz. Aizii Daonai-ora Aokazi Iki'o, uzaamata-kida-kaonii, atii utaa-kaonii naobanainao ka'u iti, ma'ozaka-tinpainao kidaz.” ⁴⁵Mazan aonaa utominapa-kidaniinao aitapan na'apa'oram dau'o manawun wuru'u ukadakotinanuz. Usha'apanum kau'an dizapa-kariwai ĩaitapan ai wuru'u aimakaanuz, aonaa kizi ĩaitapan kanom dau'o wuru'u ukadakotinanuz. Na'iki tuukii ĩtarian papishaan uruu na'apa'oram manawun wuru'u ukadakotinanuz.

***Na'apa dii pidan
umanawunu'o aitapa-kaonii***
(*Matthew 18:1-5; Mark 9:33-37*)

⁴⁶Baukapaiman Jesus tominapa-kidaniinao kashadaakapan, ĩnao pa'idiwaru pa'atiaaka kida. ĩkadakoinapa-kidan na'ia'oram pidan kaina'a ĩbii'i, umanawunu'o ipai ba'orainao ai. ⁴⁷Mazan Jesus, uaitapa ipai ĩdi'itinnan. Aizii ĩbaokopatinpan pu'a'a naa utuma, sariapa una'akan koraidaonaa na'iki ukadishita-kidanz padazaba'a. ⁴⁸Udauna'an ukian patominapa-kidaniinao ati, “Na'ia'oram pidan konaukia'o udapaapan wuru'u di'oraz koraidaona'a ō'uu ida'an, konaukia'o kapam udapaapan ōgaru wuru'u. Aizii na'ia'oram pidan konaukia'o udapaapan ōgaru, konaukia'o kapam udapaapan wuru'u dyuuda'oraz ōgaru.

Aizii na'ia'oram pidan unao bii'i waranuitapa-kariwai, mazan Tominkaru ati umanawunu'o pa'an wuru'u uruuz.”

***Pidan aona'o uto'ora-kizaitapan
unao, upaonaru wuru'u***
(*Mark 9:38-40*)

⁴⁹Sariapa John kian Jesus ati, “Wanaobanaa watukapanii pidan so'oopan oia'o doronainao pidan-nao di'iki pugaru uu ida'an. Na'iki wadyuuda usookadan wuru'u una'apainapanuz, usha'apanum kau'an aonaa waunao bii iki'o mani wuru'u uruuz.”

⁵⁰“Mana'a umashaata'ana'a uruu,” Jesus kian John na'iki ba'orran patominapa-kidaniinao ati. “Na'ia'oram pidan aona'a uto'ora-kizaitapan unao, upaonaru wuru'u,” Jesus kian ĩ'ati.

***Pidannao maaiapakan Jesus
kaawan pawii'ati***

⁵¹Aizii maonapata'a naa kamoo wuru'u Jesus makon aita-kaoz aokazi iti. Uruu idi Jesus di'itinnan pamakon dau'u Jerusalem iti. ⁵²Na'iki udyuuda pidannao kiwii-tan pa'ua'ati kakuwaapa'ana'o nii pidannao di'iti, pawa'atipan dau'u kaina'iki. Uruu idi pidannao kiwii-ta'akan naa wiizai iti, Samaria ia'oraz. Aizii na'ii'aka'a naa ĩkowaa-dan pidannao ati wuru'u Jesus wa'atinuz kaina'iki, na'iki marii kizi ĩsaabaan usookapa kizi nii. ⁵³Mazan aonaa na'ia'oinao pidannao taa'azon usookapa kizi nii, usha'apanum kau'an ĩaitapa umakopan Tominkaru

karu Dapu iti wuru'u Jerusalem ia'oraz. ⁵⁴Aizii utominapa-kidaniinao James na'iki John abatan idi'i naa wuru'u pidannao mataa'azookanuz Jesus sookapa kizi nii. Sariapa ikian u'ati, "Wanaobanaa, puaiapa watoriinpan Tominkaru ati, marii kizi uwaota-kidan tikazi aokazi iki, umainaabata kizi wuru'u pidannaouz?" ⁵⁵Mazan Jesus tanawatinan i'idi'iti sariapa ukashadakowauan idyaun. ⁵⁶Udauna'an Jesus na'iki utominapa-kidaniinao kora'uka'akan naa ba'oran wiizai iti.

Da'ana'azoinao Jesus daua'o

(Matthew 8:19-22)

⁵⁷Aizii Jesus makopaanan pu'a'a naa patominapa-kidaniinao tuma, bouda'apa pidan kian Jesus ati, "Oda'anan nii pugaru na'iti'oram pumako-kizi iti," ukian.

⁵⁸Sariapa Jesus kian u'ati, "Waruzonao kaina'a i'uuun kida, kotu'uznao kaina'a ishimaka kida kapam, mazan Daonaiora Aokazi Iki'o, aonaa na'iam uwashatin kizi nii, na'iki aonaa usookapaka-kizi nii."

⁵⁹Jesus kian ba'oran pidan ati, "Pumako otuma."

Mazan pidan kian, "Naobanai, odidanaka kizi zii odaru mawakan kiwiin."ⁱ

⁶⁰Mazan Jesus kian u'ati, "Marii mawakainao didan pairiban mawakan,^j mazan pugaru pumako pa'an,

pukakuwaapa'an kizi'i naa Tominkaru naobanai-tinan dau'u," ukian u'ati.

⁶¹Ba'oran kian Jesus ati, "Naobanai, ogaru omakon nii putuma, mazan omakon ua'ii, okowaadinankan nii zii kiwiin oiribannao di'ii," ukian.

⁶²Uruu idi Jesus kian u'ati, "Pidan sakada'o pakawiiziippan, udauna'an awunuupa'o powaa iti, madiwautapa-ka'o karikaonan uruu wunao bii ia'a naobanaitapainouz Tominkaru."

Jesus dyuudan 72 pidannao

10 ¹Aizii uruu dauna'an Jesus zaamatan powa'a zii koshan pidannao, tominapa-tinainao bii iki. 72 pidannao uzaamatan. Wuru'u uzaamataninaouz pidannao, padyuudan ni'o, kiwiitainao nii pa'ua'ati. Dya'utam kida'o nii uaipan imakon ipai amazada na'iki wiizai kida kawana'ati, wuru'u Jesus mako'ozoo-kizi kidaz.

²Aizii Jesus kian i'ati, "Kaina'a kai diri'i paoribai aka karaoda-karu nii. Mazan kaina'a masakauda'u kaudinainao. Ukau'an utoriinapa, kapaoriba'o ati, udyuuda kizi kaudinainao nii, kasaba'ua'o ni'i naa upaoriba aka. ³Ukau'an umako'o naa. Aizii odyuudan unao na'apa kaznizo dainao dyuuda-ka'o kawan baudokorunao bii iti. ⁴Mazan aonaa pa'i una'aka'ana'a upuraatan, na'iki

Luke

ⁱ 9:59 Naobanai, odidanaka kizi zii odaru mawakan kiwiin oo "Naobanai, kaina'a odaru tuukian. Umawakan na'iki udida-ka'o dauna'ana'o nii zii, omakon pudawu'ati."
^j 9:60 Marii mawakainao didan pairiban mawakan oo "Marii pidannao wuru'u mami-shida-kainaoz ogaru didan pairiban mawakan"

usaakon, na'iki ba'oran udazkidi. Na'iki mana'a pa'i utomunu'ikin-pa'ana'a oo uzaamaaka'uupa'ana'a pidannao uikodapaniinao kida dunapota.

⁵“Aizii ukaawan an kabaun iti, ukian nii. ‘Tosh, kaiman unao? Marii Tominkaru taan kaimana'o mashaapa-karu unao ati.’ ⁶Aizii kadapu'o nyukunuu kaimanan an, marii Tominkaru di'iki'o kaimankaru mashaapan utuma. Mazan aizii pidan nyukunuu makaimankan an, ukiwa-kida'aka powaa iti wuru'u uparadanuz. ⁷Ukau'an usookadinan nii, pidan konaukii-kida'o unao dapu ii. Na'ia'o nii unikan uwanyukunuu na'iki utuzan nii kanom karikaonan taa-kariwai u'ati. Usha'apanum kau'an pidan kaudina'o, taa-ka'o nii u'ati aimaakan uwinipinii. Ukau'an na'ia'o nii usookadinan atii uipaian ukakuwaatinan na'ii'aka.

⁸“Aizii ukaawan an na'ia'oram wiizai di'iti, na'iki kawiiiziinao konaukii-kidan an unao, na'iki imorota-kidan an unao padapu iti, unika sha'apa'oram wanyukunui maokoda-kariwai u'ati na'ii. ⁹Na'iki ukakuda ipai karinainao na'ii uruu wiizai di'ii. Na'iki ukii na'iainao pidannao ati. ‘Aizii taa'azo'o naa Tominkaru naobanai-tinan kamoan kaawan unao ida'ati.’

¹⁰“Mazan aizii ukaawan an na'ia'oram wiizai di'ii, aonaa uaiapa-ka'o na'iki aonaa ukuwaa abata'azoo-ka'o na'ii. Ukiwa powaa

iti dunapo iti, na'iki'i naa ukii i'ati. ¹¹‘Imi'i, wuru'u uwiizi iki'oraz, zaamatina'oraz wadazkida ida'ati, ipai'o nii wawao-kidanuz unao di'iti. Aizii uzaudina'a naa pa'i, maonapa'ora'a naa Tominkaru naobanai-tinan kaawan unao ida'ati,’ ukii i'ati.”

¹²Jesus kian, “Okowaada'azon mishi'o aimaakan u'ati. Diina'iti'i Tominkaru kootowapa-kidan dono'o naa pidannao, awutapa'o nii zii upataka'utan pidannao Sodom^k iainao kidaz wunao aia'a, aona'oraz iabata'azon unao kuwaa.”

Mamishida-kainao pidannao daua'o
(Matthew 11:20-24)

¹³“Kasha'ora'o nii manawun pubaiaapan Chorazin! Kasha'ora'o nii manawun pubaiaapan Bethsaida. Aizii wuru'u umanawun kida'oraz sha'apata-kariwaiz u'ida'a, usha'apata-ka'o an mani Tyre na'iki Sidon^l ii, sariapa mani na'iainao pidannao morokodan kamicha kasha'ora-karu daara kida, na'iki sariapa mani ipariti'ian pazowau. Itukapa-kidakinaa nii mishi patanawatinan pa'oian ai. ¹⁴Mazan, awutapa'o nii zii Tominkaru pataka'utan Tyre na'iki Sidon sannao unao ai, ukootowapa-kidan dono'o naa pidannao diina'iti'i. ¹⁵Na'iki unao Capernaum sannao, u'itiiman umanawunu'o nii unao aokazi ii? Aonaa. Mazan kii'an ukaboota-ka'o nii Tuubaru'o Tikazi wu'iti.”

^k 10:12 Sodom: kotua'o donoi mainaabata-kariwai pidannao oian idi na'ii. (Genesis 19:24-28) ^l 10:13 Tyre na'iki Sidon: donoi kida, aonaa Jewnao mashaapa-kizi mani.

¹⁶Udauna'an Jesus kian patomi- napa-kidaniinao ati, "Na'ia'oram pidannao mishida'o unao kuwaa, ïmishidan kapam ôgaru wuru'u. Aizii na'ia'oram pidannao mami- shida-ka'o unao kuwaa, aonaa ïmishidan mani ôgaru wuru'u. Na'iki kanomanao mamishida- ka'o ôgaru, aonaa ïmishidan mani kapam wuru'u dyuuda'o- raz ôgaru."

Jesus dyuudaniinao kaawan naa powaa ati

¹⁷Aizii tawuru'u 72 pidannao Jesus dyuudaniinaouz kaawan naa powaa ati, konaukii ïkakuwaapan. ïkian Jesus ati, "Wanaobanaa, oia'o doronainao izo'ati waparadan. Sariapa mishi ïkoditan pidannao di'iki, wadyuudan idi ïkoditan pu'uu ida'an."

¹⁸Jesus kian ï'ati, "Ôtukapa- nii Satan waotan doko iki, na'apa toroanaru pizo-pizowankan kawan doko ii. ¹⁹Uabata na'apam ôkian unao ati aizii. Ôtaani'i naa ôma'o- zakan unao ati, uka'iita-kinaa nii udakazatinan kowazaznao paawa an na'iki kankoorunnao paawa an kapam. Na'iki ôtaan idi uma'ozaka- kinaa nii, aona'o nii Satan ka'litan pasha'apatan unao. Na'iki aona'o nii kanom sha'apatan unao kaziwa'o ida'an. ²⁰Mazan mana'a ukonaukii- kida'ana'a wuru'u oia'o doronainao izo'atinuz uparadan. Mishi'oraiman ukonaukii pa'an Tominkaru saad- an idi'i naa u'uu pakaaritan ida'a aokazi ii."

Jesus konaukii-kidan Tominkaru (Matthew 11:25-27; 13:16-17)

²¹Uruu dono Kaimana'o Doro- naa taan tuukii konaukii-karu Jesus nyukunuu iti. Uruu idi tuu- kii ukonaukian, na'iki ukian, "Ôdaru, Naobanai-tinpa'o ipai aokazi ii, na'iki ipai imi'i baara an, ôkonaukii-kidan pugaru tuukii, usha'apanum kau'an puaida-kidan idi wuru'u pudizapauzonii kidaz aimakaan aita'apainao pidannao ai, na'iki wunao aia'a tominpauzonao kidaz pidannao. Mazan aizii puaida- kidanuz maaitapa-kainao pidannao ati, aona'oraz ïtominpauzon. Mishi ôdaru, na'apa puaitan kawana'ati'o mishi wuru'u aimakaan sha'apanuz naa aizii."

²²Udauna'an ukian patominapa- kidaniinao ati, "ÔDaru taa'akani'i naa ô'ati kaiman-daun aimakaan, utaa ôma'ozaka-kinaa nii, ma'o- zaka kizi ôkazowautapan pidannao na'iki utaa ôaitapa-kinaa nii. Aonaa kanom aitapan ôgaru, Tominkaru Danin, soo ôDaru bauda'apa aitapa ôgaru kaimanaiman. Na'iki aonaa kanom aitapan ôDaru, soo ôgaru uDani, ôaitapa pa'an uruu kaimanaiman. Na'iki wunaou'u ôzaamataniinaouz, ïnao aitapa ôDaru kaimanaiman."

²³Udauna'an Jesus tanawatinan patominapa-kidaniinao di'iti, na'iki ukian soo ïnao ati karikaonan, "Kaiman zii unao ati, utukapan idi uawun idi ipai aimakaan kida sha'apan. ²⁴Ôkowaadan nii unao

ati, kotua'a naa iriba pidannao Tominkaru prophetinnoo, na'iki kingnao, ñao tuukia'o ñaipan patukapan wuru'u unao tukapanii kidaz kai, mazan aonaa itukapanuz, pamawakan idi'i naa. Na'iki tuukia'o kapam ñabata'azon wuru'u unao abatanii kidaz kai aimaakan, mazan aonaa ñabatanuz.”

Kuwai Samaria san kamunanun dau'o

²⁵Baukapaiman pidan tiichaa-pauzo Moses kakinaori dau'u wa'atin Jesus ida'ati, uaipan patiwaakidapanuz. Ukian u'ati, “Tiichaa, na'apa dii õsha'apatinan, õzaamata-kinnaa nii wuru'u karikaonanu'oraz kakupa-karu diina'iti'i?”

²⁶Sariapa Jesus kian u'ati, “Na'apa dii mooko tawuru'u kotua'oraz Tominkaru kakinaori saadauzo-kariwaiz kian Moses ati? Na'apa'oram puaitapan wuru'u kakinaorii kianuz?”

²⁷Aizii pidan kian Jesus ati, “Kakinaorii kian, pumarainapa tuukii Naobanai wuru'u puTominkarunuz manawun ipai punyukunuu iki, ipai pudoronaa ii, ipai pudi'itinpan ida'an, na'iki ipai puma'ozakan ida'an. Na'iki pumarainapa puiriban, na'apa pumarainpan kawan punanaa.”

²⁸Jesus kian u'ati, “Sakitapa'o kaiwuru'u pudako'atinuz paradaru. Ukau'an aizii pusha'apatina'a naa ipai ukawana'ati, na'iki pukakupa kizi karikaonan.”

²⁹Mazan wuru'u pidanaz tuukii uaipan patukapa-kaoo kaimana'o pidan nii. Uruu idi upishaan Jesus. Ukian, “Kanom wuru'u õiriban õmarainpan ni'oraz?”

³⁰Sariapa Jesus kian u'ati, “Bauda'apa kamoo Jew wa'atipaanan Jerusalem iki, umakon Jericho iti. Aizii umakopaanan pu'u, koidimikinao ikodan uruu, sariapa ñzaamatanuz, na'ia'a naa ñaraka'akan naa ukamichan. Uruu dauna'an ñzowiautapa'akan naaz tuukii, na'iki mawakanaka. Na'iki'o ñwa'aka'akan naaz.

³¹“Upu'u faadaa wa'atipaanan na'an dunapota. Aizii utukapan-kan naa pidan zowiautapa-kariwaiz, sariapa ukora'uka'akan u'ai dunapo daawa ii aka. ³²Kaina'iki koshan ba'oran Jew wa'atipaanan uruu dunapota, uruu Levite, kaudinauzoz Tominkaru Dapu ii. Aizii umaonapatan na'ati, uru'u naa utukapan pidan wuru'u zowiautapa-kariwaiz. Uruu idi umako-makowan udazaba iti, uawunuutaa-kidanuz, udauna'an ukora'uka'akan naa u'ai dunapo daawa ii aka.

³³“Kaina'iki mazan koshan ba'oran pidan wa'atin, uruu Samaria san^m pa'an, uruu dunapota koshan uwa'atin. Aizii na'apa'a naa kapam utukapan-kan pidan wuru'u zowiautapa-kariwaiz. Mazan tuukii pa'an utukapan pakamunan-kidan wuru'u pidanaz. ³⁴Uruu idi sariapa umakon u'idi'iti, udauna'an uchikaan naa wine idi ipai wuru'u izai ba'izi-

^m 10:33 *Samaria san*: ñao kaduz pidannao, aonaa ñaudapaakan Jewnao tuma.

*kamunanba'o Samaria
san (10:25-35)*

daun kidaz. Uipaian dauna'an pachikaanuz, uru'u naa uzichian wuru'u ba'izi-daun kidaz kiwinii idi. Udauna'an uruu ubazobatan naa wuru'u ba'izi-daun kidaz. Uipaian dauna'an pasaabaanuzu, uru'u naa uzaida-kidanuzu pakawaron chaakashiⁿ barau iti. Una'akan naaz atii ikaawan wiizai di'iti. Na'ia'a naa kaiman usaabaanuz, atii ukawinipinaata sookapa-kizai kabaun nazoo u'ati, na'iki ipai utorian uwanyukunu nii.

³⁵“Ba'oran kamoo Samaria san dobatan naa, uruu idi sariapa uso'otan dya'utam wizi'i kidainao papuraatan, na'iki utaan naazu sookapa-kizai kabaun taapiki ati. Ukian u'ati. ‘Ōaiapa putaapan uruu

kaiman, da'ana'o nii koshan ōkiwanu'u, aizii na'apauda'um puraata pukabootan udau'ati, ōkawadauntan nii ipai daunuuda'u pu'ati ōkaawan an powaa ati,' ukian.”

³⁶Uruu idi Jesus kian naa koshan tiichaapauzo Moses kakinnaori ati, “Na'ia'oram dii pidan tukapa-kida'o mishi pamarainpan wuru'u koidimikinao zowiautapaniaz pidan?”

³⁷Ukian Jesus ati, “Wuru'u kamunan-kida'oraz uruu.”

Uruu idi Jesus kian u'ati, “Ukau'an pusha'apatina'a naa pa'i kapam na'apa.”

*Jesus morowautapan Martha
na'iki Mary dapu iti*

³⁸Aizii Jesus na'iki utominapakidaniinao makon atii ikaawan wiizai di'iti. Uruu wiizai di'li kaina'a zunaaba Martha kia'o o'uu. Tuukii okonaukii-kidan Jesus kaawan padapu ati. ³⁹Na'iki kaina'a o'inaozo Mary kia'o o'uu. Aizii Mary, ona'ian naa osakanatapan Jesus dazaba ii oobatapan ukuwaa. ⁴⁰Mazan Martha tuukii pa'an odopiidinan pasha'apata'azoonii sodi kida aimakaan dau'ati. Uruu idi owa'atin Jesus ida'ati, na'iki okian u'ati, “Naobanai, aonaa pukasha'ora-kidan putukapan wuru'u ō'inaozo wa'akanuz ōgaru ōba'oran, sha'apata'o nii ipai aimakaan wuru'u sha'apata'azoo-kariwai kidaz? Pudyuuda oroo, okamin-ka'uta kizi'i naa ōgaru.”

ⁿ 10:34 *chaakashi*: English ida'an, donkey.

Mary na'iki Martha (10:38-42)

⁴¹Sariapa Jesus kian o'ati, "Martha, kandii nii pudopiidinan pusha'apata'azoonii kida dau'an?"
⁴²Kaina'a soo bauda'apa aimakaan tuukia'o uaiapa-ka. Aizii wuru'u Mary sha'apaapaniaz aimakaan, kaimana'o manawun wuru'u, aona'o nii na'apainim ukazata-ka o'ai."

Jesus tominapa-kidan patominapa-kidaniinao toriinapa-karu dau'u
(Matthew 6:9-13; 7:7-11)

11 ¹Bauda'apa kamoo Jesus toriinpan. Aizii uipaian dauna'an patoriinpan, bauda'apa

pidan utominapa-kidaniinao bii iki kian u'ati, "Wanaobanaa, putominapa-kida waunao toriinapa-karu dau'u, na'apa John tominapa-kidauzon kawan patominapa-kidaniinao."

²Jesus kian i'ati, "Na'apainim utoriinpan an, kaikapa pa'i ukia'a.

'Wadaru,
 marii ipai pidannao taapan pugaru umanawunu'o nii manawun.

Na'iki marii kizi punaobanai-tinan.

³Marii kizi putaan wa'ati aizii wawanyukunuu nii.

⁴ Pumarina'ata ipai wuru'u oia'o washa'apaapanii kidaz.

Na'apa wamarina'atan kawan wuru'u oii kida'oraz pidan-nao sha'apaapan wa'ati.

Aonaa putaapada'ana'a wanyukunuu tiwaa-kidapaka-o oia'o di'iti.' ”

⁵ Udauna'an Jesus kian koshan patominapa-kidaniinao ati, “Dii mani bouda'apa unao makon tomunzikon pupaonaru dapu iti, na'iki pukian u'ati. “Tosh opaonaru. Ōaipan zii idikinauda'u bread pu'ai. ⁶ Kaina'a opaonaru dobatapa'o kaawa'akan odapu ii. Na'iki aonaa kanom otaan nii u'ati.’ ⁷ Aizii pupaonaru kian an mani pu'ati padapu nazo iki. ‘Mana'a putowauda'uta'ana'a ogaru. Ipai'i naa paniinom dadaradina'akan. Na'iki ogaru na'iki odainao wasookapan naa wuru'u. Aona'a naa turuu okadishitan na'iki otaan aimakaan pu'ati.’ ⁸ Aizii na'apa dii mani pusha'apatinan? Ōkowaadan nii unao ati. Aonaan pu'u pupaonaru kadishita'azon, utaa'anan bread pu'ati, mazan upu'a'o nii ukadishitan na'iki utaan ipai aimakaan puaiapanii, usha'apanum kau'an aonaan idi pusuokadan pupishautan wuru'u paaipaniaz aimakaan u'ai. ⁹ Ukau'an okian u'ati, upishaa aimakaan dau'an, taakaru nii u'atiz. Udorota aimakaan, uikodan nii wuru'u udorotapaniaz. Udaudauapa paniinom, da'ata-karu nii paniinom u'ati. ¹⁰ Pidan wuru'u pishaa'oraz aimakaan, taa-karu

nii u'atiz. Na'iki na'ia'oram pidan dorota'o aimakaan, uikodan niiz. Na'iki kanom dau-daupa'o paniinom, da'ata-karu nii paniinom u'ati.

¹¹ “Unao daruinao, utaa mani udani ati kowazaz, upishaan an kopau u'ati? ¹² Oo utaa mani u'ati kankoorun upishaan an kuruku dani u'ati? ¹³ Oia'o unao padamata, mazan upu'u zii uaitapa utaan kaiman kida'o aimakaan udainao ati. Aitaniiman uDaru aokazi ia'oraz, utaan nii Kaimana'o Doronaa, wunao ati'i pishainaouz uruu udau'an.”

Pidannao kian kaina'a oia'o doronainao zowaunaa Jesus ida'a (Matthew 12:22-30; Mark 3:20-27)

¹⁴ Ba'oran dono Jesus waatan oia'o doronai maparadanu'o pidan di'iki. Aizii oia'o doronai waata-ka'o dauna'an, sariapa ukaparadanu'ukan. Tuukii pidannao kasaba'ukinpainao na'ii di'itinpan aimakaan sha'apata-ka'o idi na'apa. ¹⁵ Mazan pabi'i kida ikian, “Beelzebul,^o oia'o doronainao naobanaa ida'ana'o karikaonan wuru'u ukodita-kidanuz oia'o doronainao. Utaan ida'ana'o pama'ozakan u'ati wuru'u ukaudinanz,” ikian.

¹⁶ Kaina'a ba'orainao tiwaa-kidapa'azoinao karikaonan Jesus. Uruu idi ipishaan Jesus sha'apatan pa'ati umanawun kida'o aimakaan, uruu ida'an kizi utukapa-kidan mishi'o wuru'u ukaudinanz Tominkaru ida'an. ¹⁷ Mazan Jesus aitapa na'apa'oram idi'itinpan. Uruu idi ukian

Luke

^o 11:15 *Beelzebul*: ba'oran kaarita ida'a udakota-ka'o Beelzebub kii. Uruu Satan.

ĩ'ati, "Aizii pidannao mashaapainao udaru'o wiizai di'ii, mizaataakapan an pa'atiaaka, na'apam ni'i naa mooko uaitapan ĩma'ozakadan pawiiizi? Aizii pidannao mashaapainao bouda'apa'o kabaun ida'a, mizaataakapan an pa'atiaaka, na'apam ni'i naa mooko ĩma'ozakadinan? ¹⁸Aizii Satan poitorunao wuru'u oia'o doronainaoz mizaataakapan an pa'atiaaka, na'apam ni'i naa mooko uaitapan Satan kaudin-kizi ma'ozakadinan? Aizii unao kian ōdau'an, ōkodita-kidan oia'o doronainao, Beelzebul taan ida'ana'o ōma'ozaka-kinnaa nii. ¹⁹Kanom ida'ana'o mooko pa'an upidanannao, wuru'u da'anainaoz unao kodita-kidauzon oia'o doronainao? Beelzebul ida'ana'o sha'a? Aitapa-kariwai ĩnao na'apa kapam ĩkaudin an ōgaru kaudinan kawan. Ukau'an kaimanaiman ĩtukapakidan na'apam unao pozawatan. Upozawatan wuru'u uparadanuz ōdau'an kaikapa'a. ²⁰Aonaa Beelzebul ma'ozakan ida'ana'o mani wuru'u ōkaudinanz, ōkaudinanz Tominkaru ma'ozakan ida'ana'o, uruu taan ida'ana'o pama'ozakan ō'ati wuru'u ōkodita-kidanz oia'o doronainao pidannao di'iki. Ukau'an wuru'u ōsha'apataniaz Tominkaru ma'ozakan ida'an tukapa-kida unao ati kaina'a'naa Tominkaru naobanai-tinan unao bii'i.

²¹"Aizii na'apainim pidan ma'ozaka'o, kazannaatapan an padapu pabairi tuma oo pamarian tuma, usha'apata-ka'o ai. Aona'o nii usha'apauz koidapa-ka'o udapu nazo ii.

²²Mazan aizii pidan, powa'a'o zii manawun uma'ozakan u'ai, kawa'akan an u'ida'ati, ipai'o nii ukazata'akan u'ai, ubairi na'iki umarian na'iki ipai ba'oran aimaakan kida wuru'u uma'ozakatinapa-kinnaa kidaz. Udauna'an ma'ozaka'oraz manawun pidan buutan ni'i naa ba'orainao ati ipai wuru'u pakoidanuu kidaz, ba'oran pidan sha'apauziz.

²³"Na'ia'oram pidan aona'o uaipan ōgaru paminauda'u nii, uto'ora-kizaitapan ōgaru wuru'u. Na'iki pidan wuru'u aona'oraz ukaminka'utan ōkasaba'uupan pidannao, uruu waataabi'ia'o pidannao ō'ai wuru'u uruuz.

Oia'o doronai padantan padapu ati
(Matthew 12:43-45)

²⁴"Na'apainim oia'o doronai koditan pidan di'iki, umakon nii amazada arada'o di'ii'aka, udorotapan naa pamashaapa-kizi nii. Aizii aonaan dono uikodan pamashaapa-kizi nii, uru'u naa ukian paaipan ati. 'Ōkiwan nii powaa iti ōmashaapauzo-kizi iti.' ²⁵Uruu idi ukiwan naa powaa iti, na'iki uikoda padapu nazoo kaiman usaabaa-ka'o, aonaa ukaniriban. ²⁶Udauna'an umakon, una'anan naa 7 ba'oran oia'o doronainao, powa'a'o zii manawun ĩdikaudan kida u'ai. Uruu idi ĩmorotan, na'iki na'ia'a naa ĩmashaapan. Uruu dauna'an powa'a'o ni'i naa manawun pidan dikauda'akan kiwiitapa'o ai."

Jesus kadakotinan
konaukii-karu dau'u

²⁷Aizii Jesus kadakotinan idi

na'apa, sariapa zun kadakon u'ati iriba'o pidannao bii iki. Okian, “Konaukia'o manawun pudaro, wuru'u shakata-kida'oraz pugaru, na'iki biida-kida'oraz pugaru.”

²⁸Mazan Jesus dako'atin oparadan kaikapa'a: “Wunao pa'an wuru'u konaukia'oraz, abatainaouz na'iki izo'atiinaouz Tominkaru Paradan.”

Pidannao tukapa'azo'o aimaakan sha'apata-ka'o

(Matthew 12:38-42)

²⁹Aizii pidannao kasaba'ukinan pu'a'a naa iriba Jesus ida'ati, uru'u naa ukian koshan i'ati, “Pidannao wuru'u mashaapainao kidaz kai, oia'o manawun i'dyaun. Atii iaiapa zii aimaakan tukapa-kida-ka'o pa'ati kiwiin, pamishida-kinna nii. Mazan aona'o nii bouda'apa aimaakan tukapa-kida-ka'o i'ati. Soo wuru'u aimaakan, Jonah sha'apatauzoniaz kotua'a naa. ³⁰Mishi kotua'a naa Tominkaru kainaatinan Prophet Jonah ida'an Nineveh sannao ati, ukowaada-kidan u'ida'an na'apam pasha'apata'azon i'dyaun. Ukau'an na'apa'o kapam wuru'u Tominkaru kainaatinanuz Daonaiora Aokazi Iki'o ida'an. Na'apa'o kapam wuru'u ukowaadapanuz kuwai kainao pidannao ati. ³¹Aizii wuru kamoo dono'o, Tominkaru kootowapa-kidanuz ipai pidannao, uruu dono Queen, Sheba sanaaba ba'azootin-kidan nii Tominkaru kanaapu ati wuru'u pidannao mashaapainaoz kai. Usha'apanum kau'an owa'atin pawiiizi iki munapo, munapo, ama-

zada tokon ikinapa, oabata'azon idi na'iki otominpa'azon idi kaiman kida'o aimaakan dau'u King Solomon di'iki. Mazan kaina'a pidan kaida'a'a, powa'a'o zii umanawunun Solomon ai. ³²Aizii diina'iti'i Tominkaru kootowapa-kidan dono'o naa ipai pidannao. Uruu dono Nineveh sannao ba'azootin-kidan nii unao Tominkaru kanaapu ati. Usha'apanum kau'an kotua'a naa i'abatan dono Jonah kuwaa, sariapa pa'an i'tanawatinan pa'oian ai. Mazan kaina'a pidan kaida'a'a, powa'a'o zii umanawunun Jonah ai.

Na'apam nii wananaa kanadapan

(Matthew 5:15; 6:22-23)

³³“Aonaa na'iam zii pidan suuazon lamp, udauna'an utaratanuzu boon idi. Mishi'oraiman, lamp suu-ka'o dauna'an, umuudaka'o nii doko'o lamp wiizi ida'a. Aizii pidannao morotan an, kaimana'o nii i'tukanpan ukanadapan kabaun nazoo. ³⁴Aizii wuru'u puawun kidaz, na'apa'o lamp kawan, ukanadapan punanaa ati. Aizii puawun kanadapan an kaiman, ipai'o nii punanaa mashaapan kanada'o-karu'u. Mazan aizii puawun ishaan ana'a naa, punanaa mashaapan nii maruta'o ka'azo'o. ³⁵Ukau'an puaitapa kizi pa'i, panadon aonaa kanada'o nii pu'ida'a, soo maruta'o karikaonan. ³⁶Aizii punanaa kanadapan an ipai daunuuda'u, aonaa masakauda'u maruta'o nii na'ii, kaimanaimana'o nii manawun ukanadapan punanaa ipai daunuuda'u. Na'apa'o nii

ukanadapan lamp kawan, tawuru'u kaimana'oraz manawun ukanadapan pu'ida'ati.”

Jesus kashadakowauan

Jewnao zowaunaanao

(*Matthew 23:1-36; Mark 12:38-40*)

³⁷Aizii Jesus ipaian dauna'an pakadakotinan, Pharisee na'akan uruu padapu iti, uaropanaka kizi patuma. Uruu idi Jesus makon utuma udapu iti. Na'ia'a naa ñsakanatan na'iki ñaropa'azon naa. ³⁸Mazan tuukii Pharisee di'itinpapan Jesus dau'u. Usha'apanum kau'an aonaa Jesus chikaan paka'u paaroopan ua'ii, ñnao chikauzon kawan paka'u. ³⁹Mazan sariapa Jesus kian Pharisee ati, “Aizii unao Phariseenao, kaiman uchikauzon ukoopon na'iki uparaapin barau. Mazan unyukunuu ka'azo ii, tuukii utaapan misha'oraru-karu, na'iki tuukii uaipan usha'apatan oii kida'o aimakaan. ⁴⁰Mishi unao maaitapin-kainao manawun, uaitapa Tominkaru tomanii ipai wuru'u koopo na'iki paraapi barau kidaz. Kanom tomanii mooko uaitapan wuru'u unazoo kidaz kapam, aonaa Tominkaru mani? ⁴¹Ukau'an utaa mishi'oraiman ukoopon wazoo na'iki uparaapin wazoo kida, mapuraataniinao ati. Usha'apatan an aimakaan kida na'apa, mishi'o pa'an wuru'u uchikainanuz kaiman-daun oia'o ai.

⁴²“Kasha'ora'o nii manawun ubaiaapan Phariseenao! Mishi

minziiwa ubuutan Tominkaru ati 1/10^P wanyukunui kaduunuribanaa zi'inaba sodi kida. Mazan upu'u zii umarina'atan usha'apatan kaimana'o, na'iki sakitapa'o aimakaan ba'oran pidannao ati. Na'iki aonaa kapam umarainpan Tominkaru. Ipai'o nii padamata usha'apatan kapam wuru'u kaikapa kida'oraz aimakanu'u. Mazan, aonaa ðkian mani u'ati kaiwuru'u, umarina'ata'a naa ubuutan 1/10.

⁴³“Kasha'ora'o nii manawun ubaiaapan Phariseenao! Usha'apanum kau'an synagogue ii, unadapa usakanatauzon umanawun kida'o tabai paawa'a, ba'orainao ai. Na'iki pidannao iribainapa kizi ii aka, tuukii uaipan utaapa-ka'o umanawun kida'o pidannao nii. ⁴⁴Kasha'ora'o nii manawun ubaiaapan, usha'apanum kau'an unyukunuu ikodanii tawuru'u baaranai aona'oraz ukainaanaban. Uruu idi pidannao chi'ika'anpan baaranai paawa an, usha'apanum kau'an aonaa ñaitapan ubaaranain.”

⁴⁵Uruu idi bouda'apa pidan, tiichaapauzo Moses kakinaori dau'u bii iki'o kian Jesus ati, “Tiichaa, puparadan idi kaikapa'a, pudakooapan kapam waunao dikauda'o ida'an wuru'u, puparadanuz na'apa.”

⁴⁶Jesus kian u'ati, “Kasha'ora'o nii manawun ubaiaapan kapam, unao tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u! Usha'apanum kau'an, utoman kakinaorii dobata'a naa

P 11:42 *ubuutan Tominkaru ati 1/10*: Udakota-ka'o “tithe” English ida'an. Pubuutan bouda'apa pupaoriba aka 10 ni'o pupaoriba aka di'iki Tominkaru ati. Numbers 18:25-32; Deuteronomy 14:22-29.

manawun, atii aona'a naa pidannao ka'iitanuz. Kaina'a unao padamata, mazan aonaa na'apainim zoobaba ukaminka'utan idyaun. ⁴⁷Kasha'ora'o nii manawun ubaiaapan, usha'apanum kau'an kaiman kida utoman Tominkaru prophetinnao baaranaa kotua'a naa. Inao tawuru'u udokozu-daunnao zowiauzoniinao kidaz kotua'a naa. ⁴⁸Utoman ida'an i'baaranaa, ukainaabainan na'apa unyukunuu kapam udokozu-daunnao kawan, tuukii unaubaapan wuru'u izowii-nuz Tominkaru prophetinnao kotua'a naa. ⁴⁹Tominkaru, paaitapaaban ida'an manawun, uaitapa ipai daunuuda'u i'sha'apatan nii aimaakan kaikapa'a. Uruu idi'o tawuru'u ukianuz. 'Odyuudan nii i'idi'iti prophetnao, na'iki apostle-nao. Pabi'i kida zowii-karu nii na'iki pataka'uta-karu nii wuru'u odyuudaniinao kidaz, kii ukiauzon kotua'a naa. ⁵⁰Ukau'an wuru'u kainaouz pidannao mashaapan, inaou'o ni'i naa kabaiaapan wunao zanna'a Tominkaru prophetinnaouz, zowii-kariwainao kidaz kotua'a naa, amazada sakadinan di'iki. ⁵¹Abel zowiauzo-ka'o di'iki, atii Zechariah di'iti. Uruu Zechariah zowii-kariwaiz Tominkaru Dapu na'iki altar, uzai kawaodapa-kizinao sakoda'a. Ipai inao kida zanna'o nii wuru'u kainaouz pidannao baiaapan. Mishi'o kaiwuru'u okianuz.

⁵²“Kasha'ora'o nii manawun ubaiaapan, unao tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u. Usha'apanum kau'an unao taapanii padamata

key, wuru'u aitapa-kinai di'iti'oraz. Unao na'apa aona'o nii kapam umorotan. Tuukii manawun uawautapan pidannao, wuru'u morota'azoinaouz padamata na'iti.”

⁵³⁻⁵⁴Aizii Jesus koditan dau-na'an Pharisee dapu iki, uru'u naa tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, na'iki Phariseenao, dakoopan uruu tuukii, na'iki tuukii kapam ikashadan wuru'u ukuwaa kidaz. Uruu idi ipishaan naa Jesus pabi'inaaka kida'o aimaakan dau'an. Wuru'u ipishautanuz uruu na'apa, ikimudinan karikaonan iabata'azon na'apam nii udako'atin ipai wuru'u paparadan kidaz. Iaipan pazaamatan uruu na'iki pakaakapaan uruu, udako'atin an iparadan pana'iti.

Pidannao kakinao-ka'o Phariseenao kaduz ai

(Matthew 10:26-27)

12 ¹Aizii pidannao kaawan ikasaba'uinan Jesus ida'ati iriba, iriba, atii ikida'uaakapan. Pidannao kasaba'uinpan pu'u, Jesus kian patominapa-kidaniinao ati, “Uzaudin pa'i, aonaa kizi utamakapan wuru'u Phariseenao kaduz kidaz, kadimana'oraz uiribainan na'iki utuubarudinan, na'apa yeast tuubaruda'akan kawan poroom-bi'i. Iaipan karikaonan patukapa-ka'o kaimanainao pidannao kawan, mazan aonaa mishi'o mani wuru'u. ²Mazan ipai dizapa-kariwai kidaz, ipai'o nii uaida-kida-ka'o. Na'iki ipai wuru'u taapa-kariwaiz mashaa, ipai'o nii uaitapa-kida-ka'o. ³Ukau'an na'apam pukiauzon

maruta'o-karu'u, ipai'o nii uabata-kida-ka'o Kanada'o-karu'u. Na'iki kanom mashauda'u'o pukowaa-dan kabaun nazo ii, diiwa'o nii ukowaada-ka'o pidannao baokopai-napa-kizi ii.

Marii kizi kichana'iki-karu

Tominkaru ai

(Matthew 10:28-31)

⁴“Aizii òkian unao ati òpaonarunao. Mana'a utaria'ana'a wunao aia'a, zowia'oraz pidan. Ìzowian dauna'an pidan, uruu ukaduz ìsha'apatanii. ⁵Mazan òkian u'ati, utarii pa'an Tominkaru ai, uruu mishi'o pa'an uma'ozakan. Uzowian dauna'an pidan, ukabootan niizu Tuubaru'o Tikazi wu'iti. Ukau'an òkian unao ati, uruu ai pa'an utarii. ⁶Aonaa mooko baka'iauda'u parikowarunao selliau-zo-ka'o dono, ìwinipinaa soo dya'utam puraata sodi kida karikaonan? Mazan upu'u zii aonaa bauda'apa Tominkaru manyukunuutan ìdyaun. ⁷Na'iki atii uaitapa zii na'apauda'um uzowauda kida uzowau ida'a. Ukau'an mana'a utaria'ana'a. Aitaniiman unao, powa'a'o zii manawun umarainapaka'o, iriba'o parikowarunao ai.”

Pidan mabaa'azo'o ukakuwaapan

Jesus dau'u

(Matthew 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

⁸“Òkowaadan nii u'ati aimakaan mishi'o. Na'ia'oram pidan kowaada'o òpidanan paugaru ipai pidannao kanaapu'u, na'apa'o nii kapam Daonaiora Aokazi Iki'o, kowaadan upidanan uruu, ipai Tominkaru

angelinnao abatapan pu'u. ⁹Mazan na'ia'oram pidan kowaada'o pidannao kanaapu'u pamarina'atan ògaru, na'apa'o nii kapam òmarina'atan uruu Tominkaru angelinnao kanaapu'u.

¹⁰“Na'ia'oram pidan dakoopa'o Daonaiora Aokazi Iki'o, upu'a'o nii mazan uDaru mainaabatan wuru'u dikauda kida'oraz uparadan udau'an. Mazan aizii pidan wuru'u dakoopa'oraz Kaimana'o Doronaa, aonaa na'apainim nii umainaabata-ka'o wuru'u uparadanuz.

¹¹“Aizii, uzaamata-ka'o dono, na'iki una'aka-ka'o dono synagogue iti kida, na'ii kizi upishaa-ka'o. Oo una'aka-ka'o dono naobanainao kanaapu iti. Aizii ìpishaan dono'o naa unao na'ii, mana'a utaria'ana'a, oo udopiidina'ana'a udawatan dau'u na'apam nii udako'atin ìparadan. ¹²Usha'apanum kau'an Kaimana'o Doronaa kaminka'utan nii pugaru. Uruu ida'ana'o nii puaitapan na'apam nii pudako'atin pidannao paradan uruu dono.”

Pidan di'itinpa'o

pakapuraatanun dau'u

¹³Aizii pidannao bii iki, bauda'apa pidan kian Jesus ati, “Tiichaa, pudyuuda ò'inawuzu buutan kapam òidiwau nii, wuru di'iki'i aimakaan kida wadaru wa'akaniaz pamawakan idi.”

¹⁴Mazan Jesus kian pidan ati, “Kanom zaamatanii mooko ògaru buuta'o nii aimakaan patumaaka pugaru na'iki pu'inawuzu ati?” ¹⁵Uruu idi powa'a zii koshan Jesus

kian ipai pidannao ati, “Asaki'i, uzaudinapa pa'i. Aonaa kizi uaiapaabi'ian na'iki una'azootapan pabi'inaaka sodi kida aimaakan. Usha'apanum kau'an kasha'apauziku'karu ida'an aonaa pidan ikodan konaukii-karu na'iki kaimana'o mashaapa-karu,” ukian i'ati.

¹⁶Udauna'an Jesus kowaadan naa i'ati di'itinapa-kinai kuwai. Kaikapa'o wuru'u kuwai ukowaa-daniaz i'ati: “Kaina'a pidan kapuraatanu'o, na'iki kaina'a utaapanii udaru'o amazada, uzakapun wiizi kida. Uruu dono ipai upaoriba kida kaakan madowaaka kida pa'idiwaru. ¹⁷Uruu idi udi'itinpan, na'iki ukian panyukunuu ii. ‘Na'apa dii pa'i osha'apatinan, aonaa na'iam nii okasaba'uan opaoriba aka kida.’ ¹⁸Udauna'an ukian panyukunuu ii. ‘Oaitapa na'apam nii osha'apatinan. Oso'oobi'ian nii ipai wuru'u osha'apauz dapunaa kidaz, otoma kizi powa'a zii udaru kida'o manawun uwadaun nii. Uruu kaimana'o ni'i naa na'ii okasaba'uan ipai opaoriba aka, na'iki ipai ba'oran kaduz kida aimaakan. ¹⁹Uruu dauna'an okian nii onyukunuu ii. Aizii kaina'a'a naa diri'i, diri'i wanyukunui, na'iki aimaakan kida kasaba'uu-ka'o. Turua'o nii omashaapan u'ida'an kotua'iki, iriba'o nii wunu odobatan u'ida'an. Aizii aona'o ni'i naa kanom dau'ati odopian. Ona'an ni'i naa kabaunu'u, soo oaroapatinan naa, na'iki otuzapatinan naa na'iki okonaukiitinan ni'i naa karikaonan.’

²⁰“Mazan uruu dono Tominkaru kian u'ati. ‘Mishi pugaru maaitapin-

ka'o pidan. Aizii wuru wamarutan ida'a'a oso'otan nii punizowan na'iki pumawakan nii. Aizii ipai pupaoriba aka na'iki ipai aimaakan wuru'u pukasaba'uunii kidaz, kanoma'o ni'i naa zaamataz?’ ”

²¹Udauna'an Jesus kian naa koshan pidannao ati, “Na'apa kapam wuru'u pidannao, di'itinpainaouz soo pakapuraatanun dau'u. Kaina'a diri'i'i naa ikasaba'uan papuraatan na'iki pasha'apauz kida diina'iti'o tannaa ni'i. Mazan Tominkaru tukapan idyaun mapuraatan ziwunao nii, usha'apanum kau'an aonaa isha'apatinan Tominkaru aipan kawana'ati.”

***Mana'a udopiidinauzo'o na'a,
Tominkaru taan nii aimaakan u'ati
(Matthew 6:25-34)***

²²Udauna'an Jesus kian patomina-pana-kidaniinao ati, “Aonaa ukaziwadapa'ana'a uzowau udi'itinpan ida'an kanoma'o nii unika na'iki utuza ukakupa-kinaa nii, oo kamicha ukaiwadan nii dau'an. ²³Mishi'oraiman kakupa-karu, powa'a'o umanawunun wanyukunui ai, na'iki nanai, powa'a'o umanawunun kamicha ai. ²⁴Aushaa udi'itapa watonao. Aonaa ipaowinan, aonaa ikasaba'uan papaoriba aka, aonaa idapu nii oo aonaa itoman kabaun kida pakasaba'uu kizi nii papaoriba aka. Mazan Tominkaru taapanii, na'iki upaapanii pa'an ipai idyaun. Aitaniiman unao, powa'a'o zii umanawunun kotu'uznao ai.

²⁵“Turuu mani pidan ikodan pakakupa-kinaa nii kotua'iki zaa,

Luke

padi'itinpan ida'an tuukii wuru dau'a'a aimaakan kidaz? ²⁶Aizii pumaturuukan an puikodan masakauda'u pukakupa-kinan nii, pudi'itinpan ida'an kaziwa. Kandii nii mooko pukaziwadapa'azon zii puzowau ba'oran aimaakan kida dau'ati?

²⁷“Aushaa udi'itapa amazada ii aka'o soosoi, konaunam kida utukapa-ka. Padamata aonaa ikau-dinan, aonaa itoman pakamichan nii. Mazan okowaadan nii unao ati, upu'u zii King Solomon, umanawun kida'o usha'apauz, umanawunu'o umashaapan. Mazan upu'u zii aonaa ukamichan konaunaman wuru kawanu'u konaunam kida'oraz soosoi. ²⁸Tominkaru taapanii na'iki ukakamichantapanii konau-nam pinidi kida baara ii aka'o. Aizii'o putukapa'akan baara ii aka'o pinidi, kaiman na'iki ziwu. Mazan waikana'an ipai'o nii ukawaoda-ka, tikazi sharawaa-kaonii u'idi. Aona'o nii mooko Tominkaru saabaan na'iki ukakamichantan unao powa'a zii? Mishi unao masakauda'u sodi'o karikaonan umishidan. ²⁹Ukau'an aonaa ukaziwada'ana'a uzowau, udi'itinpan idi tuukii, uaitapa'azon idi kanoma'o nii unika, oo kanoma'o nii utuza. ³⁰Soo wunaou'u maaitapa-ka'oraz mishi'o Tominkaru, inao pa'an kaziwada-pauzonao pazowau na'apa. Udaru Tominkaru, ipai uaitapan wuru'u uaipanuz na'apa kida'o aimaakan. ³¹Mishi'oraiman udi'itinapa tuukii Tominkaru naobanai-tinan dau'u, na'iki umashaapa kaiman uparadan

kawana'ati. Uruu idi utaan nii u'ati wuru'u na'apa kida'oraz aimaakan.

***Na'apam kasha'apauzi-karu
aokazi ii***

(Matthew 6:19-21)

³²“Odainao, aonaa utaria'ana'a una'apauda'u sodin idi karikaonan. Konaukia'o nii pa'an udaru Tominkaru taan kaiman kida'o aimaakan unao ati, wuru'u zaamatainaouz uruu panaobanaa nii. ³³Usellia'a naa usha'apauz kida, utaa kizi puraata pataka'utinainao ati. Ukapuraatan kizi na'iki ukasha'apauz kizi aokazi ii pa'an. Na'ii aona'o nii pa'an uipaiuzon, na'iki aona'o pa'an koidimikinao koidapan wuru'u usha'apauz kidaz. Na'iki aona'o nii pa'an mazinao nikan wuru'u usha'apauziz. ³⁴Aizii na'iam an pidan taapan pasha'apauz, karikaonanu'o nii utaapan panyukunuu wuru di'iti'i, utaapakiziz pasha'apauz.

Zaudina'o poitorui

³⁵“Zaudinpa'a naa pa'i pumashaapa, pukaiwadapa'a naa pukamichan, na'iki tuudinpa'a naa putaapa puzadao. Na'iki maodapa'a naa putaapa pulampan. Panaadon masha'apakiika'o nii aimaakan sha'apa'akan. ³⁶Na'apa puzaudapatin, poitoruinao zaudapauzon kawan panaobanaa kaawan, mazidainao aroapa-kizi iki. Aizii inaobanaa kaawan, udau-dauan paniinom, kadiman ida'ata'akan paniinom u'ati. ³⁷Kaimana'o nii manawun wunao nyukunuu'u poi-

toruinaouz, ĩnaobanaa ikodan idi ĩdyaun pokodapa, na'iki zaudinapa. Ōkowaadan nii unao ati na'apam nii ĩnaobanaa sha'apatinan. Uso'otan dauna'an pachaakitan, udyuudan nii ĩsakanatan. Udauna'an umaokodan ni'i naa poitoruinao wanyukunuu nii miisa[¶] baara'a. Na'iki udyuudan ni'i naa ĩarooapan. ³⁸Kaimana'o nii manawun poitoruinao nyukunuu, panaobanaa ikodan idi ĩdyaun zaudinapa, na'iki pokodapa, ukaawan pu'u tomun-zikon oo tomun-zikon dauna'an.

³⁹“Aizii pidan kadapu'o aitaapan an mani na'apainim koidimiki morotina'azon padapu, aona'o nii uwa'akan padapu. Mazan una'ian nii uzaudapan oo uawunuutapan, na'iki aona'o nii ukashaapan koidimiki shaazoan papaninomiz na'iki aona'o nii ukashaapan umorotan padapu nazo iti. ⁴⁰Aizii unao, na'apa'a naa pa'i kapam umashaapa zaudinapa. Usha'apanum kau'an aona'o nii uaitapan na'apainim nii Daonaiora Aokazi Iki'o kaawan. Ukaawan nii umazaudinapakan pu'u.”

Poitoruinao daua'o
(*Matthew 24:45-51*)

⁴¹Sariapa Peter kian Jesus ati, “Wanaobanaa, kaiwuru'u pukakuwaatinanuz di'itinapa-kinai kuwai ida'an, soo waunao ati'o kaiwuru'u? Oo ipai'o baokopa waunao na'iki pidannao ati'o kapam?”

⁴²Jesus kian u'ati, “Na'ia'oram poitorui zowaunaa kaina'a mishi'o

ukaudinauzon kaiman, izo'atiaaba'o, na'iki aitapaaba'o kapam. Uruu'o nii naobanai zaamata kazowautapa'o nii ipai aimakaan, na'iki pidannao wuru'u mashaapainao kidaz udapu ii. Taapa'o nii kaiman ba'oran poitoruinao na'iki taa'o nii ĩwanyukunuu nii kaiman na'iki patumaaka, wanyukunui maokodauzo-kaowana'ati, na'apa panaobanaa aitan kawana'ati u'ati. ⁴³Kaimana'o nii manawun poitorui nyukunuu, unaobanaa kaawan an na'iki uikodan uruu kaiman ukaudin, ipai usha'apatant wuru'u panaobanaa dyuudanii kidaz usha'apatant. ⁴⁴Ōkowaadan u'ati mishi'o, unaobanaa dyuudan nii uawunuutapan ipai aimakaan wuru'u pa'idiwau kidaz.

⁴⁵“Mazan aizii wuru'u poitoruiz, zaamata-kariwaiz poitoruinao naobanaa nii, kian an panyukunuu ii, ‘Ei, kotua'a naa ōnaobanaa makon, atii di'i aonaa zii ukaawan.’ Uruu dauna'an upataka'utan naa na'iki uba'izitapan naa wuru'u ba'oran poitoruinaouz, daonaioranao na'iki zunnao. Aizii uruu, umashaapan uaroapatinan naa, utuzapatinan naa, na'iki upo'idipan naa karikaonan. ⁴⁶Mazan bauda'apa kamoo unaobanaa kaawan nii. Ukaawa'akan nii masha'apakiaka, poitoruinao naobanaa mazaudinapakan pu'u, aona'o nii uaitapan panaobanaa kaawan. Uruu dono upataka'utan nii wuru'u poitoruinao naobanaaz tuukia'o ida'an manawun. Na'apa'o

Luke

¶ 12:37 miisa: English ida'an, table.

nii upataka'uta-kaō pidannao dikintapainao kawan, aona'oraz ĩmishida'azon.

⁴⁷“Aizii poitorui, wuru'u aita-pa'oraz padamata ipai kanom panaobanaa aiapanii, oo dyuuda-nii kida usha'apatan pa'ati. Mazan upu'u aonaa usha'apatinan sakita, padyuuda-kaō kawana'ati. Uruu dikin ii uba'izii-kaō nii tuukii.

⁴⁸Mazan aizii poitorui, aona'o uaitapan kanom panaobanaa aiapanii sha'apata-kaō pa'ati, mazan upu'u kowas utiwaan pasha'apatan aimakaan, mazan usha'apatanuzu pana'iti karikaonan. Aizii usha'apatan idi aimakaan pana'iti, uba'izii-kaō nii udikin ii masakauda'u. Aizii na'apam udiri'in aimakaan taa-kaō pidan sha'apatan nii, na'apa'o nii kapam uaiapa-kaō usha'apatan aimakaan, utaa-kaō kawana'ati u'ati. Aizii pidan wuru'u taa-kariwaiz u'ati powa'a zii aimakaan usha'apatan nii, powa'a'o nii zii kapam uaiapa-kaō usha'apatan aimakaan, utaa-kaō kawana'ati u'ati.”

Jesus kaawan ubuutaaka-kida'anan pidannao

(Matthew 10:34-36)

⁴⁹Jesus kian, “Ōwa'atin da'ati'i, ōdyuuda-kaō idi ōpu'ukada'anan tikazi imi'i baara an. Kadimana'ora'a naa padamata ōaipan ōmaoda-kidanz. ⁵⁰Na'iki kaina'a zii kapam kasha'ora'o baiaapa-kida'azoo-kaō ō'ati. Na'iki ōapichauta-kida-kaō nii ubaoko iti, pidan apichauta-kida-kaō kawan wunu baoko iti uchikaa-

wunuu-kaō dono. Kasha'ora utaaipan ōnyukunuu, kadimana'ora'a naa padamata ōaipan usha'apata'aka-kaō, uipai aka kizi'i naa. ⁵¹Kanom uzauda-kidan ōsha'apata'anan wuru'u ōkaawanuz da'ati'i? Ōna'akan kaimana'o mashaapa-karu, pidannao mashaapa kizi kaiman baokopa wuru amazada baara ana'a? Ōkowaadan nii unao ati kanom dau'ati'o wuru'u ōwa'atinuz. Ōwa'atin da'ati'i imi'i baara ati, aonaa ōbaokopata'anan mani pidannao, mishi'oraiman ōbuutaaka-kida'anan pa'an pidannao pairibannao kida ai. ⁵²Uruu idi pidannao buutaakapan ni'i naa pairibannao kida ai. Panaadon kaina'a baka'iauda'u pidannao mashaapainao baokopa poudainao tuma bauda'apa'o kabaun ida'a. Panaadon idikinauda'u'o nii pidannao ĩnao bii iki zaamatan ōgaru panaobanaa nii, uruu dikin ii wuru'u dya'utamainaoz to'oran ni'i naa ĩ'ati. Panaadon dya'utama'o nii ĩzaamatan ōgaru panaobanaa nii, uruu dikin ii wuru'u idikinauda'uinaouz to'oran nii ĩ'ati. ⁵³Na'iki daruinao to'ora-kizaitapan nii poudainao daonaioranao, ōgaru dikin ii, panaadon ĩdainao kida'o nii to'ora-kizaitapa padarunao ōgaru dikin ii. Na'iki daroinao to'ora-kizaitapan nii poudainao zunnao ōgaru dikin ii. Panaadon ĩdainao zunnaou'o nii to'ora-kizaitapa padaronao. Na'iki zunnao to'ora-kizaitapan nii padinizonao ōgaru dikin ii, panaadon ĩdinizonaou'o nii to'ora-kizaitapa paimauzonao, ōgaru dikin ii.”

*Jesus kakinaowan pidannao,
abatapainao ukuwaa
(Matthew 16:2-3)*

⁵⁴Udauna'an Jesus kian ipai pidannao abatapainao ati, "Aizii na'apainim utukapan isha'iz marutadinan wakadapu iki, sariapa ukian. 'Akaa wa'ati wunu.' Atii kaawa mishi wunu. ⁵⁵Aizii na'apainim utukapan an awaru wa'atin udaba ikinapa. Uruu idi ukian nii, 'Akaa wiicha'o nii amazada aizii.' Atii wiicha mishi amazada na'apain. ⁵⁶Unao taapinpainao kaimana'o kaikini'! Uaitapa ukowaadan aimaakan sha'apa'azon. Aizii utukapan ida'an isha'iz marutan uaitapa wunu wa'atin. Na'iki awaru ida'an, uaitapa amazada wiichan nii. Mazan kanom ni'o mooko aonaa uaitapan ukowaadan, kanom ni'o wuru'u õsha'apaapanuz aimaakan kida kai, da'ana'a imi'i baara an?"

*Pidan saabaa-kidan
pakasharutaakapan
(Matthew 5:25-26)*

⁵⁷Jesus kian koshan, "Kandii nii mooko aonaa uaitapan uaipan ati, na'apam aimaakan sha'apataka'o kaiman na'iki sakitapa? ⁵⁸Aizii pukasharutaakapan an pidan tuma. Uruu dikin ii una'akan pugaru kootowapa-kizai iti. Mazan ukaawakidan ua'ii pugaru na'iti, putiwaa pusaabaa-kidan punyukunuu utuma. Aonaan an pusha'apatinan na'apa, mishi'o nii uawautan pugaru kootowapa-kidauzo pidan kanaapu iti. Udauna'an kooto-

wapa-kidauzo pidan taan ni'i naa pugaru police ka'u iti, uru'o ni'i naa kaboota pugaru taraa-kizai iti. ⁵⁹Õkian pu'ati, puna'ian nii, atii pukawinipinaan ipai daunuda'u aiapa-kariwai pukodita-kinaa nii."

Pidannao zowii-ka'o

13 ¹Uruu dono pidannao kaa- wan Jesus ida'ati, na'iki ãkowaadan u'ati, na'apam Pilate zowii-kidauzon Galilee Baara ikiinao pidannao Tominkaru Dapu ii, ãkawaodapan pu'u pa'uza Tominkaru ati. ²Sariapa Jesus kian ã'ati, "Kaiwuru'u ukakuwaapanuz õ'ati kaikapa'a, utiwaan ukowaadan õ'ati ãmawakan kaikapa'a, pa'orian idi'o manawun tuukii, ba'oran Galilee Baara sannao ai? ³Aonaa pa'orian idi'o mani tuukii ba'orainao ai, wuru'u ãmawakanuz kaikapa'a. Aizii unao, umatanawatinkan an u'orian ai, umawakan nii kapam. ⁴Aizii mani mooko taonawu'u, 18 pidannao mawakainauz, doko'a'o kabaun dikian idi ãdyaun Siloam ii, Jerusalem ia'oraz. ã'orian idi'o manawun tuukii puaitapan ipai ba'oran Jerusalem sannao ai? ⁵Õgaru, õkian aonaa pa'orian idi'o mani tuukii ba'orainao ai wuru'u kabaun zowianuz ãdyaun. Aizii unao, umatanawatinkan an u'orian ai, umawakan nii kapam," Jesus kian ã'ati.

*Paoribai makaaka'azoo-
ka'o daua'o*

⁶Jesus kowaadan di'itinapakinai kuwai. Kaikapa'o wuru'u kuwaiz: "Kaina'a pidan paowa'o

Luke

dizoo-karu uuda pazakapun ii. Fig kia'o udakota-ka. Atii ba'oran dono zii kapaoriba'o makon na'iti, utukapa'anan naa papaoriba kaakan, mazan aonaa bauda'apa uikodan papaoriba aka. Ba'oran dono umakon koshan. Atii na'apa umako'anpan aonaa bauda'apa uikodan papaoriba aka. ⁷Uruu idi ukian papaoriba taapiki ati. 'Aizii idikinauda'u'u naa wunu òawunuuta'anpan òpaoriba kaakan, mazan aonaa bauda'apa zii òikodauzon u'aka. Ukau'an, aizii pubarota'a naa pa'i ukadunaa. Aonaa kanom ni'i naa utaapa-ka, madiwautapaka'a naa manawun uzaamatapan zakapu baara.' ⁸Mazan paoribai taapiki kian. 'Marina'a zii shoman una'an bauda'apa'a naa wunu. Òsaabaan niiz kaiman, na'iki òkichadan nii uoroda an òkaboota kizi nii tapi'liza diki, uziwu-kinaa nii, panaadon uruu dauna'an kaaka'o niiz. ⁹Aizii ukaakan an ba'oran wunu kaimana'o nii una'an. Mazan aizii, umakaakakan an uruu turua'a naa pa'an ubarota'aka-ka, ukian."

Jesus saabaanii zun daua'o

¹⁰Bauda'apa kamoo Jesus kakuwaapatinan Jewnao ati, synagogue ii, Sookapa-karu Kamoon dono. ¹¹Uruu dono na'ia'o zun, oia'o doronai zaamatapanii. 18 wunu odawu'u koraudinpan, aonaa na'apam kowas osakitapadinan. ¹²Aizii Jesus tukapan oroo, sariapa ukian o'ati, "Òdadakoo, aizii òso'otan purinaa pu'ai." ¹³Udauna'an upishata'akan naa oroo, sariapa kowas

odawu'u sakitapadina'akan. Tuukii okonaukii-kidan Tominkaru.

¹⁴Uruu idi tuukii kazowautapa'o synagogue to'oran, patukapan idi Jesus kakudan wuru'u zunaz Sookapa-karu Kamoon dono. Udauna'an wuru'u kazowautapa'o choochiapa-karu kian ipai pidannao ati, "Kaina'a 6 kamoo taa-ka, pidan kaudin-kinaa nii. Ukau'an uwa'ati uruu dono uaipan an ukakuda-ka urinaa ai. Mazan Sookapa-karu Kamoon dono aonaa turuu uwa'atin," ukian.

¹⁵Sariapa Jesus dako'atin uparadan, na'iki ukian i'ati, "Unao taapinpainao kaimanainao nii kaikini'i! Aonaa mooko ubuzuutauzon na'iki uawautauzon ubooin, oo ukawaron wunu di'iti, ituza'azon an wunu Sookapa-karu Kamoon dono? ¹⁶Aizii mani mooko aoro'o Abraham takaan-daunuzo, Satan watudapaniaz 18 wunu? Aonaa mooko kapam turuu obuzuuta-ka Sookapa-karu Kamoon dono?" ¹⁷Tuukii pidannao dakoopainao Jesus ba'azoinpan, paabatan idi uparadan na'apa. Aizii ba'orainao tuukii pa'an ikonaukii-kidan patukapan ipai wuru'u Jesus sha'apatanuz kaiman kida'o manawun aimaakan.

Jesus kowaadan dya'utam kuwai Tominkaru naobanai-tinan dau'u (Matthew 13:31-33; Mark 4:30-32)

¹⁸Jesus kian pidannao ati, "Kanom kawan dii Tominkaru naobanai-tinan, na'apa dii pa'i òkowaadanuz?"

¹⁹Uruu idi ukian, "Kaikapa'o kawanu'o wuru'u Tominkaru nao-

banai-tinanuz. Aizii pidan paowan duusodi'o mustard uuda pazakapun ii. Udauna'an usoda'akan naa udaru na'apa zakapu ii aka'o paoribai kida doko'an kawan, atii kotu'uznao wa'atin itoma'anan naa pashimaka nii uwaoda kadu'an kida."

²⁰Udauna'an ukian koshan i'ati, "Kanom kawan dii okainaabatan Tominkaru naobanai-tinan. Na'apa dii pa'i okowaadanuz?" ²¹Uruu idi ukian, "Kaikapa'o kawanu'o wuru'u Tominkaru naobanai-tinanuz. Na'apa zun tomauzon kawanu'o bread. Ozaamatan masakauda'u poroom basii zo'ati, udauna'an omuudan masakauda'u yeast upooda-kinnaa nii, masakauda'u dauna'an upooda'akan naa udaru."

Mazowa'o paniinom daua'o

(Matthew 7:13-14, 21-23)

²²Aizii Jesus makopaanan dono Jerusalem iti, utominapakidaan pidannao wuru'u udaru kida'o na'iki duusodi kida'o wii-zainao kawana'ati. ²³Bauda'apa pidan na'ii pishaan Jesus, "Naobanai, na'apauda'um sodi'o nii karikaonan pidannao kazannaa-tinan papataka'uta-ka'o ai pa'oi'an dikin ii?" ukian.

Sariapa Jesus kian ipai abata-painao ati. ²⁴"Ma'ozaka'a naa pa'i utiwain, umorota kizi wuru ida'ana'a mazowa'oraz paniinom. Usha'apanum kau'an iriba'o nii pidannao tiwaan pamorotan na'an, mazan aona'o nii ituruan imorotan. ²⁵Usha'apanum kau'an ukaawan nii na'iti, kadapu'o tarata'akan pu'a'a naa

papaniinomiz. Uruu idi una'ian ni'i naa ukadishitapan paniba ii, udaudaupan naa paniinom, na'iki ukian nii, 'Naobanai, puda'ata paniinom wa'ati.' Mazan naobanai kian nii u'ati. 'Aonaa oaitapan unao, aonaa oaitapan na'iki'oram uwa'atin.' ²⁶Uruu idi unao kian nii u'ati. 'Waaroopauzonii na'iki watuzauzonii sha'atii putuma. Na'ii aka sha'atii pukakuwaapatinauzon wawiizi ii aka.' ²⁷Mazan ukian nii koshan unao ati. 'Okii sha'atii u'ati, aonaa oaitapan unao, aonaa oaitapan na'iki'oram uwa'atin. Ukau'an umako o'ai di'iki'i, ipai unao sha'apaapauzonao oia'o.' ²⁸Tuukia'o nii udopian, uzaadan nii tuukii na'iki ukuzowan nii uudako, utukapan an Abraham, Isaac, Jacob, na'iki ipai kotua'o Tominkaru prophetinno, mashaapan kaiman Tominkaru naobanai-tinapakizi ii, uwa'aka-ka'o pu'a'a naa paniba ii. ²⁹Uruu dono iriba'o nii ba'oran kaduz pidannao wa'atin waoko iki, wakadapu iki, na'iki wadabaazi iki kanaapu kida. Na'iki isakanatan nii konaukia'o aroapa-karu ida'ati, wuru'u Tominkaru naobanai-tinapakizi ia'oraz. ³⁰Uruu dono, pidannao aona'o itaapa-ka'o umanawunu'o nii kai, mazan diina'iti'i umanawunu'o nii itaapa-ka'o. Na'iki pidannao umanawunu'o itaapa-ka'o kai, diina'iti'i aona'o nii itaapa-ka'o umanawunu'o nii pa'an," Jesus kian i'ati.

Jesus kasha'ora-kidan

Jerusalem sannao

(Matthew 23:37-39)

³¹Na'apain Jesus kakuwaapatinan dono, pabi'i kida Phariseenao

wa'atin Jesus ida'ati, na'iki ikian u'ati, "Pumako pa'i di'iki'i wawiizi iki. Pumako ba'oran wiizai iti, usha'apanum kau'an naobanai Herod dakotan pazowii-kidan pugaru."

³²Mazan Jesus kian i'ati, "Umako Herod di'iti, taapina'oraz aitapa'o nii. Ukowaada u'ati okian, ošo'oopan nii oia'o doronainao pidannao di'iki, na'iki okakudan nii pidannao kida parinaa ai. Okaudinan nii aizii, waikana'an, na'iki idikinauda'utan kamoo ida'a, uruu oka'iita'akan naa okaudin-kizi. Kii pa'i ukowaada u'ati o'paradan. ³³Upu'a'o nii mazan odobatapaan aizii, waikana'an, na'iki ba'oran kamoo. Aonaa turuu Tominkaru prophetin zowii-kaon na'iam kari-kaonan, mazan uzowii-kaon nii soo Jerusalem ii."

³⁴Aizii di'i kaikapa Jesus paradan wiizai Jerusalem ati'i. Ukian, "Jerusalem, Jerusalem, pugaru di'ikiinao pidannao zowiipauzonii Tominkaru prophetinno. Na'iki inao zowiauzonii paboori idi pidannao dyuuda-kariwainauz kakuwaa-pa'anan i'ati. Tuukia'o padamata oaipauzon odokobatan ipai baokopa pidannao, wuru'u mashaapainauz pu'ida'a, na'apa kuruku kasaba'ukan kawan paudainao pakutuba waranu'u. Mazan aonaa ikashaapina'azon o'ati. ³⁵Uruu idi Tominkaru muudan naa idyaun na'iki aona'o ni'i naa powa'a unyukunuupan wuru'u kabaun itoriinapa kiziz. Na'iki okowaadan nii aimakaan mishio, aona'o nii powa'a itukapan

ogaru, atii diina'iti'i, ikian dono'o nii zii odau'an, 'Marii Tominkaru kaimanan, wuru ati'i Naobanaiz, kaawa'oraz uaipan kawana'ati.' "

Jesus kakudan pidan Sookapa-karu Kamoon dono

14 ¹Bauda'apa kamoo Jesus makon uaroopa'anan Phari-see dapu iti, uruu kazowautapa'o pamin-Phariseenno. Aizii wuru'u uaroopa'ananuz Sookapa-karu Kamoon dono'o. Uruu idi na'ia'a naa pidannao di'itapan Jesus kaimanaiman, itukapa'azon usha'apatan aimakaan. ²Upu'a'a naa pidan pooda-pa'o utaba'u, na'iki uanoba wa'atin Jesus ida'ati. ³Sariapa Jesus kian wunao ati'i, tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, na'iki Phariseenao ati. Ukian i'ati, "Na'apa dii kakinaorii taa-kariwaiz wa'ati dyuudan sha'apatin-karu? Ukashaapa wakakudan karina'o pidan Sookapa-karu Kamoon dono, oo aonaa?" ⁴Mazan aonaa buda'apa pidan dako'atin Jesus paradan. Udauna'an upishata'akan naa wuru'u pidanaz, sariapa ukakuda'akan. Udauna'an udyuudan naa umakon.

⁵Uruu dauna'an ukian naa koshan pidannao ati, "Aizii mani di'i unao dani, oo utapi'izan waotan an muna-po'o mowa'un shaawata, aonaa mani uso'otanzu Sookapa-karu Kamoon dono?" ⁶Mazan aonaa itaitapan na'apam padako'atin Jesus paradan.

Pidan morowautapa'o na'iki kadapu'o dau'a'o

⁷Jesus tukapan pabi'i kida pidannao tuukii iaipan pasaka-

natan umanawun kida'o tabai ida'a. Uruu idi uparadan i'ati di'itinapa-kinai kuwai ida'an, kaikapa'o wuru'u ukianuz i'ati: ⁸“Na'apainim udapada-ka'o dono aroopa'o nii mazidainao di'iti, mana'a usakanata'ana'a umanawun kida'o tabai ida'a. Panaadon kaina'a kadapu'o dapadan umanawun kidainao pidannao powa'a'o zii u'ai. ⁹Udauna'an kadapu'o, wuru'u dapada'oraz unao wa'atin nii u'ida'ati na'iki ukian nii u'ati, 'Marii pa'an arawu sakanatan da'a'a,' ukian nii. Uruu idi usakanatan ni'i naa na'iam karikaonan. Uruu ida'an uba'azootin-kida-ka'o. ¹⁰Ukau'an na'apainim udapada-ka'o dono, mana'a usakanata'ana'a umanawun kida'o tabai ida'a, mishi'oraiman usakanata pana'itinapu. Aizii kadapu'o wuru'u dapada'oraz unao, utukapan idi usakanatapan na'ii, ukian nii u'ati. 'Da'ati pa'an puwa'ati'i o'paonaruru, pusakanata kizi umanawunu'o tabai ida'a.' Uruu idi ipai'o nii pidannao tukapan putaapa-ka'o umanawunu'o nii. ¹¹Na'ia'oram pidan tuukia'o uaipan pakazowautapan pidannao, bouda'apa kamoo Tominkaru waranuitapa-kidan nii uruu ba'orainao ati. Na'iki na'ia'oram pidan waranuitapa-kidina'o, mazan bouda'apa kamoo Tominkaru zaamatan nii uruu kazowautapa'o nii ba'orainao.”

¹²Udauna'an Jesus kian aroapa-kida'o ati paugaru, “Na'apainim

putoman an aroapa-karu, aonaa pudapada'ana'a pupaonarunao, na'iki pu'inawuzunao, oo puiribannao, na'iki kapuraatan kidainao pidannao wuru'u pudapu dazaba an kidainaouz. Usha'apanum kau'an inao na'apa'o nii kapam i'aroapa-kidan pugaru, uruu na'apa'o ida'an ikawinipinaatan wuru'u paaroopauzonuz pu'ida'a. ¹³Mazan na'apainim putoman an aroapa-karu, pudapada mapuraataniinao, u'achoonnao,^r na'iki machi'ikakainao, na'iki ushaawunnao. ¹⁴Una'apan dono, konaukia'o nii pugaru. Usha'apanum kau'an aona'o nii kowas ika'iitan pakawadauntan wuru'u paaroopa-kida-ka'oaz. Mazan Tominkaru kawinipinaatan nii pa'an pugaru diina'iti'i, ukadishita-kidan dono mawakainao pidannao, wuru'u izo'atiinao kidaz uparadan.”

*Jesus kakuwaapan tuubaru'o
aroapa-karu dau'u
(Matthew 22:1-10)*

¹⁵Aizii bouda'apa pidan Jesus min-aroapatinan, uabatan idi wuru'u Jesus paradanuz kaikapa'a, sariapa ukian Jesus ati, “Konaukia'o nii zii manawun pidannao, i'aroapa-kida-ka'o dono Tominkaru naobanai-tinapa-kizi ii.”

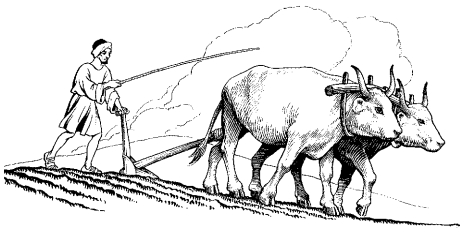
¹⁶Mazan Jesus kian u'ati, “Baukapaiman pidan toman udaru'o aroapa-karu, udapada iriba pidannao. ¹⁷Aizii aroapa-karu kamoon dono'o naa, udyuudan naa papoituru

^r 14:13 *u'achoonnao*: pidan shakata'o aonaa unanaa patumaakan, panaadon aonaa uanoba kaimanan, oo utain, oo na'ia'oram karikaonan usha'apauzin.

dapadankan dapada-kariwainao pidannao, marii kizi'i naa ipai iwa'atin, iaroapanaka kizi'i naa. ¹⁸Mazan ipai dapada-kariwainao pidannao, kaina'a iparadan kida.

“Kiwiini'o kian poitorui ati, 'Akarachii, aonaa oturuudinan. Kaina'a pa'i otorian zakapu, ukau'an omako'ozon na'iti wuru'u owawunuutanka'azonuz. Ukau'an aona'o nii omakon aroapa-karu di'iti. Pukowaada kizi na'apa punaobanaa ati.’

¹⁹“Ba'oran kian u'ati, 'Akarachii, aonaa oturuudinan. Kaina'a pa'i otorian 10 boinao, kaudinainao nii zakapu ii. Ukau'an omakon wuru'u otiwaa'anan naa ikaudinaban. Ukau'an aona'o nii omakon aroapa-karu di'iti. Pukowaada kizi na'apa punaobanaa ati.’

boinao kaudin-kida-kao (14:19)

²⁰“Ba'oran kian, 'Akarachii, aonaa oturuudinan. Diiki'i zii pa'i omazida'akanu'u. Uruu idi aonaa oturuudinan omakon aroapa-karu di'iti. Pukowaada kizi na'apa punaobanaa ati.’

²¹“Udauna'an poitorui kiwa'akan naa, na'iki ukowaada ipai panaobanaa ati wuru'u parada-karu kidaz. Uruu idi tuukii unaobanaa to'oran. Udauna'an ukian papoitoru

ati. 'Kadiman, aizii oiapa pumakon ipai kazoo kida'o dunapo kawana'ati na'iki mazoo kida'o dunapo kawana'ati wuru'u donoi an kida'oraz. Punanaka kizi da'ati wuru'u mapuraataniinao kida pidannao, machi'ika-kainao, ushaawunnao, na'iki tokooza'uupainao kida.’

²²“Uruu idi poitorui makon padyuuda-kao kawana'ati. Udauna'an ukaawan naa, na'iki ukian panaobanaa ati. 'Kaina'a naa okaawa-kidan pidannao puparadan kawana'ati, mazan kaina'a zii tabai mawazoo kida'o.’

²³“Uruu idi naobanai kian papoitoru ati. 'Aizii pumako na'iki pukora'uu donoi tokon ii aka, na'iki donoi dawun ii aka puna'aka kizi pidannao da'ati'i wuru'u mashaa-painao kidaz na'ii'aka. Marii ikawazootan odapu paida.’

²⁴“Pidannao kaawan dauna'an, naobanai kian. 'Aizii okian nii unao ati, aona'o nii buda'apa pidan, wuru'u dapada-kariwainaoz padamata mawa'atilizoo-kainaoz, tiwaan owanyukunuu idionaa, aonaa masakauda'u,' ukian i'ati.’”

Di'itinapa-karu kiwiin kaudin-karu ua'ii Jesus ati

(Matthew 5:13; 10:37-38; Mark 9:50)

²⁵Bauda'apa kamoo, iriba pidannao makon kasaba'u-kasaba'uan Jesus dawu'ati. Pamakopa-kizi an, Jesus mashaadinaan, na'iki ukian i'ati. ²⁶“Na'ia'oram pidan tominpa'o na'iki aipina'o opoitoru nii, mazan tuukia'o manawun umarainpan pairibannao, padaro, paudaiaro,

paudainao, pa'inawuzunao na'iki padadakoonao pamarainpan ai õgaru, na'iki tuukia'o umarainpan pamashaapan kaiman oo tuukia'o ukarodinpan, aonaa turuu uda'an an õgaru, na'iki ukaudinan õtuma. ²⁷Na'ia'oram pidan aona'o una'aka'azon pacrossannaa,^s aonaa turuu uda'an an na'iki ukaudinan õtuma. Aizii na'ia'oram pidan aona'o uaipan pazowii-kaõ õgaru dikin ii, aonaa turuu uda'an an õgaru, na'iki ukau-dinan õtuma.

²⁸“Na'ia'oram bauda'apa pidan unao bii'i kaida'a'a, toma'o udaru'o kabaun, pamadi'itapakan pu'u na'apauda'um nii puraata pakai-waan patoma-kinnaa nii na'iki paipai-kinnaa nii wuru'u padapuz? ²⁹Mazan pamadi'itinapakan pu'u, upu'u zii utoman kabaun wiizi nii, na'iki usakita'akan naa kabaun toronnaa kida nii. Mazan aona'a naa uka'iitan paipaian wuru'u kabaun patoma'azooniaz. Aizii ipai pidannao dobaapainao kida na'an, pakawan zii itupakan utoron kida sakitinpan. Uruu idi iibanikiitan niizu, na'iki iishaazootinan nii wuru dau'a'a pidan toma'azo'oraz padamata kabaun. ³⁰Na'iki ikian nii udau'an. 'Akaa, kotua'a naa arawu sakitan padapu toronna'a, atii di'i aonaa zii usha'apatauanuz, aonaa na'apainim nii uipaianuz' ikian nii udau'an.

³¹“Aizii mani, king dakotan an pamizaataakapan, na'iki kaina'a

10,000 usoldyaannao. Umizaataaka-pa'azon ba'oran king tuma. Aizii wuru'u ba'oran king ida'a 20,000 soldyaannao, powa'a'o zii manawun iiriban usoldyaannao ai. Aona'o nii mani mooko usakanatan na'iki udi'itinpan kiwiin pamizaataakapan ua'ii, utukapa kizi paturuan na'iki paka'iitan pamizaataakapan ba'oran king tuma, dobata'o zii usoldyaannao pa'ai? ³²Aizii uaitapan an pamaturuukan utuma, sariaapa'o nii udyuuda-kidan paparadan ba'oran king di'iti umunapon pu'u zii, ukowaada-kidan u'ati aona'a naa umizaataakapa'azon, mazan ikai-manaaka kizi'i naa powaa iti.”

³³Udauna'an Jesus kian koshan i'ati, “Na'apa kapam pidan kaudina'azon an õ'ati. Marii udi'itinpan kiwiin. Aizii uwa'aka'azon an mishi wuru'u pamarainapanii kidaz, pairibannao na'iki ipai aimakaan kida. Na'apa'o pidan turuu pa'an ukaudinan õ'ati.

³⁴“Kaimana'o wuru'u duwuz, mazan duwu manaun ana'a naa, aonaa na'apam ukuzubaa-kaõ powaa iti. ³⁵Uruu idi aonaa powa'a ukaimanan, atii paoribai di'iti, aonaa ukaimanan. Uruu idi ukaboota'aka-kaõ ni'i naa. Pukakinaon an puabata'a naa kakinaorii!”

Waziwadina'o kaznizo daua'o
(Matthew 18:12-14)

15 ¹Bauda'apa kamoo, iriba pidannao zaamaapauzo-

^s 14:27 *una'aka'azon pacrossannaa*: ubaiaapan kasha'ora'o oo uzowii-kaõ nii pada'anpan dikin ii Jesus.

nao tax puraatannaa na'iki ba'oran oiainao pidannao kaawan ĩabata'ananao Jesus kuwaa. ²Uruu idi Phariseenao, na'iki kaina'a ba'orainao tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, ĩnao kadakoinpan pa'atiaaka kida Jesus dau'u. Kaikapa'o wuru'u ĩkianuz: "Arawu naubaa zii pidannao kaawan pa'ida'ati'i, wuru'u aitapa-kariwainao kidaz ĩsha'apaapan dikauda kida'o aimaakan, atii uaroapa zii ĩtuma," ĩkian.

³Sariapa Jesus paradan di'itinapa-kinai kuwai ida'an ĩ'ati. Kaikapa'o wuru'u ukianuz. ⁴"Dii mani unao aroapatin-kidan an 100 u'uza kaznizonao baara ii aka, aizii mani bauda'apa kaznizo waziwadinan pairibannao ai. Na'apa dii mani pusha'apatinan? Aonaa mani puwa'aka'akan na'ii ipai daunuuda'u wuru'u iribainauz kaznizonao, pudawata'ananao idi wuru'u bauda'apa'oraz kaznizo waziwadinan? Mishu pudawatinan nii udau'u di'ii'aka'a atii puikodanuz. ⁵Aizii puikodan idi wuru'u waziwadina'oraz kaznizo, tuukii pukonaukii-kidanuz na'iki sariapa pudokobatanuz. ⁶Udauna'an pudokobatan naaz atii pudapu iti. Aizii pukaawan sariapa pudapada-kidan pupaonarunao, na'iki pudapu dazaba an kidainao pidannao, na'iki pukian ĩ'ati. "Tuukii manawun ōkonaukian aizii, usha'apanum kau'an ōikodan idi ō'uza waziwadina'o pairibannao ai.

Ukau'an ōaipan aizii wakonaukian baokopa.'

⁷"Aizii ōkowaada'azon aimaakan unao ati. Tuukia'o nii manawun konaukii-karu aokazi ii, bauda'apa'o pidan tanawatinan an pa'oiian ai. Wunao konaukii-kida-ka'o aia'a, iribainauz pidannao, aona'oraz naa ĩ'itiiman kanom ai patanawatinan powa'a."

Zuna waziwada'o papuraatan

⁸Jesus kian koshan, "Aizii mani zun tiwa'o padiri'idan papuraatan sodi kida. Kaina'a'a naa okasaba'ukan 10 wizi'i kida'o puraata. ^tBauda'apa kamoo odobaa-kidan na'iki owaziwadan bauda'apa papuraatan. Na'apam nii puaitapan osha'apatinan? Sariapa'o nii osuan palampan odorotan wuru'u puraataz, udauna'an oparauan nii ipai padapu nazoo, odorotan papuraatan kaimanaiman ipai kabaun nazo an, atii oikodanuz. ⁹Aizii oikodan dauna'anazu, sariapa odapadan baokopa papaonarunao, na'iki pidannao wuru'u padapu dazaba an kida'oraz ĩmashaapan. Uruu idi okian ĩ'ati. "Tuukii manawun ōkonaukian aizii, ōikodan idi ōwaziwada nii ōpuraatan. Ōaiapa baokopa ukonaukian ōtuma aizii.' "¹⁰Udauna'an Jesus kian ĩ'ati, "Aizii ōkowaadan nii u'ati aimaakan. Na'apa'o nii kapam Tominkaru angelinnao konaukian tuukii aokazi

^t 15:8 10 wizi'i kida'o puraata: Greek paradan ida'an drachmas. Bauda'apa drachma, bauda'apa'o kamoo kaudin-karu winipinaa.

ii, bauda'apa'o pidan tanawatinan an pa'oian ai.”

*Pidan konaukii-kidan paudani
kaawan powaa ati*

¹¹ Udauna'an powa'a zii koshan Jesus kian i'ati, “Kaina'a pidan dya'utama'o udainao daonaioranao. ¹² Aizii dawu'ichan kian padaru ati. ‘Paapaa, kai'i naa òaipan putaan ò'ati aimakaan kida, na'iki pusha'apauz kida, wuru'u òzaamatan ni'oraz kida pumawakan dauna'an.’ Uruu idi ìdaru buutan naa ìkawana'ati ipai wuru'u pazaamapapanii kidaz amazada, na'iki uzainao, na'iki ipai ba'oran aimakaan kida, ubuutan naaz ìkawana'ati. ¹³ Aonaa zii na'apauda'um kamoo dobatan, uru'u naa udani wuru'u udawu'ichanuz sellia'akan naa ipai amazada, na'iki ba'oran aimakaan kida, wuru'u buuta-kariwaiz pa'ati. Uruu dauna'an, umakon naa munapo, munapo ba'oran wiizai iti. Una'aka ipai daunuuda'u papuraatan wuru'u taa-kariwai kidaz usha'apauz winipinaa nii. Na'ii aka'a naa umashaapan, ukaiwaan naa na'iki ukabootan naa papuraatan madoronaa-daun. ¹⁴ Aizii uipaian dauna'an kaiman-daun papuraatan, uru'u naa zamazi kaawan tuukii, uruu wiizai di'ii'aka. Aizii uruu udopian naa, aona'a naa uikodan pawanyukunuu nii. ¹⁵ Uruu idi umakon pidan na'ii san di'iti, na'iki upishaan naa pakaudin-kizi nii u'ati. Uruu idi pidan zaamatan naa uruu taapa'o nii pa'uza kooshinao. ¹⁶ Na'ia'a naa ukaudinan, na'iki una'azootapan

naa kooshinao wanyukunuu idionaa kida. Kia'azoo uaipan panikan abaapa wuru'u kooshinao wanyukunuu idionaa kidaz. Mazan aonaa kanom taan uwanyukunuu nii.

Luke

*daonaiora wa'aka'o padaru,
udauna'an ukaudinan utaa-
pan kooshinao (15:13-16)*

¹⁷ “Bauda'apa kamoo udi'itipan, uruu idi ukian paaipan ati, ‘Na'apauda'um kaina'a òdaru poi-torunao? Ìnao karikaonan pa'an ìwanyukunuu taa-kaao, na'iki ìaroo-pan nii abaapa, atii kaina'a'o nii zii ìwanyukunuu wa'akun kida. Aizii kaina'a ògaru da'ana'a òpataka'utinan atii na'apa'o nii òmawakan òzamazin idi. ¹⁸ Òkiwan ni'i naa mooko powaa iti òdaru di'iti, na'iki òkian nii u'ati, “Paapaa, òsha'apata zii mishi oia'o aimakaan Tominkaru ati, na'iki pugaru ati. ¹⁹ Aonaa turuu powa'a aizii pudakotan ògaru pudani nii, mazan aizii putaapa'a naa ògaru, na'apa putaapauzon kawan pupoitonunao.” Òkian nii òdaru ati, ukian. ²⁰ Uruu

idi ukadishitan, mazan umako'okan naa. Na'iki'i naa umakon atii umaonapatan. Munapo zii udaru tukapan uwa'atin dunapota. Tuukii ukamunan-kidanuzu. Uruu idi sariapa umakon u'idi'iti, kadimana'o ida'an. Ukaawan paudani di'iti, sariapa udokobatanuzu na'iki ukissitanuzu pakaozoo ati. ²¹Aizii udani kian u'ati. 'Paapaa, õsha'apata zii mishi oia'o aimaakan Tominkaru ati, na'iki pugaru ati. Aonaa turuu powa'a aizii pudakotan õgaru pudani nii.' ²²Mazan sariapa udaru dapadan papoitorunao na'iki ukian ï'ati. 'Kadiman, una'aka umana-wunu'o kamicha ukaiwadan nii, na'iki una'aka ka'usabai u'ati, na'iki una'aka kapam dazkidii ukaiwadan nii. ²³Udauna'an umako pa'i uzowiinaka kizi kakiwini'o tapi'iza, waaroapa kizi aizii, na'iki wakonaukii kizi baokopa. ²⁴Usha'apanum kau'an, di'oraz õdani mainaabatina'ora'a naa, mazan di'i uaidinan aizii kakupa, na'iki uruu pozawata'o wa'ai, mazan masha'apakiaka ukaawan na'iki uikodin waunao powaa ati.' Aizii poitoruinao sha'apatan dauna'an ipai aimaakan, uru'u naa ïaroopan.

²⁵'Aizii ba'oran udani, wuru'u tunarunaouz, mako'o zakapu iti uruu na'apain. Udauna'an upadantan naa, aizii umaonapatan pu'a'a naa padapu ati, uabata shamoraran, na'iki pidannao konaupan. ²⁶Uruu idi udapadan bouda'apa poi-

torui na'iki upishaan uruu. 'Kanom kaiwuru'u kainao sha'apaapaniazu'u?' ukian u'ati. ²⁷Poitorui kian u'ati. 'Kaina'a pu'inawuzu kaawan powaa ati. Uruu idi pudaru zowii-kidan tapi'iza ukakiwinidapaniaz aroapa-kinai nii. Usha'apanum kau'an ukonaukii-kidan idi ukaawan kaiman powaa ati, aonaa kanom sha'apan u'ati.' ²⁸Mazan tuukii uto'oran, uruu idi aonaa umorotan kabaun nazo iti. Sariapa udaru makon u'idi'iti, na'iki tuukii uaipan pamorota-kidanuz kabaun nazo iti. ²⁹Mazan sariapa udani dako'atiautapa'akan uparadan. Ukian padaru ati. 'Kotua'iki'i naa õkaudinan pu'ati, na'apa poitorui kawan, na'iki aonaa na'apainim zii õdikintapauzon puparadan, oo õmasha'apatakan pudyuudanii õsha'apatan. Mazan upu'u zii aonaa zoobaba puzowiauzon boogi^u õ'ati, õkonaunamadin-kinaa nii õpaonarunao tuma. ³⁰Mazan aizii dii pudani kaawan, mainaabata'o kaiman-daun aimaakan wuru'u putaanii kidaz u'ati. Ukabootan puraata soo madoronaa-ziiwanao zunnao^v dau'ati. Mazan aizii di'i ukaawan idi, puzowii-kidan kakiwini'o tapi'iza.'

³¹'Õdani,' udaru kian u'ati. 'Mishi pugaru karikaonan puna'an õtuma, ukau'an ipai daunuuda'u wuru'u aimaakan õtaapanii kidaz, pu'idiwau pa'idiwaru wuru'u. ³²Mazan aonaa turuu wamako-

^u 15:29 boogi: English ida'an, goat. ^v 15:30 madoronaa-ziiwanao zunnao: ïnao zaa-maapauzonao puraata pakiaapa-kidinan dikin ii.

naukii-kidikan wuru'u pu'inawuzu kaawanuz. Usha'apanum kau'an mainaabatina'o uruu, mazan di'i uaidinan aizii kakupa, na'iki uruu pozawata'o, mazan masha'apakiaka ukaawan powaa ati wa'ida'ati.' ”

Poitorui aitapa'o pasha'apatinan diina'iti'o tannaa nii

16 ¹Jesus kian patominapa-kidaniinao ati, “Kaina'a bauda'apa pidan kapuraatanu'o, na'iki kaina'a upoitoru awunuutapa'o ipai utaapanii kida aimakaan, na'iki uruu ati'o nii aimakaan kida kawinipinaata-ka. Bauda'apa kamoo, naobanai abatan papoitoru kaiwaapan, puraata mainaaba-daun. ²Uruu idi udapada-kidanuzu na'iki ukian u'ati. ‘Mishii, na'apa'oram kuwai kaiwuru'u oabataniaz pudau'an. Na'apa dii pusha'apaapan opuraatan? Aizii oaiapa otukapan kaiman-daun pusaadani kida aimakaan pukaaritan ida'a. Na'iki ipai oaiapan pusaadan na'apauda'um kaina'a aimakaan kida, na'iki opuraatan. Oaiapa otukapan ipai aimakaan patumaaka. Usha'apanum kau'an uruu dauna'an, aonaa powa'a oaiapan pukaudin o'ati oo aona'o ni'i naa powa'a pukazowautapan aimakaan wuru'u otaapanii kidaz.’

³“Uruu idi poitorui di'itinpan, na'iki ukian paipan ati. ‘Akarachii, aizii onaubanaa muuda-kida'azon ogaru okaudin-kizi ai. Na'apa dii pa'i osha'apatinan? Asaki'i. Aonaa pa'i oturuan okaudinan dadara'o kaudin-kizai dau'u, aonaa oka'iitan okichadan imi'i. Na'iki ogaru

naobanai-tinpauzo, aonaa oka'iitan opishautan aimakaan pidannao ai, kakiba'azonna'o ni'i naa ona'apainpan an.’ ⁴Uruu idi udi'itinpan tuukii. Udauna'an ukian, ‘Aizii oaitapa na'apam nii osha'apatinan. Okapaonarutinan nii kai, aizii pa'i onaubanaa kabootan dono'o naa ogaru okaudin-kizi ai, kaina'a'o nii opaonarunao, kamunanu'o nii o'ati, na'iki morota-kida'o nii ogaru padapu iti,’ ukian.

⁵“Udauna'an udapadan naa bauda'apa kida pidannao wuru'u mawinipinaatapainao kidaz unaubanaa, na'iki upishaan naa idyaun. Kiwiini'o pidan ati ukian. ‘Na'apauda'um dii pumawinipinaatapan onaubanaa?’ ⁶‘100 moto kiwinii omawinipinaatapan u'ai,’ ukian u'ati. Uruu idi uso'otan uadowanchin kaaritannaa. Na'iki ukian u'ati. ‘Dii kaarita ida'a usaadinpan wuru'u pumawinipinaatapaniaz. Mazan aizii opowaadan nii puadowanchin pu'ati, ukau'an pukawinipinaatan nii soo 50 karikaonan. Ukau'an na'apa'a naa aizii pusaada kai da'a'a, naobanai tukapan nii.’

⁷“Udauna'an upishaan naa ba'oran. ‘Pugaru mani, na'apauda'um pumawinipinaatapan onaubanaa?’ Ukian, ‘Ogaru, 100 saako poroom, omawinipinaatapan u'ai.’ Uruu idi uso'otan koshan uadowanchin kaaritannaa na'iki ukian. ‘Dii kaarita ida'a usaadinpan wuru'u pumawinipinaatapaniaz, mazan aizii opowaadan nii puadowanchin pu'ati, ukau'an pukawinipinaatan nii soo 80 saako karikaonan.

Ukau'an na'apa'a naa aizii pusaada kai da'a'a kaarita ida'a, naobanai tukapan nii.'

⁸“Uruu idi naobanai kian dikauda'o papoitoru dau'an. ‘Uaitapa mishi na'apam padi'itinpan na'iki uaitapa na'apam pakaiwainan diina'iti'o tannaa nii.’” Jesus kian koshan, “Pidannao di'itinpaazonao soo pakapuraatanun dau'u, ãaitapa pa'an na'apam pakaiwainan, ãaitapa na'apam pasha'apatan aimakaan pairibannao ati pakaimandininaa nii. Ñaitapa pa'an na'apam pasha'apatan aimakaan, wunao aia'a pidannao mashaapainouuz Tominkaru ati.”

⁹Powa'a zii koshan Jesus kian ï'ati, “Marii kizi'i naa unao aita-pan aizii na'apam ukaiwaan wuru'u uikodanii kidaz aimakaan. Uaitapa kizi na'apam ukaimandinan, na'iki ukapaonarutin utaapanii kida aimakaan ida'an. Na'iki diina'iti'i aonaan dono'o naa aimakaan kida na'iki puraata kaiwaa-kaao, mazan kaina'a'o nii pa'an kamunanu'o nii pu'ati na'iki morota-kida'o nii pugaru karikaonanu'o mashaapakizai iti.

¹⁰“Na'ia'oram pidan kaimana'o utaapan masakauda'u'o aimakaan taapa-kida-kaao pa'ati, na'apa'o nii kapam kaimana'o nii utaapan diri'i'o aimakaan taapa-kida-kaao an pa'ati. Mazan aizii pidan aona'oraz utaapan kaiman aimakaan wuru'u masakauda'u'oraz taapa-kida-kaao pa'ati, na'apa'o nii kapam aona'o nii utaapan kaiman udaru'o aimakaan, wuru'u taapa-kida-kaao

an pa'ati. ¹¹Aizii unao, umaaitapakan an ukaiwaan oo utaapan kaiman sha'apauzii kai, ukau'an aona'o nii uturuan utaapan wuru'u kaimana'o, oo umanawun kida'o aimakaan taapa-kida-kariwai ni'oraz u'ati, diina'iti'i aokazi ii. ¹²Aizii umataapakan idi kaiman ba'oran pidan sha'apauz kai, aonaa turuu kaimana'o oo umanawunu'o aimakaan taa-kaao u'ati diina'iti'i, wuru'u u'idiwau ni'oraz padamata aokazi ii.

¹³“Aonaa turuu poitorui kaudinan dya'utama'o naobanainao ati. Panaadon uto'ora-kizaitapan nii bauda'apa, na'iki umarainpan nii ba'oran. Kaimana'o nii uizo'atin bauda'apa, na'iki ukashadapan nii ba'oran. Ukau'an na'apa kapam kai, aonaa turuu pidan naobanaitapan Tominkaru na'iki puraata.”

Ba'oran kida Jesus kakinaori

(Matthew 11:12-13; 5:31-32;

Mark 10:11-12)

¹⁴Aizii Phariseenao abatan idi wuru'u Jesus kakuwaapatinanuz kaikapa'a, tuukii ïbanikiitan wuru'u ukuwaa kidaz. Usha'apanum kau'an, ñnao tuukii ïmarainpan kapuraatan-karu. ¹⁵Uruu idi Jesus kian ï'ati, “Unao manawun, kaimanainao pidannao kawanu'o uaipan utukapa-kaao. Mazan Tominkaru aitapanii kaimandaun unyukunuu. Aizii ipai aimakaan kida wuru'u umanawunu'oraz pidannao tukapan kai, mazan Tominkaru tukapan uruu kida aimakaan, madiwautapa-ka'o karikaonan.

¹⁶“Aizii kakinaorii, wuru'u Moses saadauzonii kidaz kotua'a

naa, na'iki wuru'u kotua'o Tominkaru prophetinnao saadauzonii kidaz, kaimana'o mashaapa-karu daua'o Tominkaru tuma. Uruu kida kuwai ma'ozaka ukowaadapauzokao, atii John Chikaawunuupauzo kaudinan di'iti. Uruu dauna'an Kaimana'o Kuwai Tominkaru naobanai-tinan daua'o kowaadapakaoka'a naa ipai pidannao ati. Uruu idi tuukii padamata pidannao tiwaan pamorotan Tominkaru naobanai-tinapa-kizi iti. ¹⁷Masha'apanna'o nii pa'an aokazi na'iki imi'i baara mainaabatinan, mazan wuru'u kakinaorii paradannaa sodi kidaz, aona'o nii bauda'apa umainaabata-kao.

¹⁸“Na'ia'oram pidan muudan dono paudaiaro, udauna'an umazidan ba'oran zun tuma, utoman oia'o wuru'u uba'orantapan idi. Na'iki na'ia'oram daonaiora zaamatan paudaiaro nii wuru'u muuda-kariwaiz zun, utoman kapam oia'o paba'orantapan ida'an.”

***Pidan kapuraatanu'o
na'iki Lazarus daua'o***

¹⁹Udauna'an Jesus kian naa koshan, “Baukapaiman kaina'a pidan kapuraatanu'o, na'iki umana-wunu'o umashaapan. Ukamichan umanawun kida na'iki kawinipinaa kida'o pa'idiwaru. Na'iki uwanyukunuunoo nii toma-kao umanawun kida'o kapam.

²⁰“Aizii udapu korarannaa paniinomizinaa ii, kaina'a pataka'utina'o pidan sakanatapauzo na'ii. Aizii wuru'u pidanaz ipai'o

umada kabishon, Lazarus kia'o u'uu. Ipai kamoo da'i una'akauzo-kao na'ati. ²¹Una'azootina'anan kowas kapuraatanu'o wanyukunuunoo unuba kida dau'an. Atii una'ian nii usakanatapan, arimarakanao pizoodapan naa ubisho kida umada ida'an.

²²“Bauda'apa kamoo Lazarus mawakan naa kowas. Mazan sariapa angelnao na'akan uruu aokazi iti. Uruu idi na'ia'a naa kaiman usakanatapan Abraham dazaba'a. Kadiman aka uruu dauna'an, kapuraatanu'o pidan mawakan naa kapam, na'iki udida-kao. ²³Uruu idi sariapa pa'an una'aka-kao oiainao pidannao mashaapa-kizi iti. Na'ia'a naa kapuraatanu'o pidan baiatan tuukii kaziwa'o.

“Aizii uawunuupan aokazi iti. Sariapa utukapan Abraham munapo, na'iki utukapa Lazarus sakanatapan udazaba'a. ²⁴Uruu idi ukadakon. ‘Ōdaru Abraham, pukamunan-kida ōgaru, pudyuuda Lazarus damotan paka'u shuwu wunu di'iti, na'iki marii uwa'atin ō'ida'ati, uwadidii kizi ōninoba. Usha'apanum kau'an tuukii manawun ōbaiatan wiicha'o, ōmashaapan idi tikazi wu'u.”

²⁵“Mazan Abraham kian u'ati. ‘Ōdani, pukakupan dono puaitapa na'apam pumashaapan kaiman konaukii, na'iki ipai aimaakan pu'ida'a. Mazan Lazarus uruu dono upataka'utinan, aonaa kanom nii u'ida'a. Mazan aizii kaimana'a naa na'iki konaukii pa'an umashaapan da'a'a, pupataka'utinan pu'u, na'iki pubaiatan pu'u kaziwa'o na'ii.

Luke

²⁶Na'iki aonaa na'apam wakamin-ka'utan pugaru, diina'a kazowa'o, na'iki munapo'o manawun ka'unaru awautapa'o pugaru wa'ai. Aonaa na'apam pidan makon di'iki'i, pugaru di'iti. Na'iki aonaa na'apam kapam pidan wa'atin da'ati'i pugaru di'iki,' ukian u'ati.

²⁷“Uruu idi kapuraatanu'o kian, Õdaru Abraham, pudyuuda mooko pa'i Lazarus õdaru dapu iti, õiribanna'o di'iti. ²⁸Kaina'ii kai baka'iauda'u õ'inawuzunao. Marii kizi ukakinaowankan ïdyaun ïtanawatin kizi pa'oi'an ai, aonaa kizi ïwa'atin pamawakan dauna'an da'ati'i, pataka'utin-kizai ida'ati.’

²⁹“Mazan Abraham kian u'ati. ‘Kaina'a Moses saadanii na'iki kotua'o Tominkaru prophetinnao saadanii kakinaorii kida kaarita ida'a. Marii ïabatan na'iki ïizo'atin wuru'u parada-karu kidaz.’

³⁰“Mazan kapuraatanu'o pidan kian. ‘Õdaru Abraham, upu'u aona'o nii ïabata'azon wuru'u parada-karu kidaz. Mazan aizii pidan mawaka'o na'iki tukapa'o wuru'u pataka'utin-kizaiz kadi-shita-kida-ka'o an, kakuwaapa'ana'o nii ï'idi'iti, sariaapa'o nii pa'an ïmishidan ukuwaa, na'iki ïtanawatinan nii pa'oi'an ai.’

³¹“Mazan Abraham kian u'ati. ‘Aizii ïmaabata'azookan an kakinaorii wuru'u Moses, na'iki kotua'o Tominkaru prophetinnao saadanii kidaz, ukau'an na'apa'o nii kapam, aona'o nii ïabata'azon pidan kadishita'o pamawaka-kizi iki kuwaa.’ ”

Pidan sha'apatan daua'o oia'o aimaakan

(Matthew 18:6-7, 21-22; Mark 9:42)

17 ¹⁻²Jesus kian patominapa-kidaniinao ati. “Kaina'a'o nii oia'o aimaakan kida sha'apata-kida-ka'o pidanna'o ati. Mazan kasha'ora'o nii manawun pidan baiaapan, usha'apata-kidan dikin ii oia'o aimaakan ba'oran pidan ati. Kaiman zii mani padamata udaru'o boodapa-kinai kuba suku-ruuta-ka'o an ukanau kadu iki, udauna'an ukaboota-ka'o paran baoko iti, usha'apata-kidan ai oia'o aimaakan ba'orainao ati. ³Ukau'an uaitapa kizi pa'i na'apam usha'apatinan.

“Aizii na'apainim pu'inawuzu sha'apatan oia'o, pukakinao uruu ma'ozaka'o ida'an. Aizii ukian an pu'ati, ‘Aka, mishi'o mishi wuru'u õsha'apatanuz oia'o aimaakan.’ Uruu dauna'an pumarina'ata'a naa wuru'u usha'apataniaz oia'o. ⁴Aizii usha'apatan an 7 oia'o aimaakan pu'ati, bauda'apa'o kamoo ida'a. Mazan karikaonan pasha'apatan kawana'ati oia'o pu'ati, uwa'atin na'iki ukian pu'ati. ‘Kasha'ora õ'ati õsha'apatan oia'o aimaakan pu'ati.’ Pumishida uparadan, na'iki aonaa puto'ora-kizaitapa'ana'a uruu, na'iki pumarina'ata wuru'u usha'apataniaz oia'o.”

Mishida-karu daua'o powa'a zii

⁵Aizii 12 Jesus tominapa-kidaniinaouz kian u'ati, “Putaa shoman wamishida-kinan nii powa'a zii.”

⁶Jesus kian ĩ'ati, "Umishidan an masakauda'u, na'apa mani mustard uuda sodi kawan, turuu ukian udaru'o atamun kadunaa ati, 'Puso'otin di'iki, na'iki pusakitin paran baoko ii.' Turuu umishidan puparadan.

Poitorui daua'o

⁷"Aizii mani kaina'a pupoitoru kaudina'o pu'ati zakapu ii, na'iki awunuutapauzo pu'uza kaznizonao, na'iki warakinpauzo pu'ati, na'iki maokodauzo kapam puwanyukunu ni. Aizii mani uruu kaawan zakapu iki, pudyuuda mani sariapa unikan pawanyukunu? ⁸Aonaa, mishii? Mishi'oraiman pudyuudan nii zii uwarakinan pu'ati, udauna'an pudyuudan nii zii umaokodan puwanyukunu ni. Uruu dauna'an puaroopan nii na'iki putuzan nii puriwun. Uruu dauna'ana'o nii zii pudyuudan uaroopan. ⁹Aonaa turuu poitorui zaudapan panaobanaa naubaan paugaru, pasha'apatan dikin ii ipai aimakaan panaobanaa paradan kawana'ati. ¹⁰Ukau'an na'apa pa'i unao kapam, usha'apatan dauna'an ipai aimakaan udyuuda-ka'o kawana'ati. Turuu ukian, 'Waunao poitoruinao karikaonan. Washa'apata ipai aimakaan kida wadyuuda-ka'o kawana'ati, usha'apanum kau'an wakaudin-kizi ni'o karikaonan utaa-ka'o wuru'u.'"

Jesus kakudan 10 pidannao

¹¹Aizii Jesus makopaanan dono Jerusalem iti, udobatapaanan Samaria Baara na'iki Galilee Baara

sakodata, wuru'u uwiizai-tinpan kida di'ii'aka. ¹²Umaonapatapaanan pu'u wiizai di'iti, sariapa 10 daonaioranao, kabishopauzonao kichana'iki-kia'o bishoi idi ikodapan uruu. Mazan munapo ikadishitapan u'ai. ¹³Uruu idi ikadakon u'ati kaikapa'a: "Jesus, Naobanai, pukamunan-kida waunao."

Luke

¹⁴Jesus awunuupan, sariapa utukapan ĩdyaun. Uruu idi ukian ĩ'ati, "Umako faadaa di'iti, marii kizi uawunuutan umada, utukapa kizi mishi umada saabainan kaiman." Udauna'an ĩmako'okan naa, aizii ĩmakopaanan pu'u masha'apakiaka ĩtukapan pamada saabaina'akan naa.

¹⁵Uruu idi bauda'apa daonai-ora padantan Jesus di'iti. "Kaiman manawun pugaru Tominkaru," ukian diiwa'o ida'an. ¹⁶Ukaawan Jesus di'iti, sariapa ukodoru'ukan maonapa ukidiba ida'a, ukanaapu iti, udauna'an udawukan, uawun imi'i baara iti. "Kaiman manawun õ'ati, pukakudan õgaru," ukian Jesus ati. Aizii wuru'u pidanaz, aonaa Jew mani uruu, mazan Samaria san pa'an.

¹⁷Sariapa Jesus kian, "10 sha'atii pidannao õkakudan. Na'iam naa wuru'u ba'orainauz? ¹⁸Soo bauda'apa karikaonan pidan wa'atin powaa ati ukonaukii-kida'anan Tominkaru, na'iki uruu ba'oran kaduz pidan padamata." ¹⁹Udauna'an ukian pidan ati, "Pukadishita, pumako kizi'i naa, pumishidan idi'o õgaru wuru'u pukakudanuz," ukian.

Tominkaru naobanai-tinan dau'a'o
(*Matthew 24:23-28, 37-41*)

²⁰Phariseenao pishaan Jesus, “Na'apainim nii wuru'u Tominkaru naobanai-tinanuz?”

Jesus kian i'ati, “Tominkaru naobanai-tinan dono, aona'o nii utukapa-ka'o. ²¹Aona'o nii pidan kian, putukapa di'i naa ukaawanu'u, oo kindi'ia'a naa ukaawanu'u. Usha'apanum kau'an unao bii a'o wuru'u Tominkaru naobanai-tinapanuz.”

²²Udauna'an ukian patomi-napa-kidaniinao ati, “Kaina'a'o nii bauda'apa kamoo, tuukia'o nii utukapa'azon Daonaiora Aokazi Iki'o kaawan. Mazan aona'o nii zii ukaawan na'apain. ²³Uruu dono kaina'a'o nii pidannao kian unao ati, 'Putukapa. Kindi'ia'a naa uru'u,' oo 'di'i naa uru'u.' Mazan aonaa pa'i pudima'ana'a, oo aonaa pa'i pumako'ona'a idawu'ati, idapada kizi iti pugaru. ²⁴Usha'apanum kau'an o'kaawan dono, ipai'o nii pidannao tukapan o'garu. Na'apa toroanaru pizo-pizowankan kawan di'itanapu kida'a, ipai utukapa-ka'o. Ukau'an na'apa'o nii kapam wuru'u o'kaawanuz. ²⁵Mazan kai, opatakata'uta-ka'o nii zii na'iki obaiaapan nii zii tuukii kaziwa'o. Na'iki tuukia'o nii pidannao, wuru'u mashaapainao kidaz kai, kashadan o'garu. ²⁶Aizii diina'iti'i Noah dono'o kawanu'o nii amazada, Daonaiora Aokazi Iki'o kaawan dono. ²⁷Na'apa kotua'a naa, Noah dono kaiman pidannao abatinpan,

itoman aroapa-karu, ituzapan, zunnao na'iki daonaioranao kida mazidapan. Atii na'apa Noah paidinan pakanawan zo'iti, pakawan pidannao mashaapan na'apa. Aizii na'apain umorotan dono kanawa zo'iti, wunu kaawan tuukii, tuukii. Uruu idi ipai, ipai pidannao mawakan panaraan idi.

²⁸“Na'iki Lot dono'o kawanu'o nii kapam amazada, wuru'u o'kaawanuz diina'iti'i. Lot kakupan dono, kaiman pidannao abatinpan, itoman aroapa-karu, ituzapan, ba'orainao torian diri'i kida aimaakan, ba'orainao selliipan. Ba'orainao kaudinan ipaopan pazakapun kida. Ba'orainao kida toman kabaun. ²⁹Atii na'apa Lot kodita-kida-ka'o Sodom iki, pakawan pidannao mashaapan na'apa. Aizii Lot koditan dono manawun, Tominkaru wao-kidan tikazi-tinapa kida'o kuba shorauz aokazi iki, na'apa wunu kaawan kawan. Uruu idi kaiman-daun pidannao mawakan. ³⁰Ukau'an Daonaiora Aokazi Iki'o, na'apa'o nii kapam amazada ukaawan dono diina'iti'i.

³¹“Aizii na'apain, o'kaawan kamoon dono, kanom sakanatapan an paniba ii, aonaa turuu umorotankan zii padapu nazo iti pasha'apauz dau'ati. Na'iki pidan pazakapun ia'o ukaudinan, na'apain o'kaawan kamoon dono, aonaa turuu upadantankan zii padapu ati. ³²Puaitapa na'apam Lot daiaro sha'apatauzo-ka'o opadantinan idi.

³³“Aizii na'ia'oram pidan mamuuda'azoo-ka'o wuru'u

pamashaapanuz panyukunuu aipan kawana'ati kai, upu'a'o nii uwaziwaan ipai wuru'u pamarainapanii kidaz. Mazan aizii na'ia'oram pidan marina'ata'o pamashaapanuz panyukunuu aipan kawana'ati kai, na'iki kashaapa'o nii pazowii-ka'o òdikin ii. Mishi'o nii pa'an udoronaa kazannaata-ka'o, na'iki karikaonanuo'o nii pa'an umashaa-pan Tominkaru tuma.

³⁴“Òkowaadan nii u'ati mishi'o aimaakan. Na'apain òkaawan dono kaina'a'o nii dya'utam pidanna'o da'awupan pashimaka wu'u. Bauda'apa'o nii pidan na'aka-ka'o, ba'oran una'an nii uwa'aka-ka'o. ³⁵Na'iki kaina'a'o nii na'apain dya'utam zunnao boodapan maziki. Uruu dono bauda'apa'o nii zun na'aka-ka'o, ba'oran ona'an nii owa'aka-ka'o. ³⁶[Na'iki kaina'a'o nii dya'utam daonaioranao kaudinan pazaka-pun ii. Uruu dono bauda'apa'o nii na'aka-ka'o, ba'oran una'an nii uwa'aka-ka'o.]”^w

³⁷Sariapa Jesus tominapa-kidaniinao kian u'ati, “Naobanai. Na'iam nii wuru'u aimaakan sha'apanuz kaikapa'a?”

Jesus kian i'ati, “Uaitapan nii, aona'o nii umainaabanan. Na'iam utukapan an watonao kasaba'uinpan, sariapa uaitapan kaina'a aimaakan mawakan. Ukau'an uaitapan nii kapam amazada kaawan an, aona'o nii umainaabanan.”

*Zuna mawaka'o odaiaru
pishaan pakaminka'uta-ka'o*

18 ¹Uruu dauna'an Jesus kowaadan naa di'itinapakinai kuwai patominapa-kidaniinao ati. Aizii wuru'u ukowaadanuz kuwai, itominapa-kinaa ni'o toriinapa-karu dau'u. Aonaa kizi isookadan patoriinpan Tominkaru ati. ²Kaikapa'a wuru'u Jesus kuwaaz: “Bauda'apa wiizai di'ii, kaina'a pidan kootowapa-kidauzo pidanna'o. Wurru'u pidanz aonaa ukichana'ikin Tominkaru ai, na'iki aonaa ukarodapan pidan. ³Aizii uruu wiizai di'ii, kaina'a zun mawakaiba'a naa odaiaru. Madukutaka owa'ati'anpan u'ida'ati, oaipan idi ukaminka'utan paugaru. Kaikapa'o wuru'u okianuz u'ati: ‘Kaina'a pidan kashadaputan ògaru aimaakan dau'an. Turuu mani pukaminka'utan ògaru, pusakitapadan ida'an wuru'u aimaakanuz?’ ⁴Aonaa mazan unyukunuupan oo ukaminka'utan oroo sariapa. Uruu idi owa'ati'anpan atii ukashadinan o'ai. Uruu idi ukian paaipan ati, ‘Ògaru aonaa òkichana'ikin Tominkaru ai, na'iki aonaa òniina-wiitan pidan. ⁵Mazan upu'a'o nii òkaminka'utan wuru'u zunaabaz, òsha'apatan nii wuru'u oaipaniaz òsha'apatan. Òmasha'apatakan an o'atiz, aona'o nii osookapan owa'ati'anpan. Panaadon okarinaadan ògaru pawa'ati'anpan idi.’ ”

Luke

^w 17:36 Kiwiini'o saada-kariwai ida'a, aonaa di'oraz saadinpanu'u.

⁶Uruu idi Jesus kian koshan, “Aizii uabata na'apam dikauda'o padamata kootowapa-kidauzo pidannao kian. ⁷Aizii Tominkaru mani, aonaa mani turuu ukamin-ka'utan papidanannao, ipishautan an uruu ipai kamoo na'iki ipai maruta'o, iaipan idi pakaminka'utakao? Uabatapa mani kotua'iki, aimaakan pishauta-ka'o an pa'ati? ⁸Ōgaru kian, mishi kadimana'o nii ukaminka'utan oo usha'apatan aimaakan upishaa-ka'o kawana'ati. Mazan Daonaiora Aokazi Iki'o kaa-wan dono koshan uikodan nii mani mishida'o manawun pidannao wuru imi'i baara'a'a?”

Pharisee na'iki zaamaapauzo tax puraatannaa daua'o

⁹Udauna'an Jesus kowaadan naa di'itinapa-kinai kuwai, wunao ati'i dakotinpainaouz kaikin kaimanainao nii, na'iki dakotin-painaouz kaikin mishidainao nii Tominkaru, ipai ba'oran pidannao ai. ¹⁰Kaikapa'o wuru'u ukuwaaz: “Baukapaiman, dya'utam pidannao makon Tominkaru Dapu iti, itoriinpa'anan Tominkaru ati. Bauda'apa pidan, uruu Pharisee. Ba'oran, uruu zaamaapauzo tax puraatannaa. ¹¹Pharisee toriinpan ukadishitapan di'itanpu'u. Kaikapa'a wuru'u utoriinapanuz mashauda'u panyukunuu ii: ‘Kaiman manawun pugaru ō'ati Tominkaru. Usha'apanum kau'an ōgaru, aonaa ba'orainao kawanu'o mani, aonaa misha'oraru mani ōgaru, aonaa na'apainim ōdikintapauzon kakinaorii oo

ōsha'apatan dikauda kida'o aimaakan. Na'iki aonaa ba'orainao kawanu'o mani ōba'orantapauzon. Kaiman zii ō'ati, aonaa arawu kawanu'o mani ōgaru'u, zaamaapauzo tax puraatannaa. ¹²Ōgaru, bauda'apa sondii ida'a, dya'utam kamo'o nii ōmanikakan ōwanyukunuu ōsandinpan idi pu'ati. Na'iki karikaonan da'i ōbuutauzon 1/10 ōpuraatan na'iki ōpaoriba aka pu'ati.’

¹³“Mazan aizii wuru'u zaamaapauzo tax puraatannaa, munapo ukadishitapan, utoriinpan di'itanpu'u. Aonaa baupapa uawunuupankan aokazi iti. Mazan utoriinpan, uzowian padokori'i na'iki ukian, ‘Tominkaru, ōgaru oia'o pidan, pukamunan-kida shoman ōgaru.’ ”

¹⁴Uruu idi Jesus kian i'ati, “Ōkowaadan nii u'ati mishi'o aimaakan, soo zaamaapauzo tax puraatannaa pa'an, Tominkaru mainaabata u'oian. Na'ia'oram pidan tuukia'o uaipan pakazowautapan pidannao, bauda'apa kamoo Tominkaru waranuitapa-kidan nii uruu ba'orainao ati. Na'iki na'ia'oram pidan waranuitapa-kidina'o, mazan bauda'apa kamoo Tominkaru zaamatan nii uruu kazowautapa'o nii ba'orainao.”

Jesus na'iki koraiziannao sodi kida daua'o

(Matthew 19:13-15; Mark 10:13-16)

¹⁵Bauda'apa kamoo pidannao kaawan Jesus ida'ati ina'akan paudainao sodi kida. Iaipan upishatan na'iki utoriinapa-kidan paudainao.

Aizii Jesus tominapa-kidaniinao tukapan wuru'u ĩna'akanuz paudainao u'ida'ati, sariapa ĩto'orauan ĩdyaun. ¹⁶Mazan sariapa Jesus dapa-dan koraiziannao pa'ida'ati. Na'iki ukian patominapa-kidaniinao ati, "Marii koraiziannao wa'atin, aonaa umashaata'ana'a ĩwa'atin o'ida'ati. Usha'apanum kau'an, koraiziannao kawanu'o pidan wuru'u zaamata'oraz Tominkaru panaobanaa nii. ¹⁷Mishi, o'kian nii u'ati: Na'ia'oram pidan aona'o uzaamatan Tominkaru panaobanaa nii di'oraz koraidaonaa kawan, aona'o nii utukapan wuru'u kaiman kida'oraz aimaakan Tominkaru sha'apatanii wunao ati'i, zaamatainaouz uruu panaobanaa nii."

Pidan kapuraatanu'o na'iki makokaru daua'o aokazi iti

(Matthew 19:16-30; Mark 10:17-31)

¹⁸Kaina'a pidan, kazowautapa'o pamin-Jewnao pawizi ii. Uruu kian Jesus ati, "Kaimana'o tiichaa, na'apa dii o'sha'apatinan, Tominkaru taa-kinnaa nii o'ati wuru'u karikaonanu'oraz kakupa-karu?"

¹⁹"Kandii nii pudakotan o'garu kaimana'o nii?" Jesus kian u'ati, "Mazan mishi aonaa kanom ba'oran kaimana'o nii, soo bauta'apa Tominkaru. ²⁰Puaitapa na'apam kakinaorii kian, tawuru'u Tominkaru taauzonii kidaz Moses ati? Ukian. 'Mana'a puba'orantapa'ana'a, mana'a puzowia'ana'a pidan, mana'a pukoidapa'ana'a, mana'a pumariidina'ana'a puiriban dau'u, na'iki pumarainapa pudaru na'iki pudaro.' "

²¹Aizii pidan kian Jesus ati, "O'koraidaonaan di'iki o'izo'atin ipai daunuuda'u wuru'u kakinaorii kidaz."

²²Uruu idi Jesus kian u'ati, "Kaina'a bauta'apa'a naa aimaakan pusha'apatan nii. Pusellii ipai pusha'apauzi, putaa kizi wuru'u puraataz pataka'utinainao ati. Pusha'apatan an aimaakan na'apa, kaina'a'o nii umanawun kida'o aimaakan taapa-ka'o pu'ati aokazi ii. Uruu dauna'an turua'a naa puwa'atin o'dawu'ati, putominapa kizi o'idi'iki." ²³Aizii pidan abatan idi wuru'u Jesus na'apanuz, aonaa unadapan paabatanuz, tuukii unyukunuu kasha'oran. Usha'apanum kau'an kapuraatanu'o wuru'u uruuz.

²⁴Jesus tukapan idi wuru'u unyukunuu kasha'oranuz, sariapa ukian, "Kasha'apannaa na'iki dadara manawun kapuraatanii-nao ati Tominkaru naobanaita-ka'o. ²⁵Masha'apanna'o nii pa'an camel podotan akosa awun shaawata, kapuraatanu'o zaamata'azon ai Tominkaru panaobanaa nii."

²⁶Sariapa abatapainao pidannao kian Jesus ati, "Ukau'an aona'o nii bauta'apa pidan kazannaatinan?"

²⁷Jesus kian, "Na'ia'oram aimaakan kasha'apanna'o oo aona'o turuu pidan ka'iitan pasha'apatan, mazan Tominkaru masha'apannaa usha'apata'akan pa'an aimaakan, wuru'u aona'oraz turuu pidan ka'iitan pasha'apatan," ukian i'ati.

²⁸Sariapa Peter kian Jesus ati, "Putukapa na'apam waunao, ipai

daunuuda'u wawa'akan aimakaan, na'iki wadapu, wada'anpan idi pugaru, oo watominpa'azon idi pu'idi'iki.”

²⁹Uruu idi Jesus kian u'ati, “Ōkowaadan nii aimakaan mishi'o unao ati. Na'ia'oram pidan wa'aka'o padapu, paudaiaro, pa'inawuzunao, padaru, padaro, oo paudainao, pakaudina'azon idi manawun Tominkaru ati, ³⁰dobata'o nii zii manawun Tominkaru taan u'ati kaiman kida'o aimakaan kai, na'iki utaan nii u'ati karikaonanu'o kakupa-kinai diina'iti'i.”

Idikinautan naa Jesus kakuwaapan pamawakan dau'u

(Matthew 20:17-19; Mark 10:32-34)

³¹Jesus dapadan pa'ida'ati soo wunao karikaonanu'u patominapakidaniinaouz. Ukian i'ati, “Uabata ōparadan aizii. Aizii wuru'u wamakonuz Jerusalem iti. Na'ia'o ni'i naa ipai aimakaan sha'apata-kaona'apa tawuru kawana'ati'i kotua'o Tominkaru prophetinnao saadauzonii kidaz Daonaiora Aokazi Iki'o dau'ana'oraz. ³²Uzaamata-kaona'udauna'an utaa-kaona'ni Gentilena^x ati. Ībanikiitan nii na'iki idakooapan nii uruu, na'iki idakooapan nii kapam wuru'u ukuwaa kidaz. Na'iki isopiautapan nii uruu. ³³Na'iki ĩba'izian nii uruu, udauna'an ĩzowian nii uruu. Mazan idikinauda'u kamoo dauna'an, ukadishitan nii pabaaranaa iki.”

³⁴Mazan aonaa utominapa-kidaniinao aitapan na'apa'oram dau'o wuru'u ukadakotinanuz. Usha'apanum kau'an dizapa-kariwai ĩaitapan ai wuru'u ukuwaaz, uzowii-kaona'oda'oraz.

Jesus saabaan isha'o pidan awun
(Matthew 20:29-34; Mark 10:46-52)

³⁵Jesus maonapatapaanan pu'u Jericho iti, kaina'a pidan ishaawun sakanatapan maonapa dunapo daawa'a, upishautan puraata pidannao ai. ³⁶Aizii uabatan idi iriba manawun pidannao dobaapan kida padazaba an, sariapa upishaan ĩdyaun. “Kanom kaiwuru'u pidannao sha'apaapaniaz?” ukian.

³⁷“Jesus, Nazareth san dobatapan diida'ana'a,” ĩkian u'ati.

³⁸Sariapa ishaawun kadakon Jesus ati. “Jesus, David Takaan-daun, y pukamunan-kida ōgaru,” ukian.

³⁹Sariapa pidannao kiwiitapanao kida makopaanan to'orauanuzu, ĩaipan umashaadan. Mazan powa'a zii manawun ukadakon diiwa'oda'an. Ukian, “David Takaan-daun, pukamunan-kida ōgaru,” kia'o wuru'u ukadakoinanuz.

⁴⁰Sariapa Jesus kadishita'akan pamakopa-kizi an, na'iki udyuudan pidannao na'akan pa'ida'ati wuru'u ishaawunuz. Aizii ukaawa-kida-kaona'udauna'an Jesus dazaba ati, sariapa upishaan uruu. ⁴¹“Kanom puaipan ōsha'apatan pu'ati?”

^x 18:32 *Gentilena*: pidannao pana'a'o Jewnao ai. Putukapa kaarita token ii, Paradakarua Masha'apannaada-kinao di'ii. ^y 18:38 *David Takaan-daun*: Kotua'o Tominkaru kian udyuudan nii bouda'apa David Takaan-daun umanawunu'o naobanai nii.

“Ōnaobanaa, ōtukapa'azon amazada,” ukian Jesus ati.

⁴²Uruu idi Jesus kian u'ati, “Marii mooko putukapan. Pumishidan idi'o ōgaru, wuru'u putukapanuz naa,” ukian. ⁴³Sariapa mishi utukapa'akan kaiman. Na'iki'o uda'anan naa Jesus, na'iki tuukii ukonaukii-kidan Tominkaru. Aizii ipai pidannao tukapainao wuru'u ishaawun awun saabaa-kaoz, tuukii kapam ikonaukii-kidan Tominkaru.

Zacchaeus tukapa'azon Jesus

19 ¹Aizii Jesus dobatapaanan pu'u Jericho an, ²kainana'a pidan na'ii kapuraatanu'o, Zacchaeus kia'o u'uu. Uruu kazo-wautapauzo zaamaapauzonao tax puraatananaa. ³Uruu dono tuukii Zacchaeus aipan patukapan Jesus. Mazan uruu madiwau'o pidan, aonaa kowas na'apam utukapan Jesus, usha'apanum kau'an iriba manawun pidannao kasaba'uinan Jesus daawata. ⁴Uruu idi udiman Jesus na'iki pidannao ua'ati, na'iki uzaidan doko'o atamun kadu iti, Sycamore kia'o u'uu. Usha'apanum kau'an na'ana'o nii wuru'u Jesus dobatanuz, na'iki'i naa uawunuutapan.

⁵Aizii Jesus kaawan uzaidapa kizi pa'inamun, sariapa uawunuupan na'iki ukian u'ati, “Zacchaeus, putoka kadiman, usha'apanum kau'an ōsookadinan nii pudapu ii aizii.”

⁶Uruu idi kadiman Zacchaeus toka'akan, na'iki una'akan naa

Jesus padapu iti. Kaiman u'ati, na'iki tuukii unaubaan Jesus sookadinan padapu ii. Uruu idi tuukii manawun ukonaukian. ⁷Mazan pidannao, tuukii idakoopan wuru'u Jesus sookadinanuz na'ii. Kaikapao wuru'u ikianuz udau'an: “Aushaa utukapa, usookadinan oia'o pidan dapu ii.”

⁸Aizii padapu ia'a naa, Zacchaeus kadishitan pidannao kanaapu'u, na'iki ukian Jesus ati, “Naobanai, puabata na'apam ōkian aizii: Ōbuutan nii pazikon an ōpuraatan, na'iki pazikon an ōsha'apauz ōtaan nii mapuraataniinao pidannao ati. Aizii na'ia'oram pidan ai ōzaamatauzonii dobata'a naa manawun puraata ōdyuuda-ka'o ai, mazan aizii ōtaan nii i'ati powaa iti wuru'u ōzaamatauzonii kidaz i'ai. Mazan ōtaan nii i'ati dobata ōzaamatauzon ai. Ōzaamatan an 10, ōtaan nii u'ati 40,” ukian.

⁹Sariapa Jesus kian u'ati, “Aizii Tominkaru kazannaatan pidannao pa'oian ai, wuru'u mashaapainao kidaz wuru kabaun ida'a'a. Ukau'an wuru'u pidan kadapu'oraz, Abraham takaan-daun, na'apa ipai waunao kawan. ¹⁰Aizii Daonaiaora Aokazi Iki'o na'apa'o dau'ati'o udyuuda-ka'o, dorota'o nii, na'iki kazannaata'o nii pozawatainao pidannao.”

*Na'apam poitoruinao sha'apatan
puraata taa-kariwai i'ati
(Matthew 25:14-30)*

¹¹Ipai pidannao abatapan wuru'u Jesus kakuwaapatinanuz. Na'iki uruu dono maonapa

za'ora'a naa Jesus Jerusalem iti. Aizii pidannao zauda-kidan Jesus kaawan dono Jerusalem iti, uru'o ni'i naa ĩzauda-kidan patukapan Tominkaru naobanai-tinan kamoon kaawan. Mazan Jesus aitapa ĩdi'itinpan. Uruu idi ukakuwaapan naa koshan ĩ'ati, na'iki ukowaadan naa ĩ'ati di'itinapa-kinai kuwai. ¹²Kaikapa'o wuru'u kuwai ukowadaniaz ĩ'ati: "Kaina'a umanawunu'o pidan, umako'ozon munapo, ba'oran wiizai iti, usha'apanum kau'an uzaamata'azoo-kao idi tuubaru'o naobanai nii, kazowautapa'o nii pawizi sannao. Aizii panaobanaita-kao dauna'an, uaipan papadantan powaa ati pawizi ati. ¹³Pamakon ua'ii udapadan 10 papoitorunao pa'ida'ati. Na'iki utaa ĩkawana'ati bauda'apa kida ĩpuraatan nii, gold idi'o utoma-kao.^z Udauna'an ukian naa ĩ'ati. 'Utiwaa pa'i usha'apatan aimakaan wuru ida'ana'a upuraatan kidaz, atii ōkaawan powaa ati,' ukian. Uruu dauna'an umakon naa.

¹⁴"Mazan tuukii uwiizi sannao to'oran u'ati. Uruu idi ĩdyuudakidan paparadan udawu'ati, tuubaru kidainao pidannao di'iti wuru'u naobanaita'o ni'oraz uruu na'ii. Kaikapa'a wuru'u ĩdyuudanuz paparadan: 'Aonaa waaipan ukazowautapan waunao,' ĩkian. ¹⁵Mazan upu'u uzaamata-kao kazowautapa'o nii pawizi sannao.

"Panaobanaita-kao dauna'an ukiwan naa pawizi iti. Aizii ukaa-

wan dauna'an, udapada-kidan naa papoitorunao, uabata'azon naa kanom ĩsha'apata, na'iki na'apauda'um naa ĩikodan papuraatan kida ida'an. ¹⁶Kiwiini'o upoitoru kaawan, ukian u'ati. 'Naobanai, ōikoda 10 goldtinapa kida'o puraata, tawuru ida'ana'a bauda'apa'oraz putaan ō'ati.' ¹⁷'Kaiman, puaitapa mishi pukaiwaan puraata. Kaimana'o manawun poitorui pugaru. Puaitapan idi pusha'apatinan kaiman na'iki puikodan idi dobata aimakaan masakauda'u'o aimakaan taa-kao ida'an, ukau'an aizii ōzaamatan nii pugaru kazowautapa'o nii 10 wiizainao,' ukian u'ati.

¹⁸"Udauna'an ba'oran poitorui wa'atin naobanai ida'ati. 'Naobanai, ōgaru ōikoda baka'iauda'u goldtinapa kida'o puraata wuru ida'ana'a bauda'apa'oraz putaan ō'ati,' ukian. ¹⁹Uruu idi naobanai kian u'ati. 'Kaiman, ōzaamatan nii pugaru kazowautapa'o nii baka'iauda'u wiizainao,' ukian.

²⁰"Udauna'an ba'oran poitorui wa'atin naobanai ida'ati. Na'iki ukian. 'Naobanai, dii ōkiwakidan pu'ati pakawan pupuraatan tawuru'u putaaniaz ō'ati. Una'an ōsaabatapanuz, na'iki kaimana'o ōbazobatapanuzu ōlinson idi. ²¹Ōtarian idi'o pu'ai wuru'u ōtaapanuz pupuraatan. Usha'apanum kau'an pugaru aonaa pukarodapazon pidan. Punaudapa puzaamatauzon pidan ai aimakaan

^z 19:13 *puraata, gold idi'o utoma-kao*: Greek ida'an udakota-kao mina. Bauda'apa puraata, idikinauda'u kauzu kaudin-karu winipinaa wuru'u.

aonaa pumizidin kizi mani. Na'iki puikodauzon paoribai aka, aonaa pupaowanii di'iki'o mani,' ukian naobanai ati.

22“Uruu idi naobanai kian u'ati. ‘Pugaru, aonaa pusha'apatinan pudyuuda-kaos kawana'ati. Ukau'an õpataka'utan nii pugaru puparadan kawana'ati. Puaitapan pu'u õmakarodapakan pidan, na'iki õzaamatan aimaakan aonaa õidiwau mani, na'iki õikodan paoribai aka, aonaa õpaonii di'iki'o mani. 23Mazan kandii nii mooko wuru'u, aonaa zoobaba pumuudan õpuraatan puraata taapa-kizinao ii? Aizii dii mani wuru'u õkaawanuz, dobata za'a naa mani padamata õikodan õpuraatan.’

24“Udauna'an naobanai kian wunao ati'i kadishitapainao kidaz udazaba'a. ‘Uzaamata u'ai wuru'u puraataz, utaa kiziz arawu ati'i ikoda'oraz 10 goldtinapa kida'o puraata.’

25“Mazan ìkian u'ati. ‘Naobanai, kaina'a'a naa 10 goldtinapa kida'o puraata u'ida'a.’

26“Uruu idi naobanai kian ì'ati, ‘Õkowaadan nii aimaakan u'ati: na'ia'oram pidan kaina'a'o aimaakan u'ida'a, taa-karu nii powa'a zii aimaakan u'ati. Mazan aizii pidan wuru'u aona'oraz aimaakan nii u'ida'a, zaamata-karu nii u'ai ipai wuru'u masakauda'u'oraz aimaakan u'ida'a'oraz.’ 27Udauna'an ukian. ‘Aizii pidannao wuru'u aona'oraz ìaipan õgaru panaobanaa nii,

una'aka ìdyaun da'ati'i, uzowii kizi ìdyaun õkanaapu'u.’”

Jesus maonapatan dau'a'o

Jerusalem iti

(Matthew 21:1-11; Mark 11:1-11;

John 12:12-19)

28Aizii Jesus ipaian dau-na'an pakadakotinan ì'ati, uru'u naa ìmakon Jerusalem iti. Jesus kiwiitapa'o nii pidannao ua'ati. 29Na'iki'i naa ìmakon, ìmakon atii ìmaonapatan naawazi di'iti, dakotapa-kariwaiz Olive Naawa kii. Upa'inamun, kaina'a dya'utam wiizainao, Bethphage kia'o udakotapa-kaos, ba'oran Bethany kia'o udakotapa-kaos. Sariapa Jesus dyuudan dya'utam patominapakidaniinao wiizai di'iti. 30Ukian ì'ati, “Umako wiizai di'iti. Aizii ukaawan dono na'iti, uikodan nii na'ii chaakashi^a dani, ko'idinpan, aona'o zii uzaidauzo-kaos. Ubuzuutanaka uruu, na'iki una'aka uruu da'ati'i. 31Aizii pidan kian an u'ati, ‘Kanom ni'o wuru'u ubuzuutanuz õ'uza?’ Ukii u'ati. ‘Wanaobanaa wuru'u aipa'oraz zii uruu.’”

32Uruu idi ìmakon naa, atii ìkaawan na'iti. Ìkoda ipai aimaakan na'apa ukowaada-kaos kawana'ati ì'ati. 33Udauna'an ìbuzuutan naa chaakashi dani. Sariapa uka'uza-tiki kian ì'ati, “Kandii ni'o wuru'u ubuzuutanuz õ'uza?”

34“Wanaobanaa wuru'u aipa'oraz zii uruu,” ìkian u'ati. 35Udauna'an ìna'akan naaz atii

Luke

^a 19:30 *chaakashi*: English ida'an, donkey.

īkaawa-kidanuzu Jesus di'iti. Uruu dauna'an īkadaaradan naa pachaa-kitan kida ubarau iti, Jesus sakanata kizi nii, na'iki īzaida-kidan naa Jesus ubarau iti. ³⁶Aizii umakopaa-nan pu'a'a naa ubarau an, uru'u naa pidannao kadaaradan naa pakamichan kida dunapota Jesus ua'ati.

³⁷Aizii īmaonapatan naa Jerusalem iti, īdaporotapaanan pu'a'a naa dunapota, wuru'u Olive Naawa iki'oraz. Uru'u naa iriba pidannao, wuru'u tominapatinauzonao kidaz Jesus di'iki, tuukii īkonaukian. Na'iki tuukii īkonaukii-kidan Tominkaru diiwa'o ida'an, patukapan idi ipai wuru'u pabi'inaaka kida'oraz na'iki umanawun kida'oraz aimaakan Jesus sha'apatauzon pachi'ikapa kizi kawana'ati. ³⁸Na'iki īkian, "Marii Tominkaru kaimanan manawun di'oraz King ati'i, kaawa'oraz uaipan kawana'ati. Uruu ida'ana'o nii wakaimanaakan Tominkaru tuma, marii Tominkaru aokazi ia'oraz konaukii-kida-ka'o tuukii manawun, umanawunun idi," īkian.

³⁹Kaina'a pabi'i kida Pharisee-nao pidannao bii'i, īnao kian Jesus ati, "Tiichaa, pudyuuda shoman putominapa-kidaniinao mashaadan kaiwuru'u pakadakoinapanuz."

⁴⁰Jesus kian ī'ati, "Ōkowaadan nii u'ati mishi'o aimaakan, pidannao mashaata-ka'o an pakadakoinpan ai, kubanaou'o ni'i naa kadakoin."

Jesus zaadan Jerusalem dau'an

⁴¹Aizii padaporotapaanan pu'u naawazi iki, Jesus awunuupan Jerusalem iti. Utukapa kaimanaiman

wuru'u donoiz. Sariapa uzaadan, ukamunan-kidan idi na'iaainao pidannao. ⁴²Na'iki ukian, "Kaiman zii mani padamata uaitapan an, kai wuru'u pidan kaimanaakakinaaz Tominkaru tuma. Mazan aonaa utukapanuz, na'iki dizapakariwai u'aiaz. ⁴³Mazan kaina'a'o nii bauda'apa kamoo, utarubanao kaawan īmizaataakapa'anan utuma. Ipai'o nii īkoraratan uwiizi na'iki aona'o nii na'itim ukazannaatinan. ⁴⁴Īmainaabatan nii kaiman-daun uwiizi, aona'o nii kanom wa'aka-ka'o u'ida'a. Na'iki ipai unao mashaa-painao na'a, umainaabata-ka'o nii kapam. Usha'apanum kau'an aonaa uaitapa'azon na'iki uzaamata'azon wuru'u Tominkaru dyuudaniaz u'ida'ati, ukazannaatin-kinnao ni'oraz padamata."

Jesus morotan naa Tominkaru

Dapu nazo iti

(Matthew 21:12-17;

Mark 11:15-19; John 2:13-22)

⁴⁵Aizii Jesus kaawan dono Jerusalem iti, umorotan naa Tominkaru Dapu nazo iti. Na'ii uikoda iriba pidannao selliipainao kida uzainao, taa-karu ni'o Tominkaru ati. Uruu idi uwaataabi'ian naa pidannao paselliapa-kizi kida di'iki. ⁴⁶Ukian ī'ati, "Kaikapa sha'atii Tominkaru paradan saadinpa'o kian: 'Ōdapu dakota-ka'o nii toriinaapa-kizai dapunaa nii.' Mazan unao ukaiwaapanuzu koidimikinao dizinapa-kizi nii," ukian ī'ati.

⁴⁷Ipai kamoo Jesus tominapa-kidan pidannao Tominkaru Dapu ii.

Luke

Jesus Tominkaru Dapu ia'o (19:45-46)

Aizii faadaanao zowaunaanao, na'iki tiichaapauzono Moses kakinaori dau'u, na'iki wuru'u kazowautapainao kidaz pidannao. Ipai ñao, tuukii ãipan pazowian Jesus. ⁴⁸Mazan aonaa ãaitapan na'apam pazowian uruu. Usha'apanum kau'an iriba manawun pidannao abatapan ukakuwaatinan, na'iki wuru'u pidannao kidaz karikaonan ña'ian Jesus tuma, usha'apanum kau'an aonaa ãipan padobaa-kidan ukuwaa, ãipan paabatan ukuwaa ipai daunuuda'u.

Jesus pishaa-kaom kanom aipan ati'o usha'apaapan aimakaan kida
(Matthew 21:23-27; Mark 11:27-33)

20 ¹Bauda'apa kamoo Jesus tominapa-kidan dono pidannao na'iki ukowaadapan dono ñ'ati Kaimana'o Kuwai Tomin-

karu Dapu ii. Na'ia'o faadaanao zowaunaanao, na'iki tiichaapauzono Moses kakinaori dau'u, na'iki kazowautapainao Jewnao na'ia'o kapam. Baokopa ñao wa'atin Jesus ida'ati. ²Na'iki ñkian u'ati, "Pukowaada wa'ati kanom dyuudanii na'iki kanom aipan ati'o wuru'u pukowaadapanuz kuwai na'iki wuru'u pusha'apatanz aimakaan kaikapa'a?"

³Sariapa Jesus kian ñ'ati, "Õpishaan nii unao bauda'apa aimakaan dau'an, õaiapa udako'atin õparadan. ⁴Kanom dyuudanii John na'iki kanom aipan ati'o wuru'u uchikaawunuupanuz pidannao? Tominkaru aipan ati'o oo pidan aipan ati'o?"

⁵Hãï, aonaa ãaitapan padako'atin uparadan. Sariapa ñpishaan

pairibannao kida. “Na'apam nii wadako'atin kaiwuru'u uparadanuz?” ĩkiitaakapan. “Aizii wakian an Tominkaru aipan ati'o wuru'u uchikaawunuupanuz, ukian nii wa'ati upu'u zii mooko aonaa umishidan John? ⁶Mazan aizii wakian an u'ati, pidan aipan ati'o karikaonan wuru'u uchikaawunuupanuz. Tuukia'o nii pidannao wuru'u diinaouzu'u, to'oran wa'ati, na'iki ĩzowian nii waunao paboori idi. Usha'apanum kau'an ipai ĩnao, tuukii ĩmishidan Tominkaru prophetin wuru'u Johnaz.” ⁷Uruu idi ĩkian Jesus ati, “Aonaa waaitapan kanom dyuudani uruu.”

⁸Jesus kian ĩ'ati, “Ōgaru na'apa, aona'o nii kapam ōkowaadan unao ati kanom aipan ati'o wuru'u ōsha'apaapanuz aimaakan kaikapa'a.”

Awunuutapainao zakapu daua'o
(*Matthew 21:33-46; Mark 12:1-12*)

⁹Udauna'an Jesus kowaadan naa pidannao ati di'itinapa-kinai kuwai. Kaikapa'o wuru'u ukowaadaniaz: “Baukapaiman pidan paowan dizookaru kadunaa pa'idiwaru pazakapun ii, grape kia'oraz udakota-ka. Aizii wuru'u pidan upaopan naa pazakapun ii, atii uipaian. Uruu dauna'an uzaamatan naa pidannao awunuutapainao ni'i naa pazakapun pa'aonaan daida. Uruu dauna'an umakon naa. Kotua'iki'o wuru'u umako'onanuz ba'oran wiizai iti. ¹⁰Aizii una'ian pu'u zii ba'oran wiizai ii, upaoriba aka kida dyuuan naa. Uruu idi udyuudan naa papoitoru na'iti, unanaka kizii

naa wuru'u upaoriba aka buutakariwaiz naa u'idiwau nii. Mazan poitorui kaawan na'iti, sariapa taapainao paoribai ba'iziautapan uruu, na'iki ĩdyuudan ukiwan powaa iti kana'apan. ¹¹Udauna'an naobanai dyuudan ba'oran papoitoru ĩ'idi'iti. Mazan na'apa koshan ĩba'iziinuzu, na'iki ĩantamikitanuzu kakiba'azonna'o ida'an, na'iki ĩdyuudan uruu kana'apan koshan. ¹²Udyuuda koshan ba'oran papoitoru ĩ'idi'iti. Mazan ĩba'izian uruu, aonaa masakauda'u mani, izai umada ĩba'izin-daun kida. Paba'izian dauna'an uruu, ĩkabootankan naazu zakapu dawun ii. ¹³Udauna'an kapaoriba'o kian. ‘Na'apam nii ōsha'apatinan aizii? Ōdyuudan nii aizii ĩ'idi'iti ōdani, wuru'u ōmarainpaniaz manawun. Ōaitapa aona'o nii pa'an ĩkashadapan uruu.’ Uruu idi udyuudan paudani. ¹⁴Aizii ĩtukapan naa kapaoriba'o dani wa'atin sariapa ĩkian pa'atiaaka kida. ‘Aizii wa'ati'i naa kapaoriba'o dani diina'iki'i. Aushaa, wazowii pa'i uruu wazaamata kizi wuru'u u'idiwau nii kida'oraz aimaakan.’ ¹⁵Uruu idi sariapa ĩzaamatan uruu, na'iki ĩna'akan naaz zakapu dawun iti. Na'ia'a naa ĩzowianuzu.

“Aizii mani,” Jesus kian pidannao ati. “Na'apam ni'i naa uaitapan kapaoriba'o sha'apatana wuru'u taapainaoz upaoriba? ¹⁶Uwa'atin nii ĩ'ida'ati, na'iki uzowian nii ĩdyaun kaiman-daun. Udauna'an uzaamatan nii ba'orainao taapa'o ni'i naa zakapu na'iki upaoriba kida.”

Aizii pidannao abatan idi wuru'u una'apanuz sariapa ikian, “Kandii nii? Aonaa turuu aimakaan sha'apata-ka'o na'apa.”

¹⁷Uruu idi Jesus awunuupan i'ati, na'iki ukian, “Kaikapa sha'atii tawuru'u Tominkaru paradan saadinpa'o kianuz.

‘Wuru'u kuba tomapauzonao
kabaun kashadaniaz,
madiwautapa-ka'oraz
itukapan,
uru'u naa mishi'oraiman
umanawunu'o kuba
ipai ba'oran kubanao ai.’

Kanom dau'ana'o uzauada-kidan wuru'u Tominkaru paradanuz na'apa? ¹⁸Pidan kaboina'o di'oraz kuba paawa ati, baiainpa'o nii tuukii. Na'iki uruu kuba waotan dono na'ia'oram pidan paawa ati, ipai'o nii u'ido'okan.”

Tax kawinipinaapa-ka'o dau'o
(*Matthew 22:15-22; Mark 12:13-17*)

¹⁹Tuukii tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, na'iki faadaanao zowaunaanao, to'oran Jesus ati. Tuukia'o padamata iaipan pazaamata-kidan uruu na'ii pakakuwaatin kizi ii. Usha'apanum kau'an iaitata padaua'o wuru'u ukadakotinanuz di'itinapa-kinai kuwai ida'an. Mazan tuukii itarian pidannao ai. ²⁰Mazan upu'u idorotan pazaamata-kidakinaa nii Jesus. Iaipan pazaamatan uruu, udauna'an iaipan papataka'uta-kidanuz tuubaruo naobanai ati, wuru'u Rome iki'oraz uwa'atin. Uruu idi ikawinipinaatan naa pidannao makoinao nii Jesus kakuwaatin

kizi iti, na'apa abata'azoinao kawan ukuwaa. Uruu idi masakauda'u'o nii iaabatan uparadan dikauada sha'ap'oram aimakaan dau'an, uru'o ni'i naa ikowaadankanuz. ²¹Aizii wuru'u pidannao dyuuda-kariwainauz, kian naa Jesus ati, “Tiichaa, waaitapa mishi'o kaiwuru'u puparadan kidaz na'iki pukuwaa kidaz, na'iki sakitapa'o wuru'u putominapa-kidanuz pidannao. Aonaa pudi'itapan sha'apa'oram pidan, kaimanan, oo umanawunun. Mazan mishi pa'an putominapa-kidan pidannao na'apa Tominkaru aipan kawana'ati. ²²Na'apa dii pukian waunao Jewnao taan dau'an tax puraatanua tuubaruo naobanai Rome ia'o ati? Wadikintapan Tominkaru di'iki'o kakinaorii wuru'u, oo aonaa?”

²³Mazan Jesus aitapa itiwia'azon karikaonan pazaamatan uruu na'apa kida'o ida'an. Uruu idi ukian i'ati. ²⁴“Aushaa unana'iki mooko wizi'i'o puraata.” Itaan dauna'an puraata ukian naa koshan i'ati, “Kanom awun baara, na'iki kanom uu utukapan saadinpan puraata baara'a?”

“Rome ia'o naobanai,” ikian.

²⁵Uruu idi Jesus kian i'ati, “Ukau'an utaa Rome ia'o naobanai ati wuru'u u'idiwau kidaz. Na'iki utaa Tominkaru ati wuru'u Tominkaru idiwau kidaz,” ukian. ²⁶Aizii wuru'u Jesus dako'atinuz paradaru, iriba'o pidannao kanaapua'o. Mazan wuru'u pidannao kaakapa'azoinaowuz Jesus, aonaa bauda'apa iikodan pazaamata-kinnaa nii uruu. Mazan mashaa iaabatan, na'iki

tuukii ĩdi'itinpan wuru dau'a'a udako'atinuz paparadan na'apa.

Mishi'o nii mani kakupa-karu mawaka-karu dauna'an?

(*Matthew 22:23-33; Mark 12:18-27*)

27 Kaina'a pabi'i kida Sadduceenao,^b aona'oraz ĩmishidan kadishita-kida-kaonii pidannao pamawaka-kizi iki diina'iti'i. ĩnao wa'atin Jesus ida'ati, na'iki ĩpishaanuzu kaikapa'a. 28 "Tiichaa, kaikapa sha'atii tawuru'u kakinaorii Moses saadauzonii kianuz wa'ati. 'Na'apainim daonaiora mawakan dono, uwa'akan paudaiaro aonaa zii pu'u okaudanin, marii u'inawuzu mazidan otuma. Aizii kiwiini'o ĩdani daonaiora, taa-karu nii mawaka'o dani nii,' kii tawuru'u parada-karu kiauzonuz. 29 Kaina'a 7 inawuzinao. Kiwiin ĩtuuniz mazidan, mazan aonaa zii pu'u udaiaro kaudanin umawakan naa. 30 Uruu idi u'inawuzu udawu'iti'o zaamatan na'iki umazidan pa'inawuzu daiarodaun tuma, mazan na'apa koshan umawakan. 31 Udauna'an ba'oran u'inawuzu mazidan otuma, mazan na'apa koshan umawakan aonaa zii okaudanin pu'u, ba'oran mazidan otuma na'apa koshan umawakan, udauna'an ba'oran, atii ipai u'inawuzinao mazidan otuma, mazan ipai daunuuda'u ĩmawakan, na'iki aonaa bauda'apa ĩnao wa'aka'o nii paudani otuma. 32 Atii ba'oran dono, omawakan naa kapam wuru'u

ĩdaiaro daunuz. 33 Aizii pidannao kadishita-kida-kaonii dono pamawaka-kizi iki. Na'ia'oram nii daiaroitapa oroo? Usha'apanum kau'an ipai 7 daonaioranao mazidan otuma," ĩkian.

34 Jesus dako'atin ĩdyaun, ukian, "Daonaioranao na'iki zunnao wuru'u mashaapainao kidaz imi'i baara an, mazida'o nii pa'an ĩdyaun. 35 Mazan aizii wuru'u daonaioranao na'iki zunnao Tominkaru widau-niinaouz, na'iki ukadishita-kidan ni'oraz pamawaka-kizi iki, aona'o nii pa'an ĩkaudaiarun oo ĩmazidan. 36 Usha'apanum kau'an na'apa'o ni'i naa ĩdyaun angelnao kawan. Aona'o ni'i naa powa'a ĩmawakauzon. Ipa'i ĩdyaun Tominkaru dainaou'u naa pa'idiwaru. Usha'apanum kau'an ukadishita-kidan idi ĩdyaun pamawaka-kizi iki. 37 Moses kuwaa tukapa-kida kaimanaiman mishi'o wuru'u mawakainao kadishita-kida-kaonii pamawaka-kizi iki. Na'apa watukapan usaadinpan Moses dau'an, ukowaadanuz udaru'o tikazi pu'ukapan kaiwada-karu kadunaa ida'a, mazan aonaa bauda'apa uanaba ka'awan. Uruu ida'a watukapan na'apam Moses dakotan Tominkaru, Abraham, Isaac na'iki Jacob Tominkarun nii. 38 Wururu'u Tominkaruz kakupainao Tominkarun, aonaa mawakainao Tominkarun mani, uruu idi Tominkaru tukapan pidannao kakupainao pa'idiwaru," ukian ĩ'ati.

^b 20:27 *Sadducee*: Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

³⁹Uruu idi pabi'i kida tiichaa-pauzonao Moses kakinaori dau'u kian Jesus ati. "Kaimana'o na'iki sakitapa'o kaiwuru'u pudako'atinuz iparadan Tiichaa," ikian u'ati. ⁴⁰Uruu dauna'an aona'a naa powa'a Sadduceenao pishaan uruu, usha'apanum kau'an itaria'akan naa udako'atin ai paparadan koshan.

Kanom kaduz wuru'u

Christ kii-kizaiz

(Matthew 22:41-46; Mark 12:35-37)

⁴¹Jesus kian wunao ati'i tiichaa-pauzonaouz Moses kakinaori dau'u, "Na'apa dii mooko wuru'u Christ,^c dakota-kaoz David Takaan-daun nii? ⁴²⁻⁴³David kian pu'u pasaadani kaarita Psalms ida'a, 'Naobanai Tominkaru kian oNaobanaa ati, pusakanata odiwa'ora antanapu, atii owaranuitapa-kidan putarubanao pu'ati.' "^d

⁴⁴Udauna'an Jesus kian koshan i'ati, "David dakotan pu'u uruu panaobanaa nii, na'apa di'i naa mooko wuru'u udaniitanuz uruu?"

***Jesus aipan zaudinapa-karu
tiichaapauzonao ai Moses
kakinaori***

(Matthew 23:1-36; Mark 12:38-40)

⁴⁵Ipai pidannao abatapan pu'u, Jesus kian patominapa-kidaniinao ati. ⁴⁶"Uzaudinapa pa'i wunao aia'a tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u. Inaudapa pachi'ika'anpan dawuu za'aba'i kida'o kamicha

daara an. Na'iki tuukia'oraz iaipan pataapa-kaoumanawun kida'o pidannao nii, pidannao iribainapa kizi ii aka. Aonaa uda'ana'ana'a wuru'u ikaduz kidaz. Na'iki naudapainauz pasakanatan umanawun kida'o tabai ida'a, synagogue kida ii. Na'iki inaudapa kapam pasakanatan, umanawunuinao taba ida'a aroapa-kizai ii. ⁴⁷Na'iki inaudapa payaakaratan zunnao, mawakinao idaiarunao, pazaamatan ida'an isha'apauz kida. Na'iki inaudapa paabata-kidan patoriinpan tomunu'iki. Inao Tominkaru patak'utan nii tuukii manawun."

Zuna taan daua'o puraata sodi

(Mark 12:41-44)

21 ¹Aizii Tominkaru Dapu nazo ii, Jesus awunuu-tapan, kapuraatan kidainao pidannao taan puraata taa-karu nii Tominkaru ati. ²Na'iki utukapa kapam zun mapuraatanu'o, na'iki mawakaiba'a naa odaiaru, taan na'iki opaidan dya'utam wizi'i sodi kidainao puraata. ³Sariapa Jesus kian pidannao ati, "Okowaa-dan nii unao ati, di'oraz zuna'a, dobata otaan puraata ba'orainao ai. ⁴Usha'apanum kau'an ba'orainao taaniaz papuraatan, kaina'a diri'i'o zii ukawa'akun. Mazan aizii oro kowas, pamapuraatanun pu'u, otaan kaimandaun papuraatan pamashaapa-kinnaa sodi'i naa."

Luke

^c 20:41 *Christ*: wuru'u Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa Christ daua'o kaarita tokon ii. ^d 20:42-43 Psalm 110:1

***Jesus kowaadan na'apam nii
Tominkaru Dapu kabooi'ii-ka
(Matthew 24:1-2; Mark 13:1-2)***

⁵Pabi'i kida Jesus tominapa-kidaniinao, kadakotin-kidan konaunam patukapan Tominkaru Dapu toma-ka. Utoma-kaomanawun kida'o na'iki konaunam kida'o kuba idi. Na'iki kaina'a kapam konaunam kida'o aimaakan pidannao taanii kida Tominkaru ati, udapu konaunamada-kinao nii. Jesus kian i'ati. ⁶“Ipai wuru'u konaunam kida'oraz aimaakan utukapan da'a'a. Mazan kaina'a'o nii bauda'apa kamoo, kaiman-dau-nu'o nii ukabooi'ii-ka, ipai wuru'u kuba kidaz kadishitapa kida'oraz kabaun.”

***Kichana'iki-kia'o amazada wa'atin
daau'o***

(Matthew 24:3-14; Mark 13:3-13)

⁷Sariapa Jesus tominapa-kidaniinao kian, “Tiichaa, na'apainim nii wuru'u aimaakan sha'apanuz kaikapa'a? Kanom ida'ana'o nii waaitapan wuru'u amazada sha'apanuz naa na'apa?” ikian.

⁸Jesus kian i'ati, “Uzaudinapa pa'i aonaa kizi umariida-ka. Kaina'a iriba pidannao dakotinpan ogaru nii. Iwa'atin nii unao ida'ati na'iki ikian nii, ‘Ogaru Christ, tawuru'u Tominkaru kowaadauzoniaz padyuuda'azon kazannaata'o nii papidanannao.’ Ba'orainao kian nii unao ati. ‘Aizii amazada ikodan naa patokon.’ Mazan aonaa pa'i umako'ona'a idawu'ati. ⁹Na'iki

aonaa pa'i utariidina'ana'a uabatan dono wiizainao mizaataakapan ba'oran wiizai kida tuma, na'iki uabatan dono pidannao kasha-daakapan, ito'orataakapan atii izowiaakapan pa'atiaaka kida. Usha'apanum kau'an ipai'o nii zii na'apa kida'o sha'apan kiwiin. Mazan aonaa kadimana'o nii mani wuru'u amazada ikodanuzu patokon uruu dauna'an.”

¹⁰Udauna'an ukian i'ati, “Kaina'a'o nii zii pidannao mizaataakapan ba'oran wiizai ii kida'o pidannao tuma. ¹¹Na'iki kaina'a'o nii zii kichana'iki-kia'o imi'i baara nakainan, na'iki imi'i baara tada'okan nii. Na'iki kaina'a'o nii zii zamazi kaawan, na'iki kaina'a'o nii zii pabi'inaaka kida'o, kichana'iki-kia'o na'iki zaamainba'o rinai kaawan. Na'iki kaina'a'o nii zii utukapan aimaakan kichana'iki-kia'o aidinan aokazi iki.

¹²“Mazan ipai wuru'u aimaakan kida sha'apan ua'ii kaikapa'a, uzaamata-kaoo nii na'iki uantamikita-kaoo nii unaobanaitapan dikin ii ogaru. Panaadon pabi'i kida unao na'aka-kaoo nii synagogue iti kida, utiwaa-kidapa-kaoo nii, na'iki ukaboota-kaoo nii taraa-kizai iti. Na'iki pabi'i kida unao kadishitakida-kaoo nii oo utiwaa-kidapa-kaoo nii tuubaruu kidainao naobanainao kanaapu'u. Ipai'o nii ubaiaapan dikauda kida'o aimaakan na'apa ogaru dikin ii.

¹³“Uruu dono turua'o nii ukowaadan Kaimana'o Kuwai odau'ana'o. ¹⁴Ukau'an uaitapa kizii

naa pa'i, diina'iti'i upishaa-kaao an, aonaa kizi udopiidinan uaitapa'azon idi na'apam nii udako'atin pidannao paradan. ¹⁵Usha'apanum kau'an o'taan nii uaitapa-kinaa nii uparadan, uaitapa kizi na'apam nii udako'atin iparadan ipishaan dono unao. Uruu ida'ana'o nii i'kaakinpan, aona'o nii i'aitapan na'apam nii powa'a pakian u'ati.

¹⁶“Uruu dono udarunao na'iki udaronao, na'iki u'inawuzunao na'iki ba'oran uiribannao, na'iki upaonarunao zaamata-kidan nii unao, atii pabi'i kida unao i'zowii-kidan nii. ¹⁷Na'iki ipai'o nii pidannao to'ora-kizaitapan unao o'garu dikin ii. ¹⁸Mazan aona'o nii bauda'apa uwaziwaan uzowaud. ¹⁹Ukau'an ma'ozaka utaapa unyukunuu. Aonaa utaria'ana'a usha'apata-kaao ai. Uruu ida'an mishi'o nii pa'an ukakupan diina'iti'i.

***Jesus kowaadan na'apam nii
Jerusalem kaboobi'ii-kaao***

(Matthew 24:15-21; Mark 13:14-19)

²⁰“Aizii na'apainim pa'i utukapan ana'a naa soldyaanao koraratan Jerusalem. Uruu ida'an sariaapa'o nii uaitapan Jerusalem kaboobi'ii-kaao kamoon kaawan naa wuru'u. ²¹Marii kizi pa'i pidannao kawiiizi-tinpainao Judea Baara ii aka kidoopan midukuo iti. Aizii pidannao wuru'u mashaapainaoz donoi ii, marii pa'i i'kidoopan. Aizii wunaou'u mashaapainaoz donoi dawun itinapu kida, aonaa pa'i i'wa'ati'ina'a donoi ati. ²²Usha'apa-

num kau'an Jerusalem sannao pataka'uta-kaao kamoon naa wuru'u kaawa'oraz. Uruu idi Tominkaru paradan tawuru'u saada-kariwaiz kotua'a naa mishiinan naa wuru'u. ²³Uruu dono kasha'ora'o nii manawun aimakaan sha'apan zunnao ati wuru'u kaudaniinaouz patoba ii. Na'iki wunao ati'i biidapainaoz zii i'dainao. Na'iki uruu kamoo dono kasha'ora'o nii aimakaan baiaapakaao di'ora'a amazada baara'a. Uruu dono'o ni'i naa Tominkaru pataka'utan wuru'u pidannaouz. ²⁴Pabi'i kida pidannao zowii-kaao nii mizaataaka-kinai marii idi. Ba'orainao zaamata-kaao nii, na'iki i'na'aka-kaao nii poitoruinoo nii ba'oran wiizai kida kawana'ati, na'iki i'kaudinoo nii dadara, mawinipinaadaun. Uruu dono Gentilenaou'o ni'i naa kazowautapa na'iki waranuitapa Jerusalem sannao. I'kazowautapan nii i'dyaun atii Tominkaru aipan kawana'ati na'apam ukotua'ikin i'kazowautapan na'ii.

***Na'apam nii amazada Tominkaru
dani wa'atin dono***

(Matthew 24:29-35; Mark 13:24-31)

²⁵“Kaina'a'o nii zii pana'a'o na'iki kichana'iki-kia'o aimakaan tukapa-kaao, aona'o utukapauzo-kaao usha'apauzon kamoo ati, kauzu ati na'iki wizinao ati. Ipai pidannao mashaapainaoz imi'i baara an, tuukia'o nii i'tarian i'abatan dono kichana'iki-kia'o wunu paran tururuinan, na'iki i'tupakan nii udaru kida'o wunu paran tominan. ²⁶Tuukia'o nii i'tarian, pidannao

dorauta'o nii patarian idi, usha'apanum kau'an ïaitapa kaina'a'o nii zii kichana'iki-kii kida'o manawun aimaakan sha'apan da'ana'a imi'i baara an. Na'iki ipai'o nii amazada nakainan doko ii, uruu idi ipai'o nii aimaakan wuru'u doko ii kida'oraz zikadinan. ²⁷Uruu dauna'an Daonaiora Aokazi Iki'o aidina'akan ni'i naa, uwa'atin aokazi iki isha'iz bii an, umanawunu'o pama'ozakan na'iki umanawunu'o pakonaunaman tuma. ²⁸Aizii utukapan ana'a naa na'apa kida'o aimaakan sha'apan, aonaa utaria'ana'a, mishi'oraiman ukadishitapa ma'ozaka, na'iki doko iti uawunuutapa. Usha'apanum kau'an ukazannaata-ka'o kamoon maonapatan naa wuru'u."

²⁹Udauna'an Jesus kowaadan naa ï'ati di'itinapa-kinai kuwai. Kaikapa'o wuru'u ukianuz ï'ati: "Aushaa udi'itapa fig kadunaa kida na'iki ba'oran atamun kadunaa kida. ³⁰Na'apainim utukapan an ukaanaban oo uanaba kida pa'inaadinan, sariapa uaitapan uruu ida'an wawunu donon maonapatan naa wuru'u. ³¹Ukau'an na'apa'o nii kapam uaitapan wuru'u Tominkaru Naobanai-tinan kamoon maonapatanuz, utukapan ana'a naa wuru'u aimaakan kida sha'apanuz kaikapa'a. ³²Ökowaadan nii u'ati aimaakan mishi'o, ipai'o nii aimaakan kida sha'apan na'apa, kai'o pidannao mawakan ua'ii ipai. ³³Mishi mainaabatina'o nii ipai daunuuda'u aokazi na'iki imi'i baara, mazan wuru'u õparadan kidaz aona'o nii na'apainim umainaabatinan.

Zaudinapa-karu

³⁴"Uruu idi zaudinpa'a naa umashaapa. Aonaa umashaapa'ana'a utomapan dau'u karikaonan aroapa-karu na'iki tuzapa-karu. Na'iki aonaa udi'itinpa'ana'a soo usha'apaapa'azon dau'ati karikaonan aimaakan u'ati. Panaadon upadaida'anata-ka'o, na'apa basakara zaamatan kawan kotu'uz. ³⁵Usha'apanum kau'an wuru'u aimaakan sha'apa'o ni'oraz sha'apan nii ipai amazada kawana'ati. ³⁶Uruu idi uzaudinpa'a naa umashaapa. Na'iki karikaonan pa'i utoriinapa Tominkaru ati, ma'ozaka kizi utapan unyukunuu, utukapan dono'o naa aimaakan kida wuru'u sha'apa'o ni'oraz ubii an, na'iki ma'ozaka kizi kapam unyukunuu ukadishita-kida-ka'o dono diina'iti'i, Daonaiora Aokazi Iki'o kanaapu'u."

³⁷⁻³⁸Uruu kia'o wuru'u Jesus tominapa-kidauzonuz pidannao ipai kamoo, Tominkaru Dapu ii. Na'iki ipai chaapi'iki pidannao makouzon da'i Tominkaru Dapu iti, uruu ïabata'anan naa Jesus kakuwaapatinan. Aizii Jesus, ipai wachuupun da'i umakouzon Olive Naawa iti, na'iki unal'ian nii bouda'apa maruta'o.

Jesus zowia'azoo-ka'o dau'a'o

(Matthew 26:1-5; Mark 14:1-2;

John 11:45-53)

22 ¹Aizii maonapa'a naa Bread Mawiki'ina'o Nikauzo-ka'o Kamoon kaawan. Uruu Passover Kamoon kia'oraz udakota-ka'o. ²Faadaanao zowaunaanao

na'iki tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, tuukii itarian pasha'apatan Jesus pidannao awun za'a. Uruu idi ikadakotin-kidan na'apam nii pazaamata-kidan Jesus, iaipan pazowii-kidanzu pidannao daida'an.

Judas kaakapaan Jesus

(*Matthew 26:14-16; Mark 14:10-11*)

³Sariapa Satan morotinan Judas, Iscariot kia'oraz udakotapa-ka. Uruu tawuru'u 12 Jesus tominapa-kidaniinao bii iki'oraz. ⁴Sariapa Judas makon faadaanao zowaunaanao di'iti, na'iki kazaanaatapauzonao Tominkaru Dapu zowaunaanao di'iti. Na'ia'a naa Judas kadakotinan ituma, na'iki ukowaadan naa i'ati na'apam nii pazaamata-kidan Jesus. ⁵Tuukii ikonaukian, uruu idi ikian Judas ati, "Wakawinipinaan nii pugaru." ⁶Kaiman Judas ati puraata taa'azoo-ka pa'ati. Uruu dauna'an uabatapan naa na'itim nii Jesus makon. Uruu na'ia'o ni'i naa uaipan pazaamata-kidan Jesus, iribainao pidannao daida'an.

Passover wanyukunuunaa minziiwa-kida-ka

(*Matthew 26:17-25;*

Mark 14:12-21; John 13:21-30)

⁷Aizii kaawa'a naa Bread Mawiki'ina'o Nikauzo-ka Kamoon, na'apain kapam kaznizonao zowiauzo-ka Passover wanyukunuunaa nii. ⁸Uruu idi Jesus dyuudan Peter

na'iki John. Ukian i'ati, "Unao pa'i minziiwa-kida Passover wanyukunuunaa wanikan nii."

⁹"Na'iam nii puaipan waminziiwa-kidanzu?" ikian Jesus ati.

¹⁰Jesus kian i'ati, "Umako donoi iti. Aizii ukaawan an na'iti, daonai-ora kapowanka'o wunu moto zo'an ikodapan nii unao. Uda'an uruu padawu'ati, na'iki umorota udawu'ati kabaun nazo iti. ¹¹Na'iki ukii kadapu'o ati na'ii. "Tiichaa pishaa-kidan na'iam dii kabaun nazoo wuru'u aroapa-kizaiz unika kizi ni'oraz Passover wanyukunuunaa baokopa patominapa-kidaniinao tuma?" ¹²Sariaapa'o nii kadapu'o tukapa-kidan u'ati udaru'o kabaun nazoo doko ia'o kapam, na'iki ipai'ora'a naa uminziiwa-kida-ka aroapa-kizai nii. Ukau'an na'ii usaabaa ipai wanyukunui," Jesus kian i'ati. ¹³Udauna'an imako'okan naa donoi iti. Ikaawan na'iti na'apa mishi ipai aimaakan sha'apan Jesus paradan kawana'ati. Uruu idi na'ia'a naa iminziiwa-kidan Passover wanyukunuunaa.

Ubaukapan naa Jesus aroopan Passover Kamoon dono

(*Matthew 26:26-30; Mark 14:22-26;*

1 Corinthians 11:23-25)

¹⁴Aizii kamoo tipitan dauna'an, Jesus na'iki 12 utominapa-kidaniinao sakanatan naa baokopa miisa^e ida'a. ¹⁵Na'ia'a naa Jesus kian i'ati, "Tuukia'o onika'azon unao tuma wuru'u di'oraz Passover

^e 22:14 miisa: English ida'an, table.

wanyukunuunaa õzowii-kaos ua'ii. ¹⁶Usha'apanum kau'an aona'o nii powa'a õnikauzon unao tumazu, atii diina'iti zii'i, Tominkaru tukapakan donoo'naa panaobanai-tinan ipai pidannao ati, na'iki uipaian ana'a naa pasha'apatan ipai wuru'u pasha'apata'azoonii kidaz.”

¹⁷Udauna'an uzaamatan koopo kawazo'o wine idi, na'iki utoriinapakanuz Tominkaru ati. Udauna'an utaan, na'iki udobata-kidan naa wine wuru'u koopo zo'a'oraz ipai wunao kawana'ati'i ¹²utominapakanidaniinaouz. Na'iki ukian i'ati, “Marii ipai unao tuzan di'oraz wine. ¹⁸Aizii õgaru, aona'o ni'i naa powa'a õtuzan wuru'u di'oraz wine, toma-kariwaiz Passover riwunnaa nii, atii diina'iti'o nii zii koshan õtuzan wine, Tominkaru tukapakan donoo'naa panaobanai-tinan ipai pidannao ati.”

¹⁹Udauna'an uzaamatan naa bread, na'iki utoriinapakanuz Tominkaru ati. Udauna'an udushowan naa bread na'iki utaan naazu patominapakanidaniinao kawana'ati kida. Na'iki ukian i'ati, “Aizii di'i õnanaa wuru'u, õtaaniaz unao dikiin ii. Marii kizi pa'i karikaonan unikan bread kaikapa'a, unyukunuitapakinanaa nii õgaru.”

²⁰Paarooan dauna'an uzaamatan koshan wuru'u koopoz, paida'o wine idi, na'iki udobata-kidan naa ikawana'atiz. Ukian i'ati, “Di'oraz wine koopo ida'a'oraz kainaabata'o

mishi'o nii Tominkaru sha'apatan pa'ina'o pasha'apata'azooniaz unao ati^f õizain ida'an, umishiinan nii õizain shootan ida'an unao ati.”

²¹Jesus kian, “Mazan wuru'u pidan zaamata-kida'o ni'oraz õgaru õminarooan, kaina'a uruu kaida'a'a.

²²Mazan mishi, Daonaiora Aokazi Iki'o mawakan nii kaikapa'a, na'apa Tominkaru aipan kawana'ati. Mazan kasha'ora'o nii manawun pidan baiaapan uzaamata-kidan dikiin ii uruu.” ²³Sariapa Jesus tominapakanidaniinao paradan pa'atiaaka kida. Iaitapa'azon na'ia'oram pidan pabi'i wuru'u zaamata-kida'o ni'oraz uruu.

Jesus kadakotinan naobanaitinapa-karu dau'u

²⁴Uruu dauna'an, Jesus tominapakanidaniinao kashadaakapan naa pa'atiaaka kida. Usha'apanum kau'an ipai idyaun iaipinan tuubaru'o pidan nii pamin-kaudinannao ai. ²⁵Uruu idi Jesus kian i'ati, “Aizii kingnao wuru'u kazowautapainaoz ipai pidannao, ipai amazada kawana'ati, ma'ozaka ikazowautapan wuru'u pidannaouz. Na'iki wuru'u naobanai-tinpainao kidaz pidannao, tuukii iaipan pidannao dakotan paugaru kamarainpanu'o naobanai nii. ²⁶Mazan unao, aonaa una'apa'ana'a ina'o kawan. Mishi'oraiman, na'ia'oram pidan unao bii'i, tuubaru'o utaapinpan, marii utapinpan pidan waranuitapa-kidina'o kawan. Na'ia'oram pidan naobanai-

^f 22:20 Tominkaru sha'apatan pa'ina'o pasha'apata'azooniaz unao ati: uruu dakota-kaos Pa'ina'o Covenant. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apan-naada-kinao di'ii, 'covenant' waranu'u.

tinpa'o, marii utaapinan poitorui kawan. ²⁷Kanom kaina'a tuubaruo nii pidan? Wuru'u sakanatapa'oraz, zaudapa'oraz aimaakan sha'apata-ka'o pa'ati? Oo wuru'u kaudina'oraz u'ati? Mishi tuubaruo pidan wuru'u sakanatapauzoz. Mazan oġaru kian aonaa una'apan. Usha'apanum kau'an oġaru na'apa poitorui kawan oġmashaapan, oġkaudinan unao bii'i. ²⁸Atii di'i aonaa uwa'akan oġaru oġbaiatan pu'u kasha'ora kida'o aimaakan. ²⁹Mazan oġzaamatan unao kazowautapa'o nii pidannao diina'iti'i. Na'apa oġdaru zaamatan kawan oġaru kazowautapa'o nii ipai papidanannao. ³⁰Uaroo-pan nii na'iki utuzan nii oġtuma oġnaobanai-tinapa-kizi ii. Na'iki usakanatan nii umanawunu'o tabai kida ida'a. Na'iki na'ia'o ni'i naa unao kazowautapan ipai dau-nuuda'u Israel takaan-daunnao,^g wuru'u 12 udainao di'iki'oraz naa iiribainan.”

***Jesus kowaadan Peter ati, utaapa-
kidan nii paaitapan paugaru***

(Matthew 26:31-35;

Mark 14:27-31; John 13:36-38)

³¹Jesus kian koshan, “Simon, puabata oġparadan. Satan pishaa-ni'i naa Tominkaru unao dau'an, ukau'an utiwaa-kidapan nii unao, na'apa pidan manaruan kawan zaishi padyukuo ai. ³²Mazan oġtorii-napani'i naa pugaru ati Simon, punyukunuu ma'ozaka kizi, aonaa kizi pumuudan pumishidapan

oġgaru. Na'iki puma'ozakada'a naa pa'i ba'oran mishidainao nyukunuu, pupadantan dono oġ'ida'ati.”

³³Sariapa Peter kian u'ati, “Naobanai, oġgaru, turuu oġtaraa-kidinan na'iki oġmawakan putuma.”

³⁴Jesus kian u'ati, “Peter, aizii wuru wamarutan ida'a, kuruku ka'aranpan ua'ii, pumariidinan nii idikinau oġdau'an. ‘Aonaa oġaitapan uruu,’ pukian nii oġdau'an pidan-nao ati.”

***Jesus kakinaowan
patominapa-kidaniinao***

³⁵Jesus kian 12 patominapa-kidaniinao ati, “Tawuru dono'o, oġdyuudauzonuz umakon mapuraatan-daun, masaakon-daun, na'iki aonaa una'akan ba'oran udazkidi kida. Kanom ba'oran tuukia'o uai-pan uruu dono?”

“Aonaa kanom,” iġkian.

³⁶Uruu idi Jesus kian i'ati, “Mazan aizii kanom kaina'a'o upuraatan, na'iki usaakon, marii una'akanuzu. Aizii kanom aona'o mizaataaka-kinai marii nii u'ida'a, marii usellian pachaakit-patorii-kinaa nii pamarian nii. ³⁷Usha'apanum kau'an, saada-kariwaiz Tominkaru paradan wuru'u oġdaua'oraz mishiinan ni'i naa wuru'u,” ukian i'ati. “‘Uzowii-ka'o nii na'apa pidannao sha'apaapainao kawan oia'o.’ Aizi'o ni'i naa pa'an wuru'u saada-kariwaiz Tominkaru paradan, oġdaua'oraz mishii-ka'o,” Jesus kian.

g 22:30 Israel takaan-daunnao: iġnao dau'ati'o Jewnao kii-karu kapam.

³⁸Sariapa Jesus poitorunao kian, “Wanaobanaa, putukapa di'i kainaa dya'utam mizaataaka-kinai marii wa'ida'a.”

“Turua'o nii wuru'u,” Jesus kian i'ati.

Jesus toriinpa'anan

Olive Naawa iti

(Matthew 26:36-46; Mark 14:32-42)

³⁹Jesus makon naa Olive Naawa iti patominapa-kidaniinao tuma. Ukaduz umako'anpauzon na'iti.

⁴⁰Aizii ikaawan na'iti, Jesus kian i'ati, “Utoriinapa pa'i aonaa kizi ukaakinpan unyukunuu tiwaa-kidapa-kaao an.”

⁴¹Udauna'an umako'okan naa i'ai, na'apa mani umunapon pidan ka'iitan kawana'ati kabootan kuba. Na'ia'a naa Jesus kodoru'ukan na'iki utoriinpan naa. ⁴²Ukian kaikapa'a: “Odaru, punyukunuu na'apan an, puzikada shoman o'ai wuru'u kaziwa'oraz aimaakan baiaapa-kida'azoo-kaao o'ati. Mazan aonaa oai-pan kawana'ati mani, soo puai-pan kawana'ati pa'an.” ⁴³Sariapa angel aokazi iki'o kaawan Jesus ida'ati, uma'ozakada'an unyukunuu. ⁴⁴Tuukii Jesus dopian panyukunuu ii, na'iki kaziwa utapan unyukunuu. Uruu idi tuukii utoriinpan padaru ati. Atii umashikan sabian na'apa izai kawan.

⁴⁵Uipaian dauna'an patoriinpan, uru'u naa umakon patominapa-kidaniinao di'iti. Uikoda i'dyaun ipai i'da'awun, panyukunuu kasha'orran idi. ⁴⁶Ukian i'ati, “Kandii nii uda'awupan? Upokoda, na'iki utoriinapa mishi'oraiman, aonaa kizi ukaakinpan utiwaa-kidapa-kaao an,” ukian i'ati.

Jesus zaamata-kaao daua'o

(Matthew 26:47-56;

Mark 14:43-50; John 18:3-11)

⁴⁷Jesus kadakotinan pu'u zii patominapa-kidaniinao ati, uru'u naa pidannao wa'atin kasaba'u, kasaba'uan Judas dawu'ati. Uruu 12, Jesus tominapa-kidaniinao bii iki'o. Aizii ikaawan, sariapa Judas kissitan Jesus. ⁴⁸Mazan Jesus kian u'ati, “Judas, pukissitan ida'an pukaaka-

Judas kissitan Jesus (22:47-48)

paan Daonaiora Aokazi Iki'o?"

⁴⁹Aizii Jesus tominapa-kidaniinao tukapan idi wuru'u aimakaan sha'apanuz na'apa, sariapa ikian, "Wanaobanaa, turua'a naa wakaiwaan wamarian aizii?" ⁵⁰Upu'a'a naa mazan bauda'apa pidan Jesus tominapa-kidaniinao bii iki'o, so'ota'akan naa marii za'aba'i, na'iki usa'ukan Umanawunu'o Faadaa poitoru tain.

⁵¹Mazan Jesus kian i'ati, "Turua'a naa!" Udauna'an upishata'akan naa pidan tain na'iki kaiman usaaba'akan powaa itiz.

⁵²Udauna'an Jesus kian naa faadaanao zowaunaanao ati, na'iki kazannaatapauzonao Tominkaru Dapu zowaunaanao ati, na'iki kazowautapauzonao Jewnao ati, "Kaikapa uwa'atin o'ida'ati'i, una'akan marii na'iki chipirari za'aba'i kida, zaamata'ana'o kawan zowii-miki pidan? ⁵³Ipai kamoo sha'atii otominapa-kidan pidanna Tominkaru Dapu ii, upu'u aonaa uzaamatan o'garu na'ii. Mazan mishi aizii wuru wamarutan ida'a okashaapa-kao na'iki o'taa-kao unao ka'u iti. Usha'apanum kau'an aizi'i naa Satan ma'ozakatinpan kamoon kaawan."

Peter mariidinan daua'o

(Matthew 26:57-58, 69-75;

Mark 14:53-54, 66-72;

John 18:12-18, 25-27)

⁵⁴Udauna'an i'zaamata'akan naa Jesus, na'iki ina'akan naaz umanawunu'o faadaa dapu iti. Peter na'iti kapam umakon idawu'ati, mazan

munapo uwa'akinpaanan i'ai. ⁵⁵Uruu idi na'ia'a naa tikazi pu'ukada-ka'o panibazoo ii. Na'iki na'ia'a naa pidannao sakanatapan awauta tikazi dazaba an. Peter na'ii kapam usakanatapan ibii ii. ⁵⁶Udauna'an poitoruiaba tukapankan naa uruu, tikazi maodapan pu'u. Uruu idi sariapa oawunuupan uawun baara iti, na'iki okian, "Di'oraz daonaiora'a, uminauda'uitapauzonii kapam Jesus."

⁵⁷Mazan sariapa Peter mariidinan, na'iki ukian o'ati, "Aonaa o'aitapauzon uruu."

⁵⁸Masakauda'u uruu dauna'an, daonaiora tukapankan naa kapam Peter. "Pugaru uminauda'u kaduz kapam," ukian.

Mazan Peter kian u'ati, "Aonaa o'garu mani."

⁵⁹Atii tomunu'iki zaa uruu dau'ana'an, ba'oran daonaiora paradan ma'ozaka Peter dau'an. "Mishi'o wuru'u Jesus minauda'u kaduz arawu'u, na'iki uruu Galilee Baara san kapam, aonaa umainaabanan," ukian pidannao ati.

⁶⁰Mazan Peter kian koshan u'ati, "Aonaa o'aitapan kanom daua'o kaiwuru'u pukadakotinanuz." Aonaa zii Peter ipaian pakadakotinan, uruu naa kuruku ka'aranpan. ⁶¹Upu'a'a naa Jesus tanawatinan, na'iki sariapa uawunuupan Peter di'iti. Uruu idi sariapa Peter nyukunuua'akan uparadan, tawuru'u ukianuz, "Aizii wuru marutan ida'a pumariidinan nii idikinau o'dau'an kuruku ka'aranpan ua'ii. 'Aonaa o'aitapan uruu,' pukian nii o'dau'an." ⁶²Uruu

idi sariapa Peter koditan pidannao bii iki, na'iki umakon paniba itinapu. Na'ia'a naa uzaadan tuukii, tuukii.

***Jesus banikiita-ka
na'iki uba'izii-ka***

(Matthew 26:67-68; Mark 14:65)

⁶³Aizii pidannao wuru'u watchmantapainao kidaz Jesus, ĩbanikiitan naa uruu. Udauna'an ĩtinautapan na'iki ĩta'iautapan naa uruu. ⁶⁴Udauna'an ĩshibatana'iki ĩdo'otan naa uawun baara kamicha idi, na'iki ĩkian u'ati, "Aushaa, pukowaada wa'ati na'ia'oram pidan wuru'u tinika'oraz pugaru?" ⁶⁵Na'iki dikauda kida manawun ĩmanamiki u'ati.

***Jesus na'aka-ka Jewnao
kootowapa-kizi iti***

*(Matthew 26:59-66;
Mark 14:55-64; John 18:19-24)*

⁶⁶Atii wakanadan. Aizii uruu chaapi'iki, chaapi'ikiiman uru'u naa kazowautapainao Jewnao, na'iki faadaanao zowaunaanao, na'iki tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, ipai ĩnao baokopatinan. Udauna'an ĩdapada-kidan naa Jesus pakootowapa-kizi iti. ⁶⁷Na'ia'a naa ĩkian u'ati, "Aizii pukowaada'a naa wa'ati mishi'o wuru'u pugaru Christ?"^h

Mazan Jesus kian ĩ'ati, "Ōkowaa-dan an u'ati, aona'o nii umishidan ōparadan. ⁶⁸Na'iki ōpishaan an unao, aona'o nii udako'atin ōpara-

dan. ⁶⁹Mazan kadimana'o ni'i naa pa'an Daonaiora Aokazi Iki'o sakanatan Tominkaru ma'ozaka'o diwa'ora antanapu."

⁷⁰Uruu idi ipai ĩnao kian u'ati, "Ukau'an mishi'o wuru'u pugaru Tominkaru Dani?"

"Una'apan sha'atii kaiwuru'u upishaanuz ōgaru na'apa," ukian ĩ'ati.

⁷¹Udako'atin idi ĩparadan na'apa, sariapa ĩkian, "Kandii nii waaipan zii dikauda'o aimaakan kowaada-ka udau'u, waabatan pu'u kaimanaiman udako iki na'apam ukian padau'an."

Pilate pishaan dau'o Jesus

(Matthew 27:1-2, 11-14;

Mark 15:1-5; John 18:28-38)

23 ¹Uruu idi ipai pidannao, wuru'u abatapainao kidaz na'ii kadishia'akan. Udauna'an ĩna'akan naa Jesus Pilate di'iti. Atii ĩkaawa-kidan na'itizu. ²Na'ia'a naa ĩkaakapaan Jesus Pilate ati. "Aushaa puabata wakuwaa di'oraz pidan dau'ana'a, waabatan ukakinaopan pidannao pana'iti karikaonan. Na'iki aonaa uaipan ĩkawinipinaatan tax Rome ia'o naobanai ati. Na'iki tuukii udakotinpan Christ nii. Na'iki udakotinpan king nii Jewnao ati," ĩkian Pilate ati.

³Udauna'an Pilate pishaan naa Jesus, "Mishi pugaru wuru'u king ni'oraz Jewnao ati?"

"Una'apan sha'atii kaiwuru'u

h 22:67 *Christ:* wuru'u Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

*Pilate taan naa Jesus
soldyaanao ka'u ati (23:3)*

puna'apanuz,” Jesus kian u'ati.

⁴Udauna'an Pilate kian naa faadaanao zowaunaanao ati, na'iki ipai kasaba'ukinpainao pidannao ati, “Aonaa kanom òikodan dikauda'o nii aimakaan usha'apatan. Uruu idi aonaa kanom dikin ii usha'apata-ka.”

⁵Mazan ma'ozaka pidannao dako'atin uparadan, na'iki ìkian u'ati, “Aizii ipai'i naa ukakinaowan pidannao, wuru'u kawii-tinpainao kidaz wawiizi Judea Baara an. Uruu idi tuukia'a naa pidannao kasha-daakapan, na'iki aona'a naa powa'a ìmishidan oo ìsha'apatina'azon wuru kawana'ati'o Rome iki'o naobanai kakinaori kidaz. Galilee Baara iki'o wuru'u usakadanuz pakakinao-

pan pidannao, atii di'i, aizii kaawa'a naa uruu da'ati'i,” ìkian Pilate ati.

Herod pishaan dau'o Jesus

⁶Pilate abatan idi ìna'apan, sariapa ukian ì'ati, “Kanom san uruu, Galilee Baara san?” ⁷Aizii uaitapan idi Jesus wa'atin Herod kazowautapanii wiizai di'iki, sariapa udyuudan una'aka-ka Herod di'iti. Usha'apanum kau'an uruu dono, na'ia'o Herod Jerusalem ii. Uruu dauna'an ìna'akan naa Jesus Herod di'iti. ⁸Tuukii Herod konaukii-kidan patukapan Jesus, usha'apanum kau'an kotua'iki'ora'a naa uabatautan Jesus dau'an. Na'iki tuukia'o utukapa'azon aimakaan wuru'u pabi'inaaka kida'oraz Jesus sha'apaapauzon. ⁹Uruu idi, iriba sodi kida upishaan Jesus, mazan aonaa bauda'apa udako'atin uparadan. ¹⁰Mazan upu'a'a naa faadaanao zowau-naanao, na'iki tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u maonapadinan Herod dazaba ati, na'iki ìkowaada iriba dikauda kida'o aimakaan u'ati, Jesus dau'an. ¹¹Udauna'an Herod na'iki baokopa pasoldyaannao tuma, ìmakinaotan na'iki ìbanikiitan naa Jesus kakiba'azonnaa kida'o ida'an. Udauna'an ìkaiwada-kidan naa u'ati naobanainao kamichan kaduz. Uruu dauna'an Herod dyuudan naa koshan uruu powaa iti Pilate di'iti. ¹²Uruu kamoo dono Herod na'iki Pilate kaimanaakan. Uruu ua'ii aonaa ìkaimanaakauzon.

Luke

Pidannao aipan Jesus zowii-ka
(Matthew 27:15-26; Mark 15:6-15;
John 18:39—19:16)

¹³Udauna'an Pilate dapadan naa faadaanao zowaunaanao, na'iki naobanai-tinpainao kida pidannao, na'iki ba'oran pidannao kida. ¹⁴Aizii ĩbaokopatinan dauna'an, uru'u naa ukian ĩ'ati, "Unao zaamatanii, na'iki ukaawa-kidanii wuru'u di'oraz daonaiora'a. Na'iki ipai unao ukowaadan o'ati, ukakinaopan pidannao pana'iti. Na'iki ipai'i naa amazada kawana'ati pidannao to'oran naobanai Rome iki'o ati. Aizii di'i utukapa na'apam o'kootowapakidanz, unao abatapan pu'u. Mazan aonaa o'ikodan dikauda'o nii aimaakan usha'apatan, unao kowaadan kawan o'ati. ¹⁵Aizii Herod na'apa kapam, aonaa kanom uikodan dikauda'o nii usha'apatan. Uruu idi'o wuru'u udyuudanuz uruu powaa ati da'ati'i. Aonaa kanom dikauda'o nii wuru daonaiora sha'apatanu'u. Ukau'an aonaa kanom dikin ii uzowii-ka. ¹⁶Uruu idi o'ba'izii-kidan nii karikaonan uruu, udauna'an marina'a naa umuuda-ka." ¹⁷[Passover Kamoon dono, karikaonan da'i Pilate kodita-kidauzon ĩ'ati buda'apa pidan, taraa-kizai iki.]ⁱ
¹⁸Mazan pidannao kadakoinan u'ati aonaa masakauda'u mani. "Marii uzowii-ka, pukodita-kida pa'an Barabbas wa'ati," ĩkiainan

u'ati. ¹⁹Aizii Barabbas, wuru'u utaratapa-kaoz, uzauda-ka idi'o utoman to'orataaka-karu pidannao ati, ĩto'ora-kinaa nii Rome iki'o naobanainao ati, wuru'u Jerusalem iainao kidaz. Uruu dono buda'apa pidan zowii-ka. Uruu idi Barabbas zauda-ka udikin ii.

²⁰Tuukii padamata Pilate tiwaan pakodita-kidan Jesus, uruu idi na'apa koshan ukian ĩ'ati kiwiini'o kawan. ²¹Mazan ma'ozaka ĩkada-koinan u'ati. "Marii utauka-ka cross di'iti! Marii utauka-ka cross di'iti!" ĩkiainan u'ati.

²²Upu'u Pilate tiwaan papara-dan ĩ'ati. Uruu idikinautan naa uparadan na'apa ĩ'ati. "Kanom mooko dikauda'o nii usha'apata? Aonaa kanom o'ikodan dikauda'o nii usha'apatan. Ukau'an aonaa kanom dikin ii uzowii-ka. Uruu idi o'ba'izii-kidan nii karikaonan uruu na'iki udauna'an marina'a naa umuuda-ka," ukian pidannao ati.

²³Mazan powa'a zii ĩkadakoinan u'ati diiwa'o ida'an. "Marii utauka-ka cross di'iti," ĩkiainan u'ati. ĩkadakoinan u'ati, atii ĩdikintan uruu. ²⁴Uruu idi na'apa'a naa Pilate dyuudan Jesus sha'apata-ka, pidannao aipan kawana'ati. ²⁵Na'iki ukodita-kidan naa ĩ'ati pidan wuru'u zauda-kariwaiz umizaataakapa-kidan pidannao, na'iki uzowian pidan. Udauna'an utaa'akan naa Jesus pidannao ka'u iti, marii kizi'i naa ĩsha'apatan uruu Jewnao aipan kawana'ati.

ⁱ 23:17 Kiwiini'o saada-kariwai ida'a, aonaa di'oraz saadinpanu'u.

Jesus tauka-ka'o cross di'iti*(Matthew 27:32-44;**Mark 15:21-32; John 19:17-27)*

²⁶Udauna'an soldyaanao na'aka'akan naa Jesus. Aizii ĩmakopa-kizi an ĩikodan pidan kaawa'aka'o zii Jerusalem ati. Simon kia'o u'uu, Cyrene san wuru'u pidanaz. Sariapa soldyaanao zaamatan Simon na'iki ĩdyuudan naa uwaodatan Jesus dawu'ati wuru'u cross ni'oraz atamun tu'uz. ²⁷Na'iki iriba, iriba pidannao makon tazatappan Jesus dawu'ati. Aizii zunnao na'ii kapam ĩbii ii, tuukii ĩmuraan Jesus. ²⁸Mazan Jesus kian ĩ'ati, "Zunnao, Jerusalem sanaabanao, aonaa uzaada'ana'a ōdau'an. Mishi'oraiman uzaada pa'an unao dau'an, na'iki udainao dau'an. ²⁹Usha'apanum kau'an kaina'a'o nii kamoo kaawan, uruu dono pidannao kian nii. 'Konaukia'o nii pa'an zunnao aona'oraz na'apainim ĩkaudaniizon, aona'oraz ĩbiida-kidauzon koraidaonaa.' ³⁰Uruu dono tuukia'o nii pidannao aipan midukuonao dikitan paugaru, na'iki tuukia'o nii ĩaipan naawazi dizan paugaru. ³¹Aizii di'i wuru'u utukapaniaz dikauda'o aimaakan sha'apata-ka'o ō'ati kaikapa'a, aonaa kanom dikin ia'o mani, aitanii mana'o nii manawun dikauda'o aimaakan baiaapa-kida-ka'o Jerusalem sanna'o ati, ĩsha'apaapan dikin ii oii kida'o aimaakan."

³²Kaina'a kapam soldyaanao na'akan dya'utam daonaioranao zowii-karu nii, ĩnao zaamata-ka'o

ĩsha'apatan idi dikauda kida'o aimaakan. ³³Udauna'an ĩkaawan naa wuru di'iti'i amazada dakotapa-kariwaiz Pidan-Zowau-Niwa'uz-naawa kii. Na'ia'a naa ĩtaukan Jesus cross di'iti. Na'iki dya'utam daonaioranao tauka-ka'o udazaba'a. Bauda'apa udiwa'ora antanapu, ba'oran uwashabaron antanapu. ³⁴Pataukinapa kizi iki Jesus kian padaru ati, "Ōdaru, pumainaabata wuru'u dikauda'o aimaakan ĩsha'apataniaz ō'ati kaikapa'a, usha'apanum kau'an aonaa ĩaitapan kanom ni'o wuru'u pasha'apaapanuz aimaakan kaikapa'a." Udauna'an soldyaanao makinaotinan naa, patukapa-kinaa nii na'ia'oram nii pidan zaamata Jesus kamichan pa'idiwau nii.

³⁵Uruu dono iriba pidannao awunuutapan Jesus tauka-ka'o. Aizii Jewnao naobanaanao, tuukii pa'an ĩbanikiitan uruu. Kaikapa'a wuru'u ĩkianuz. "Uruu kazannaapa'o ba'oran pidannao. Aizii watukapa kizi'i naa mooko, umishiin an uruu Christ, Tominkaru zaamataniaz, na'iki udyuudaniaz kazannaata'o nii papidanannao, marii aizii ukazan-naatinan paaipan ati," ĩkian udau'an.

³⁶Aizii soldyaanao na'apa kapam ĩbanikiitan uruu. Udauna'an ĩtaan naa uriwun nii mawinipina'o wine idi. ³⁷Na'iki ĩkian u'ati, "Umishiin an mishi pugaru wuru'u king ni'oraz Jewnao ati, pukazannaatinan nii puaipan ati." ³⁸Aizii atamun ida'a, uzowau paawa'a ĩtaukan pasaadanii. Kaikapa'a wuru'u ĩsaadaniaz: "Dii wuru'u King, Jewnao ati."

³⁹Aizii bauda'apa wuru'u tauka-kariwainauz Jesus dazaba'a, uparadan dikauda'o ida'an Jesus ati. "Umishiin an pugaru Christ,^j pukazannaatina'a naa aizii puaipan ati, na'iki pukazannaata waunao kapam," ukian.

⁴⁰Mazan sariapa uiriban to'orauanuzu. Na'iki ukian u'ati, "Aonaa mooko pukichana'ikin puparadan Tominkaru dau'an kaikapa'a? Aonaa mooko pudi'itapan na'apam pupataka'uta-kaon na'iki pumawakan nii na'apa uruu kawan. ⁴¹Mazan aonaa kanom dikin ia'o mani upataka'uta-kaon, aonaa kanom oia'o nii usha'apatan. Mazan waunao, wapataka'uta-kaon kaikapa'a, washa'apatan idi'o oia'o." ⁴²Udauna'an ukian Jesus ati, "Jesus, punyukunuupa pa'i õgaru punaobanaita-kaon ana'a naa."

⁴³Jesus kian u'ati, "Õkowaadan nii pu'ati mishi'o: aizii na'ia'o nii kapam pugaru õtuma konaukii-kizai aokazi ii."

Jesus mawakan daua'o

(Matthew 27:45-56;

Mark 15:33-41; John 19:28-30)

⁴⁴Aizii sakitapa kamoo, ipai amazada maruta'akan uruu wii-zai di'ii, atii daawadata kamoo. Uruu dauna'an zii koshan amazada kanadan. ⁴⁵Aizii Tominkaru Dapu nazo ii masha'apakiaka kamicha mada wuru'u awautapa'oraz unazoo

kida,^k kuzuuta'akan pazikon an, doko iki atii uwaranu iti. ⁴⁶Upu'a'a naa Jesus kadako'okan naa diiwa'o ida'an. "Õdaru, puka'u iti õtaan õdorona," ukian. Mazan umawaka'akan naa.

⁴⁷Na'ia'o soldyaanao zowau-naa awunuutapan, uruu idi ipai uabatan, na'iki utukapan na'apam aimakaan sha'apan. Uruu idi tuukii ukonaukii-kidan Tominkaru na'iki ukian, "Mishi'o mishi kaimana'o pidan arawu'u," ukian. ⁴⁸Na'iki ipai pidannaon wuru'u awunuutapainao kidaz na'ii, ipai kapam itukapan wuru'u aimakaan kida sha'apanuz. Tuukii idi'itapan na'iki ikasha'oran aimakaan sha'apata-kaon idi na'apa. Udauna'an ikiwan naa. ⁴⁹Aizii pidannaon wuru'u aita-painao kidaz Jesus, na'iki wuru'u tominpauzonao kidaz u'idi'iki, na'ii kapam iawunuutapan. Na'iki zun-naon wuru'u wa'atiinaouz utuma Galilee Baara iki, na'ii kapam baokopa ituma, munapo ikadishitapan na'iki iawunuutapan.

Na'apam Jesus dida-kaon

(Matthew 27:57-61;

Mark 15:42-47; John 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹Uruu dono na'ia'o pidan, Joseph kia'o u'uu. Arimathea iki'o, Judea Baara ia'oraz wii-zai. Kaimana'o pidan uruu, na'iki sha'apata'o ipai aimakaan Tominkaru aipan kawana'ati.

J 23:39 Christ: wuru'u Tominkaru dyuudaniaz papidanannaon zannaa nii. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. **k 23:45** kamicha mada wuru'u awautapa'oraz unazoo kida: Putukapa kaarita tokon ii 'Tominkaru Dapu' dau'an, Parada-karu Masha'apannaada-kinao ida'a.

Na'iki tuukia'o uzaudapan Tomin-karu naobanai-tinan kamoon kaawan. Padamata Jewnao, kazowautapaniinao pidannao tuma'o uzaamatipan, mazan upu'u aonaa unyukunuu na'apan iparadan kawana'ati, na'iki aonaa unyukunuu na'apan wuru dau'ana'a ĩsha'apatanuz Jesus kaikapa'a. ⁵²Sariapa umakon upishaa'anan Pilate Jesus nanaa dau'an. Na'apa Pilate nyukunuu. ⁵³Uruu idi umakon naa Jesus tauka-kizinao iti, na'iki na'a'a naa utoka-kidan unanaa. Na'iki upapidan naazu baraka'o kamicha mada idi. Kaina'a ukichadanii kuba, mawakainao uun nii, na'iki aona'o zii kapam ukaiwauzo-ka. Na'iti'i naa una'akan Jesus nanaa na'iki na'ia'a naa umuudanuz. ⁵⁴Friday wachuupunin wuru'u udida-kaoz, Jewnao sookapauzon kamoon maonapatan pu'a'a naa.¹

⁵⁵Aizii zunnao wa'atiinaouz Jesus tuma Galilee Baara iki, na'iti ĩmakon baaranai iti. Uruu idi ĩtukapa na'iam naa unanaa muuda-ka. ⁵⁶Uruu dauna'an ĩkiwan naa pamashaadinapa kizi iti, ĩtoma'anan naa kaduunuribai pakaduunuu-kinnaa nii Jesus nanaa. Ba'oran kamoo uruu Sookapa-karu Kamoon wuru'u, uruu idi aonaa kanom ĩsha'apatan uruu kamoo dono, Moses kakinaori kian kawana'ati.

*Jesus kadishitan daua'o
pamawaka-kizi iki*

(*Matthew 28:1-10; Mark 16:1-8;
John 20:1-10*)

24 ¹Aizii chaapi'ikiiman Sunday dono, zunnao makon baaranai iti. ĩna'akan kaduunuribai, ĩtomanii pakaduunuu-kinnaa nii Jesus nanaa. ²Aizii ĩkaawan baaranai paniinomizinaa di'iti, aona'a naa utaratinpan, zikada'aka-kaoa'a naa udaru'o kuba, baaranai taratapa-kinaoaz. ³Uruu idi sariapa zunnao morota'akan baaranai paniinomizinaa shaawata. Mazan aona'aka'a naa Naobanai Jesus nanaa nii. ⁴Tuukii ĩdi'itipan, uruu idi ĩkadishitapan

Luke

*angelnao na'iki zunnao
baaranai ia'o (24:4)*

¹ 23:54 Jewnao aitaouz pakamoon sakadinan, kamoo tipitan di'iki, na'iki uipain nii ba'oran kamoo tipitan di'iti.

naa na'ii, aonaa ïaitapan na'apam pasha'apatinan. Upu'a'a naa ïtukapan dya'utam daonaioranao, wizi'i kida'o ïkamichan kadishitapan na'a padazaba'a.

⁵Tuukii ïtarian, upu'u mazan ïmapotinan ï'ati patarian bi'i. Na'iki daonaioranao kian ï'ati, "Kandii nii udorotan kakupa'o pidan mawa-kainao pidannao bii an? ⁶Aona'a naa uruu nii da'a'a, kadishita'aka'a naazu. Kaikapa sha'atii tawuru'u ukiauzonuz unao ati, tawuru'u Galilee Baara ia'oraz zii. ⁷'Daonaiora Aokazi Iki'o zaamata-kaonii, udauna'an utaa-kaonii oiainao pidannao ka'u iti, udauna'an utauka-kaonii cross di'iti, atii umawakan. Mazan idikinauda'u kamoo dauna'an ukadishitan nii pamawaka-kizi iki,' kii sha'atii tawuru'u ukiauzonuz," ïkian ï'ati.

⁸Sariapa mishi zunnao nyukunuua'akan Jesus paradan. ⁹Udauna'an ïkiwa'akan naa atii ïkaawan 11 Jesus tominapa-kidaniinao di'iti. Ipai daunuuda'u ïkowaadan ï'ati na'iki ba'orainao ati na'apa patukapan kawana'ati aimaakan sha'apan. ¹⁰Kaikapau-da'u'o wuru'u zunnaouz, Mary Magdala sanaaba, Joanna, Mary, James daroz, na'iki kaina'a ba'oran zunnao ïtuma. Ipai baokopa ïnao wuru'u kakuwaapainao Jesus tominapa-kidaniinao ati. ¹¹Mazan aonaa ïmishidan zunnao paradan, usha'apanum kau'an ïabatanuz mariidin-karu kawan karikaonan. ¹²Mazan Peter sariapa pa'an udima'akan baaranai iti. Ukaawan

na'iti sariapa uawunuupan baaranai paniinomizinaa shaawata, mazan utukapa soo kamicha mada karikaonan, wuru'u Jesus nanaa shibata-kinooz. Udauna'an ukiwan naa, tuukii udi'itinpan patukapan idi aimaakan na'apa.

Jesus chi'ikapan patominapa-kidaniinao daawata

(Mark 16:12-13)

¹³Uruu kamoo dono dya'utam daonaioranao tominpauzonao Jesus di'iki makopaanan wiizai Emmaus iti. Munapo za'o wuru'u wiizaiz Jerusalem iki. ¹⁴Aizii wuru'u daonaioranaouz ïkadakotinaanan pamakopa-kizi an, ipai wuru dau'a'a aimaakan sha'apata-kariwaiz na'iki kowaada-kariwai kidaz Jesus dau'an. ¹⁵Aizii ïkadakotinaanan pu'u, masha'apakiaka Jesus kaawa'akan na'iki uchi'ikapaanan naa ïdaawata. ¹⁶Ïtukapa padamata Jesus, mazan aonaa ïaitapan uruun. Usha'apanum kau'an dizapa-kariwai ïaitapan ai uruu. ¹⁷Sariapa upishaan ïdyaun. Ukian, "Kanom dau'a'o kaiwuru'u ukadakotinaananuz umakopan pu'u?"

Sariapa ïmashaada'akan, na'iki utukapa ïawun baara kasha'ora pa'idiwaru. ¹⁸Bauda'apa dako'atin uparadan, Cleopas kia'o u'uu, ukian u'ati, "Soo bauda'apa pugaru Jerusalem ida'a maaitapa-ka'o wuru dau'ana'a aimaakan sha'apata-kariwai kidaz diiki'i'i?"

¹⁹"Na'apa'oram wuru'u aimaakan kida sha'apata-kariwaiz?" ukian ï'ati.

“Tawuru'u kasha'ora kida'oraz aimaakan sha'apata-kaos Jesus ati, Nazareth sanaz. Tominkaru prophetin uruu. Mishi Tominkaru tukapa-kidan uruu kaimana'o, na'iki umanawunu'o pidan, ipai wuru ida'ana'a usha'apatani kidaz aimaakan na'iki ukakuwaatinan ida'an ma'ozaka. Ipai pidannao na'apa kapam itukapan uruu, kaimana'o, na'iki umanawunu'o mishi pidan. ²⁰Wafaadaannao zowaunaanao, na'iki kazowautapainao Jewnao wuru'u zaamata-kida'oraz uruu. Udauna'an itaan naa uruu Rome iki'o naobanai ka'u iti, itowii-kidan naaz cross paawa'a. ²¹Wa'itiiman shaa uru'o nii wuru'u kazannaata'oraz Israelitenaos patarubanaos ai. Aizii di'i uikoda'aka'a naa idikinanda'u kamoo umawakan dauna'an. ²²Na'iki powa'a zii kaina'a aimaakan di'itinapa-kidan waunao tuukii. Aizii chaapi'iki, waunao bii ikiinao zunnao makonkan ubaaranaa ii. ²³Aona'a naa ikodan unanaa na'ii. Mazan itaawan powaa ati ikowaadan wa'ati, patukapan dya'utam angelnaos. Na'iki angelnaos kowaadan it'ati kadishita'aka'a naa Jesus powaa iti. ²⁴Zunnao kaa-wan dauna'an, sariapa waunao bii iki'o daonaioranaos makon kapam baaranai iti. Na'iki ipai itukapan aimaakan na'apa zunnao kowaadan kawan. Mazan aonaa ikodan Jesus na'ii.”

²⁵Udauna'an Jesus dako'atin iparadan na'iki ukian it'ati, “Maam, na'apa dii manawun umaaitapakan aimaakan, na'iki

kasha'apannaa umishidan tawuru'u kotua'o Tominkaru prophetinnoos saadauzonii kidaz? ²⁶Aonaa mooko uaitapan wuru'u Christ, Tominkaru dyuudaniaz kazannaata'o nii papidanannao, baiaapan nii ipai wuru'u na'apa kida'oraz aimaakan? Uruu dauna'an umakon nii aokazi iti, na'iki karikaonanuo ni'inaa ukonaukiitin-kida-kaos na'ii,” ukian it'ati. ²⁷Udauna'an ukowaadan na'iki unyukunuu-kidan it'ati ipai na'apa'oram manawun tawuru'u Moses na'iki prophetnaos saadanii kidaz padau'an, Tominkaru Paradan ida'oraos.

²⁸Ukadakotinaanan it'ati, atii na'apa itaonapatan wuru di'iti'i pamakopa-kiziz wiizai. Mazan itukapan Jesus sariapa pa'an udobatan. ²⁹Uruu idi tuukii imashaatan uruu. “Puna'a'a naa zii shoman puda'awu aka watuma, wachuu-pun naa pa'i wuru'u, na'iki taa'azo'o naa wamarutan,” ikian u'ati. Uruu idi umakon ituma. ³⁰Aizii kabau-nu'ia'a naa, uruu itaaroopa'azon naa. Uruu idi Jesus sakanatan ituma. Na'iki sariapa uzaamatan bread, udauna'an utoriinapa-kidan naaz. Uruu dauna'an udushowan naa bread ikawana'ati. ³¹Uruu ida'a zii itawun da'ata-kaos itaitapa-kinaa nii Jesus. Itawunuupan u'idi'iti sariapa itaitapa'akan uruu. Mazan upu'a'a naa umainaabatina'akan itawun za'a. ³²Sariapa ikian pa'atiaaka kida, “Ei, uruu idi'o tawuru'u kaimanaiman uparadan pishatan wanyukunuu, ukadakotinaananuz wa'ati dunapota. Na'iki unyukunuu-kidanuzu wa'ati

ipai daunuuda'u na'apam saadauzo-kariwaiz Tominkaru paradan kian.”

³³Udauna'an ĩminziwa'akan naa, na'iki ĩpadanta'akan naa koshan Jerusalem iti. Aizii ĩkaawan na'iti ĩkoda wuru'u 11 Jesus tominapa-kidaniinao, kasaba'ukinpan baokopa, ba'orainao kida tuma. ³⁴Na'iki ĩabatan ĩkadakotinan. “Mishi'o wuru'u wanaobanaa kadishitan, na'iki ukakudanuz naa powaa iti. Simon Peter tukapa'aka'a naa kapam uruu,” ĩkian.

³⁵Udauna'an ĩnao kowaadan naa kapam ipai daunuuda'u na'apam Jesus chi'ikapaanan patuma dunapota. ĩkowaadan ĩ'ati aonaa ĩaitapanuz, atii udushowan ida'an zii bread ĩ'ati, ĩaitapan uruu.

Jesus aidinan

patominapa-kidaniinao ati

(Matthew 28:16-20; Mark 16:14-18;

John 20:19-23; Acts 1:6-8)

³⁶Aizii wuru'u dya'utamainauz daonaioranao kakuwaapatinan pu'u zii pairibanna ati, upu'a'a naa Jesus kaawa'akan ĩ'ida'ati masha'apakiaka. Na'iki ukian ĩ'ati, “Marii kaiman-karu mashaapan unao tuma.” ³⁷Mazan tuukii ĩtarian, ĩ'itiiman shaa udoronaa nii karikaonan wuru'u patukapaniaz. ³⁸Mazan Jesus kian ĩ'ati, “Kandii nii utarian? Na'iki kandii nii aonaa umishidan utukapan oġaru? ³⁹Aushaa utukapa mooko oġka'u di'i, utukapa oġkidiba, mishi oġaru wuru'u. Uwa'ati da'ati'i upishata kizi oġaru, upishata oġmada, utukapa kizi mishi oġaru wuru'u. Aizii doronai aonaa udunaa nii oo uniwa'uz nii, wuru

kawanu'u upishatanuz oġaru,” ukian ĩ'ati. ⁴⁰Uruu idi utukapa-kidan naa ĩ'ati paka'u na'iki pakidiba.

⁴¹Tuukii ĩkonaukian na'iki tuukii ĩdi'itinpan, aonaa ĩmishidan wuru'u patukapanuz Jesus. Uruu idi ukian ĩ'ati, “Kaina'a aimaakan da'a'a nika-karu nii?” ⁴²Sariapa ĩtaan u'ati kopau waraka-kariwai'i naa. ⁴³Uruu idi uzaamatanuz na'iki uaroopan naa ĩawun za'a.

⁴⁴Udauna'an Jesus kian naa ĩ'ati, “Aizii di'i wuru'u utukapaniaz ipai aimaakan kida sha'apan kaikapa'a. Uru'u naa tawuru'u oġkowaadauzoniaz unao ati, wachi'ikapauzon dono'oraz baokopa. Kaikapa sha'atii tawuru'u oġkiauzonuz unao ati. ‘Īpai wuru'u Moses saadanii kidaz oġdau'an, na'iki wuru'u Tominkaru prophetinnao saadanii kidaz, na'iki wuru'u saada-kariwai kidaz oġdau'an Psalms ida'a, ipai'o nii zii uruu kida mishii-ka'o,’ kii sha'atii tawuru'u oġkiauzonuz u'ati,” Jesus kian ĩ'ati.

⁴⁵Na'iki utaan naa ĩaitapa-kinaa nii na'apa'oram manawun wuru'u saada-kariwaiz Tominkaru paradan ida'a. ⁴⁶Udauna'an ukian naa ĩ'ati, “Kaikapa sha'atii tawuru'u Tominkaru paradan saada-kariwai kida kianuz. ‘Zowii-karu nii wuru'u Tominkaru dyuudaniaz kazannaata'o nii papidananna, mazan idikinauda'u kamoo umawakan dauna'an ukakudan nii powaa iti, na'iki ukadishita-kida-ka'o nii pabaaranaa iki. ⁴⁷Marii pa'i kuwai kowaadapa-ka'o u'uu ida'an ipai pidanna ati, ipai imi'i baara an, marii ukowaada-ka'o Jerusalem san-

nao ati kiwiin. Kaikapa'o wuru'u kuwaiz: pidan tanawatinan an pa'oian ai, Tominkaru mainaabatan nii i'oiian.' ⁴⁸Ukau'an odyuudan ukakuwaapan ipai wuru dau'a'a utukapanii kidaz sha'apan o'ati. ⁴⁹Na'iki odyuudan nii unao ida'ati tawuru'u o'daru kowaadauzoniaz pataa'azon unao ati. Mazan una'a'a naa zii pa'i uzaudapa da'a'a Jerusalem ida'a, atii odyuudan aokazi iki wuru'u o'daru dyuuda'azoniaz unyukunuu ma'ozaka-kinnaa nii."

Jesus na'aka-ka'o aokazi iti
(Mark 16:19-20; Acts 1:9-11)

⁵⁰Udauna'an Jesus na'akan

naa idyaun Jerusalem iki atii Bethany iti. Na'ia'a naa usawadan paka'u i'idi'iti, na'iki utoriinpan Tominkaru ati, marii kizi utaan kaimana'o mashaapa-karu inyukunuu iti. ⁵¹Utoriinapa-kidan pu'u idyaun, uru'u naa usawatina'akan, na'iki una'aka'aka-kaoa'a naa aokazi iti. ⁵²Sariapa ikodoru'ukan u'ati, iawun doko iti. Uruu idi tuukii ikonaukian, udauna'an ikiwa'akan naa konaukii Jerusalem iti. ⁵³Aizii Jerusalem ia'a naa, ipai kamoo imako'anpan Tominkaru Dapu iti, itoriinpan na'iki ikonaukii-kidan Tominkaru.

Luke

*Jesus sawatinan, umakon
naa aokazi iti (24:51)*